

EU integráció

Témák:

EU gondolat – történet

Meglehetősen hosszú múltra tekint vissza.

Jelenlegi integrációra is hatással bíró személyek, történések

1. Pierre Dubois 1302- ben az első olyan tervezet, amelyben az első európai egység gondolata felmerült. Európai Tanácsot kívánt létrehozni az egység érdekében.
2. A középkorban a kereszténység volt az eu. Egység vezérvonala, amely a XIV – XV, sz-ban már felbomlóban volt (vallásháborúk, új elméletek, humanizmus és reneszánsz megjelenése, ill. a nagy földrajzi felfedezések is generálják a „másképp gondolkodást”- Amerika felfedezése (Amerika, mint Európa nyúlványa))
3. Ált. jellemzői: ezek a gondolkodók egy-egy uralkodó (fr., angol királyok, vagy a pápa) segítségét várták (megoldás az eu.egységre vonatkozóan)
4. Felvilágosodás kora fordulópont: intézményorientáltság az eu.intézményekkel kapcsolatban. A szerkezet kiépítés mellett, bizonyos jogok kérdése is előtérbe kerül. (Országok területeinek elcsatolása, adás-vétel) az észérvek alapján történő szabályozás megjelenése – ennek egyik alapműve a korai felvilágosodás korában születik Saint-Pierre abbé, aki egy örökbéke tervezetet állít össze (ez művének címe is). Több kötetes művéből készített egy egykötetes művet is, mely alapján a téma ismertté vált, bár a korabeli politikusokra, uralkodókra nagy hatást nem tett. Téma: hogyan lehetne a háborúkat kiküszöbölni, egyik fontos eleme az EU-nak, és megteremteni az örökbékét egy intézményrendszerrel, szabályokkal, beavatkozások jogszerűsége (párhuzam az ENSZ Biztonsági Tanácsával) stb.
5. XIX. Sz. A gondolkodásban bekövetkezett változások: tovább bővíti az egység intézményrendszerét (új szervezeti elnevezések, amelyek ma is léteznek) – W. Penn: közös Európai Parlament, Kormány gondolata. Másik eleme, általánossá tesz egy újabb gondolatot az Európai Egyesült Államok vonatkozásában. Lényegében azt jelenti: föderatív elveket valló szövetségi állam (USA). Ez napjainkban is megtalálható, megfigyelhető.
6. A realiztikusabb elképzelések a XX.sz-ban az I.VH után jelennek meg. R.Coudenhove-Kalergi. 1926-ban megírja a Páneurópa munkáját, melyben az egység kialakulását egy fiatalokból álló mozgalomtól várja (ma is létezik, elnöke: Habsburg Ottó).

Az I.VH után Briand (fr.külgügyminiszter) rendezési tervet nyújtott be, mely az integráció első hivatalos megfogalmazásának tekinthető. (Briand Memorandum) P.l.: határok sérthetlenségének garantálása, a háborúról való lemondás hangsúlyozása, döntőbíróságok általi megegyezés és konszenzus keresés. Azonban számos gondolkodó – főleg brit – a gazdasági integrációra helyezte a hangsúlyt és kevésbé a politikaira, így vámunió (közös vámterület létrehozása, az áruk forgalma az unió tagországokon belül vám- és illeték mentes, a kívülről bejövő árura közös vámot alkalmaznak, szoros egység jellemzi) és szabadkereskedelmi övezet (skandináv országokra jellemző, lazább kapcsolat a jellemző, a tagállamok közötti vámok csökkentése, ill. eltörlése a cél, kifelé viszont minden állam maga határozza meg a vám mértékét).

A II. Vh.után indulnak meg azok első integrációs szervezetek, amelyek a jelenleg működő EU-nak egy-egy fontos lépését mutatják. Egyfelől az egész nem egy szorosan

egymásra épülő eseményekből áll fenn, de mindezek egy-egy elemet jelentettek abban a struktúrában, mely napjainkban jellemző az EU-ra. A másik koncepcionálisan is különböző elképzelések voltak az integráció megvalósítására: a kormányközi megállapodásokon nyugvó integráció, a másik pedig inkább ennek meghaladására vonatkozik (hogyan épüljön Európa), két-háromoldalú kormányközi megállapodások alapján, melyben a nemzetállamok és nemzeti kormányok játsszák a legfontosabb szerepet (nemzeti szuverenitás nagyon erős) J. Monet, R. Schuman a szuverenitás lassankénti lebontása és egy nemzetek feletti (supranacionális) ellenőrzés. Magát az integrációt átgyűrűző (spill-over) folyamatként képzelték (gazdasági ágazatról ágazatra terjed, amely később kiterjed a politikai szférára is).

Minek kell az integráció?

Elsősorban a német kérdés megoldása, ill. a német-francia megbékélés állt a középpontban.

Marshall-terv: 1947. Európai Újjáépítési Program keretében. A terv a közép-kelet-európai régióknak is szánták. Az USA kezdetben a kialakult viszonyokkal számolt és a szövetségesek együttműködése továbbra is fennmarad. (nem valósult meg: a SZU befolyása és rátelepedése a kelet-európai régióra).

A Marshall-tervet segély formájában kétoldalú megállapodások keretében folyósította, azzal a feltétellel, hogy a kedvezményezett országok összehangolják gazdasági tevékenységüket, amelyhez egy szervezetet is létrejött: Európai Gazdasági és Együttműködési Szervezet (OEEC). (1948. április) Feladatköre: olyan szisztéma, elv (kereskedelmi és fizetési mérleg hiánya alapján) kidolgozása, amely alapján a segélyek eloszthatók. A gazdaság helyreállítása. Irányítótestülete: a Miniszterek Tanácsa, melynek határozatai kötelező érvényűek voltak az országokra nézve (egyetemes egyetértés alapján). Ez az egyeztetési mechanizmus később is előkerül az EU szervezeteiben. Továbbá: szakértői bizottságok – kölcsönös egyetértés alapelve alapján működtek.

12 évig állt fenn, 1960-ig, majd átalakult Európai Gazdasági Együttműködési Szervezetté (OECD), amely - bár más profilú - ma is működő szervezet. Ide belép az USA is, majd 1964-ben Japán is, a fejlett ipari demokratikus országok fórumává vált.

Politikai integráció

1949: NATO (Észak Atlanti Szövetség) megszületése. Kétoldalú szerződésből, katonai védelmi megállapodásból jön létre: 1947 Dunkerque Szerződés (angol-francia). Fő cél: a német veszély elhárítása. 1948.: csatlakozik a Benelux államok, a brüsszeli szerződés keretében. Itt már nem a német veszély a legfontosabb szempont, hanem a hidegháború (SZU) veszélyeire vonatkozik. 1949-ben 12 ország írja alá a paktumot. Majd az 50-es években még 3 ország, köztük az NSZK.

Bár a NATO egy európai védelmi egyezmény, annak megvalósulását az USA-tól várják. A NATO kifejezetten politikai jellegű intézmény.

Gazdasági integráció területén megindult folyamatok

W. Churchill zürich-i beszédében beszélt először az európai gondolatáról (még ha be is vallja később, hogy nem volt komoly)

1948.: Hága Európai Kongresszus (felvetődik az Unió terve), 16 ország részvételével. Középpontban az egységes Európa megalakítása áll, olyan közös intézményekkel amelyek az Eu-i államok szuverenitásuk egy részét átadnák a felettük álló Eu-i szervezetnek. A követelések között szerepel egy Európai Gyűlés megvalósítása, egy Emberjogi Karta, ill. Európai Bíróság megvalósításának terve.

A Brüsszeli Sz. tagállamai határozzák el az Európa Tanács létrehozását, amely egy nyilvánosan ülésező tanácsadói testületből, ill. egy miniszterekből álló tanácsból állna. 1949-ben aláírják az Alapdokumentumot és létrejön az Európai Tanács (ET), határozat egy Iroda nyitására. Az aláíráshoz 10 ország csatlakozik: Anglia, Svéd. Benelux, Dánia, Franciaország, Hollandia, Olaszország, Írország Norvégia.

Első ülés: 1949. aug. Strassbourg: szervezeti formák kialakítása. A célkitűzés: a hagyományos formák megtartásával beindítani az európai országok közötti integrációs folyamatokat.

Két testülete:

Közgyűlés

Miniszteri Bizottság: minden tagországnak egy szavazata és egy vétójoga volt. Félévente rendezték.

A Közgyűlés nem működött igazi törvényhozó testületként, ill. az egységet favorizálta. A MB-ben inkább a nemzeti érdekek kerültek előtérbe. Ezért 1950-ben létrejött egy közvetítő bizottság.

Eredményei: elfogadtak egy Emberjogok és alapvető Szabadságjogok védelméről szóló Európai Egyezményt. Ennek szavatolására állítják fel az Európai Bíróságot.

Második Fejezet

A hidegháború, az Egyesült Államok és Európa

A második világháború után az Egyesült Államok (USA) politikai és gazdasági hegemóniája egyértelművé vált. Ennek a szerepnek megfelelően az USA globális feladatokat igyekezett ellátni. Az újonnan alakult ENSZ keretei között igyekezett kapcsolatot kiépíteni a Szovjetunióval (SZU) ill. a győztes államokkal. Ebbe a szerepbe beletartozott a legyőzött Németország feletti, a győztes államokkal megosztott felügyelet és újjáépítés szervezése is.

A kommunizmus erőszakos terjedése miatt azonban az USA belekényszerült egy hosszú távú európai szerepvállalásba, megváltoztatva addigi elképzelését a világban betöltött helyéről.

Az USA az Európa jövőjét érintő két dologban tévedett;

elképzelése szerint a Szövetségesek szerepe a német újjáépítésben hosszabb távon kellett volna megmaradnia. Németország amerikai, brit, francia és szovjet övezetekre volt felosztva, az ország irányítását a Szövetséges Ellenőrző Bizottság végezte. A Bizottság a SZU állandó akadékoskodása miatt sohasem tudta betölteni szerepét. Az SZU 1948-ban ki is lépett a szervezethez. Ezek az események vezettek Németország kettéosztásához.

A nem sokkal korábban megalakított szervezet az ENSZ sem tudta betölteni azt a funkciót amelyre szánták, mivel hamarosan a két nagyhatalom képviselőinek csatározásának színterévé vált. Effektív kapcsolat kelet és nyugat között csak az ENSZ tagszervezeteiben létezett UNESCO és az Economic and Social Council (EGB)

Az USA másik tévedése az volt, hogy túlbecsülte a francia és angol tartalékokat, ezek az országok nem tudták a rájuk kiosztott biztonságpolitikai feladatokat ellátni. Eu-ban hatalmi űr keletkezett, és az 1947-es évektől datált bizalom hiánya predestinálta az USA-at az Eu-ai ügyekben való jelenlétre.

A Truman-doktrina és a Marshall terv

A II. Világháborút követően kommunista gerillák kísérelték meg a hatalomátvételt Görögországban. Elvileg Görögország Nagy-Britannia érdekszférájába tartozott, de 1947 elején kijelentette az akkor kormányzó párt, hogy nem képes rendet teremteni Görögországban.

Ez adta az USA-nak a végső lökést az Eu-i szerepvállalásra. 1947 márciusában körvonalazódott a később Truman-doktrina elvként ismert politika. Az USA kész segítséget nyújtani a „szabad népeknek, amelyek ellenállást tanúsítanak valamely fegyveres belső kisebbség vagy külső hatalom támadásával szemben” Az USA számára a világ demokratikus országainak a biztonsága alapérdek, így ha bármilyen ”támadás” éri ezen országokat az USA katonai segítséget nyújt. Az USA az új politika első lépéseként katonai segítséget nyújtott Görögországnak.

Ez a szemléletváltozás döntő fontosságú volt az Eu számára, hiszen politikai, gazdasági kapcsolatok fejlődtek Eu és USA között

USA felismerte, hogy Eu csak akkor képes megvédeni magát, ha politikai gazdasági ereje megfelelő. George Marshall amerikai külügyminiszter nevéhez fűződik a Marshall terv, mely minden Eu-i ország számára nyitva állt, de USA arra számított, hogy SZU és a kommunista országok azt elutasítják. Ez így is történt, tehát a Marshall terv a Nyugat-európai országok megsegítését célozta meg.

Az Eu-i gazdasági kilátások nagyon rosszak voltak 1945-ben. Jelentősek voltak az ipari, mezőgazdasági, kommunikációs és infrastrukturális károk. Egyes becslések szerint 20-25 év kellene a károk rendbehozataláig.

Európa gazdasága azonban rendkívül gyorsan magára talált. Még a háború alatt indította Roosevelt elnök a Lend-lease (kölcsön- és bérleti szerződés). programot, ennek a programnak a keretébe írták alá a Kölcsönös Segítségnyújtási Egyezményt, mely híven tükrözte az USA kereskedelmi korlátokkal szembeni ellenérzését. Az aláírók deklarálták, hogy „felhagynak a kereskedelemben folytatott diszkriminatív gyakorlattal és csökkentik a vámtételeket, valamint az egyéb kereskedelmi korlátokat.”

A háborút követően az USA folytatni akarta ezt a szellemiséget a kereskedelemben, így született meg 1947-ben a Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) Az egyezményhez 23 állam csatlakozott. Ehhez járult hozzá a még 1944-ben Bretton Woodsban aláírt rögzített árfolyamon alapuló, két tartalékvalutára – a dollárra és fontra – épülő egységes monetáris rendszer. A cél a valuták konvertibilitéssé válása, a kereskedelmi tranzakciók megkönnyítése ill. a valuta leértékelések elkerülése volt.

Európa 1947-ben rossz állapotba került, mivel a Bretton Woods-i megállapodás nem működött, Nyugat-Európából hihetetlen módon áramolt ki a tőke. USA-nak hatalmas exportfeleslegei voltak, és kicsi volt az import igénye, míg Európa-nak kevés volt a tőkéje, és nehezen jutott hitelhez.

Az USA ennél a pontnál ismerte fel, hogy Európa válságban, és elvi váltásra van szüksége az Európa-hoz fűződő viszonyban. Az USA saját gazdasági és stratégiai érdekeinek védelmében sietett Nyugat-Európa segítségére. USA elvárta viszont, hogy Európa egymással is szorosabb kapcsolatba kerüljön.

Az 1947 júniusában bejelentett Marshall tervről hamarosan kiderült, hogy az Truman azon politikai szándékának gazdasági kiegészítése, amelynek segítségével a SZU-val és a kommunizmussal szemben álló ideológiai szövetségbe kívánja szervezni NY-E-t. Megvolt tehát a gazdasági háttér, hamarosan jött a katonai része is NATO néven.

Az USA a Marshall terv keretében szigorúan ellenőrizte annak felhasználást, sőt előírta, hogy a program kedvezményezettjei összehangolják gazdaságukat és hozzanak létre tervet annak legoptimálisabb felhasználásáról. Ezért alakult meg az Európai Gazdasági Együttműködési

Szervezet (OEEC), mely szervezet fontos láncszemmé vált a későbbi Európa-i integráció történetében.

A gazdasági együttműködés: az OEEC

OEEC 1948 áprilisában alakult. Első feladata az Európai Újjáépítési program lebonyolítása volt. Az OEEC az amerikai segínyt a kereskedelmi és fizetési hiány alapján osztotta szét. Azok az országok jártak rosszul, ahol alacsony volt a fizetési mérleghiány, és alacsony színvonalon éltek. Az OEEC kormányközi testület volt. Csak az együttműködés és koordináció kérdésével foglalkozott, nem tett lépést unió létrehozására. A Miniszterek Tanácsa irányította, ebbe minden tagállam egy delegáltat küldhetett. A döntésekhez egyhangú szavazásra volt szükség. Az OEEC-n belül – annak nagysága miatt – bonyolult bizottsági, tanácsi rendszer jött létre, ezek a bizottságok, tanácsok dolgoztak ki javaslatokat, feladatokat. A feladatok bővülés emiatt a szervezet decentralizációra kényszerült. Sorra jelentek meg a különböző ügynökségek, melyek szoros kapcsolatban álltak egymással. Európai Termelési Ügynökség, Közlekedési Miniszterek Konferenciája, de a legfontosabb talán az Európai Fizetési Unió (EPU)

Az EPU feladata, hogy központi bankként és elszámolóházként működjön. Európán belüli kereskedelmet és kifizetéseket bonyolította.

Az OEEC rendkívül fontos szerepet játszott a kereskedelem és a kifizetések rendszerének liberalizálásában. Az önkéntes együttműködés elvének tiszteletben tartása is fontos szerepet játszott abban, hogy áthidaljon gazdasági nehézségeket, egy korszakban ahol a többség gyanakodva tekintett egymásra.

Kimondható, hogy az OEEC-nek hatalmas érdemei vannak az Európa-i integráció alapjainak lefektetésében. Az Európai közösségek alapítói sokat tanultak tőle. Bár az OEEC belül a kooperációs irányzat kerekedett felül az integrációs irányzattal szemben, a szervezet múlhatatlan érdemeket szerzett a jövő alapjainak lerakásában. 1959-re céljait túlnyomórészt végrehajtotta, a Marshall tervet mely 3 évig tartott bőven túlélte, a kereskedelem szinte minden területen liberalizálódott, a valuták konvertibilissé váltak. Az OEEC ismerte fel, hogy Európa gazdaságai összefüggésben vannak, együtt virágnak, és együtt buknak. Az OEEC 12 évig működött. 1960-ban az USA és Kanada belépett a szervezetbe, ekkor nevet változtatott: Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD)

Az OEEC a Marshall terv kezelésére jött létre, míg az OECD a hosszú távú kapcsolatok fejlesztésre alakult. Japán 1964-es belépésével vált azzá a szervezet, ami kezdetektől fogva mint lehetőség benne volt: Azon fejlett ipari országok fórumává, amelyek nemcsak nemzetközi gazdaságuk hatékonyságával törődnek, hanem a nemzetközi rendszer működésével is.

NATO: a katonai szövetség

1947-ben írta alá a Dunkerque-i szerződést Nagy-Britannia és Franciaország. Fő célja "a német agresszivitás újjáélesztésének" megakadályozás volt, de a szovjet veszély is szerepet játszott aláírásakor. 1948-ban a Brüsszeli Szerződéssel kiterjesztették Hollandiára, Belgiumra és Luxemburgra is. A skandináv országok speciális geopolitikai helyzetük, és a északi államok hagyományos semleges politikája miatt a kezdetekben nem akartak bármilyen a hidegháborút elősegítő katonai szervezethez csatlakozni. Svédország törekedett egy északi katonai tömb megalakításával. Az indok az volt, hogy SZU Finnországra kényszerítette akarátát, és ez megriasztotta a szomszédos államokat, még Dániát is. A kezdeményezés kudarcba fulladt, mivel az USA-at kérték meg, hogy fegyverrel lássák el őket, de az USA ezt megtagadta azt, azzal az indokkal, hogy nem akar olyan katonai tömböt segíteni, melyben nem vehet részt.

Az Európa-i bizonytalanság miatt az Európa politikusok úgy gondolták, hogy létre kell hozni egy a Marshall-terv ill. OEEC szervezet katonai megfelelőjét.

1949 áprilisában írták alá 12 ország részvételével az Atlanti Paktumot. USA, Kanada, Belgium, Dánia, Franciaország, Hollandia, Izland, Luxemburg, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország és Portugália voltak az aláírók. Az Észak Atlanti Szerződés Szervezetéhez (NATO) 1950-ben csatlakozott Görögország és Törökország ill az Nszk is. Teljesült azoknak a vágya akik határozott amerikai szerepvállalást akartak Európa-ban.

Az atlanti szövetség védelmi jellegű volt. A megállapodás értelmében minden tagország lehetőségéhez mérten járul hozzá a tömbhöz. Nem volt szó közös hadsereg felállításáról. A legfőbb katonai vezető Amerika volt, hiszen ő volt a legerősebb tagja a szövetségnek. Amerika elérte, hogy a Brüsszeli szerződéssel szemben, ahol az automatikus segítségnyújtás alaptétel volt, a NATO-ban csak "azokat a lépéseket kell megenniük, amelyeket szükségesnek tartanak" kitétel szerepeljen. Ezt a "puhulást" az USA akarta, mivel esetleges katonai beavatkozás előtt nagyobb mérlegelési lehetőséget akart. Elmondható a NATO-ról, hogy egy korlátozott szervezet, mely intézményei laza kapcsolatban álltak egymással. Ennek ellenére funkcióit, szerepét betöltötte, intézményei olajozottan működtek.

Röviden tehát, az atlanti szövetség intézményi berendezkedésénél, gyakorlatánál és a tagoknak a szervezethez való vegyes viszonyulásánál fogva nem tölthette be a nyugat-európai gazdasági, politikai és társadalmi föderáció ideológiai alapjának szerepét. Ám a Marshall-tervvel együtt olyan környezetet teremtett, amely ösztönözte a kooperációt és hasznos tapasztalatokkal gazdagította az európai országokat. A NATO katonai védőpajzsot nyújtott Európa-nak, hogy az fellélegezzen és az integrációval kapcsolatos teendőkre tudja fordítani figyelmét.

Az USA főszerepet játszott abban, hogy az Európa-ban megteremtődtek a gazdasági, politikai és biztonságpolitikai körülmények ahhoz, hogy jobban tudjon koncentrálni Európa az integrációval kapcsolatos vitákra.

Harmadik fejezet (pp33-45.)

AZ ELSŐ LÉPÉSEK

Sokan úgy gondolták, hogy a 40-es évek a politikai és gazdasági unió valamilyen formájáért folyó kampányt folytató egyesületek százai működtek az európai demokráciákban: pl.

Churchill szervezete *United Europe Movement* → Nagy Britanniában

a katolikus *Nouvelles Équipes Internationales* → Franciaországban

Szocialista Mozgalom az Európai Egyesült Államokért → Franciaországban

Europa Bund → Németországban

1946. létrejött az *Föderalisták Európai Uniója* (European Union of Federalists) → belga, brit, francia, holland, luxemburgi, olasz és svájci csoportokat tömörített.

1946. szeptembere: Európai Kérdések Tanulmányozására Összehívott Nemzetközi Bizottság → kedvező nyilatkozatot tett jelentésében az unió lehetőségéről.

1948-as Hágai Kongresszus: eredményként megindult a befolyásos *Európai Mozgalom* → támogatói eltérő politikai beállítottságú emberek: Winston Churchill, Léon Blum, Alcide de Gasperi, Paul-Henri Spaak → mindannyian vezető államférfiak, akiknek a jelenléte bizonyította, hogy az európai eszme utat talált a pártokat elválasztó ideológiai határokon át is.

Franciaország, Olaszország (majd a Német Szövetségi Köztársaság) a háború után megfogalmazott új alkotmánya olyan rendelkezéseket tartalmazott, amelyek lehetővé tették a nemzeti szuverenitás korlátozását annak érdekében, hogy az államot alá lehessen rendelni egy nemzetfeletti hatalomnak.

A HÁGAI KONGRESSZUS ELŐZMÉNYEI

A szorosabb együttműködésre irányuló törekvés indokai országról országra változtak és sok helyen specifikus nemzeti érdeke is színezték őket.

Németországban pl. úgy gondolták, hogy ezen keresztül válik lehetségessé az újjáalakult német állam rehabilitációja és független, egyenlő, felelős szomszédként való elfogadtatása.

Olaszországban az integráció lehetőségére úgy tekintettek, mint lehetséges ellensúlyra a jelentős erőt képviselő Kommunista Párt destabilizációval fenyegető hatásával szemben.

Franciaországban a francia presztízs és az európai szerep visszanyerésének eszközét látták benne.

Nagy Britannia jelentősége:

A világháborúban Nagy Britanniáé volt az európai vezető szerep és erre való tekintettel sokan úgy gondolták, megvan rá az oka és jelentősége, hogy valamiféle egység irányába tevéenységet fejtsen ki.

Gazdasági okai: 1945 után az ország acélttermelése több, mint 2/3-át tette ki az OEEC (Európai Gazdasági és Együttműködési Szervezet) európai tagjai által összesen megtermelt acélmennyiségnek; széntermelése pedig elérte a többi nyugat-európai állam összesített széntermelésének szintjét.

Churchillbe vetett hit:

sokan azt hitték, hogy Churchill a háború alatt az európai unió híve lett, mert ő vetette fel az angol-francia unió lehetőségét 1940-ban

mert, egy 1943-as rádióadásban egy európai tanács szükségességét hangsúlyozta, amely hatékony intézményrendszerre támaszkodva működne (a katonai szervezeteket is beleértve)

1946. Zürich → Churchill síkra szállt az Európai Egyesült Államok létrehozásának szükségességéért

a brit Munkáspárt nem volt európa-ellenes, de az integráció minden formáját elutasította

Churchill hatására néhány szervezet **1947 decemberében** megállapodott az

Európai Egységhez Vezető Lépések Nemzetközi Bizottságának létrehozásában.

Feladata: a kongresszus megszervezése → célja:

megmutatni a kontinensnek, milyen fontos az életképes eszme

felvázolni az európai szervezet lehetséges intézményi kereteit

1948. május: Hágában megtartották az **Európa Kongresszust**

16 ország több száz képviselője és számos megfigyelő az USA-ból és

Kanadából

Szinte minden politikai irányzat képviseltette magát és számos vezető politikus megjelent.

Követelések: európai gyűlés, emberi jogi charta, európai bíróság

Szándék: Egységes Európa

Olyan közös intézmények, amelyekben belül az „európai államoknak át és össze kell adniuk szuverenitásuk bizonyos elemeit ahhoz, hogy lehetővé váljon a közös gazdasági és politikai fellépés az integráció és a közös források fejlesztése érdekében”

Gyarorlati eredmény: döntés született az *Európai Mozgalom* és az országoként működő *Nemzeti Tanácsainak* létrehozásáról

Tanácsok feladata: az egyes országokban tovább folytassák a vitát és a kormányok meggyőzését

1949. megalakul az *Amerikai Bizottság az Egyesült Európáért* → az Európai Mozgalom finanszírozására szolgált.

A BRIT ÁLLÁSPONT

Churchill politikai beszédeiben egyre gyakrabban szerepelt a „Nagy-Britannia és a kontinens” kifejezés a „Nagy-Britannia a kontinenssel” helyett. Az európai egység magjának inkább a francia-német megbékélést tartotta. Churchill ekkor már inkább azt hangsúlyozta, hogy Nagy-Britannia nem válik feltétlenül az új Európa részévé → ő is értékes eszmének tartotta az európai egység gondolatát, de nem látta szükségesnek, hogy országa is szerves része legyen az egységnek:

- Európával vagyunk, de nem annak részeként.
- Összeköttetésben állunk, de nem vagyunk összekötve.
- Kapcsolatban maradunk, de nem olvadunk be!

Ennek ellenére számos integrációs mozgalom várta, hogy NB magához ragadja a kezdeményezést.

Jean Monnet → Nagy Britanniában látta az eljövendő Európai Közösség magját

Brit politikusok → a Nemzetközösség iránti elkötelezettség, és egy speciális angol-amerikai viszony kialakítása

1945-öt követő évek: a múlt tapasztalataiból kiindulva, Nagy-Britannia a védelemre és a biztonságra helyezte a hangsúlyt

Franciao. álláspontja 1948-ig ugyanez.

1947: Dunkerque-i Szerződés → katonai jellegű, de tartalmazott rendelkezéseket a kétoldalú gazdasági segítségnyújtásra és együttműködésre nézve is

1948: módosul a brit álláspont → de továbbra sem akar a szigetország több és más együttműködési formákat és ezeket is csak átmeneti megoldásnak szánja az USA-nak az európai védelmi rendszerbe való belépéséig.

1948-as Brüsszeli Szerződés: egy 50 évre szóló megegyezés „a gazdasági, és szociális és kulturális ügyekben való együttműködésről, valamint a közös önvédelemről” → Nagy-Britannia csak gyarorlati együttműködésnek tekint.

Ernest Bevin:

Európa-képét szkepticizmus és pragmatizmus jellemezte

A Brüsszeli Szerződést ki kell terjeszteni Nyugat-Európa egészére, de nem szabad túllépni a kormányzati együttműködés kereteit

Az Európa Kogresszuson elhangzott vélemények:

egyesek a föderalizmus mérsékeltebb változatáért szálltak síkra

mások egy teljes szuverenitást élvező, nemzetek feletti szervezet létrehozását követelték sokan úgy vélték, hogy egy „harmadik erőre” (egy amerikai részvétel nélkül létrejött közös európai biztonsági rendszerre) van szükség → De Gaulle véleménye már 1946-ban ez volt.

1948 után:

Nagy-Britannia ezután álláspontja védelmével volt elfoglalva.

Indítványozta, hogy a nyugat-európai külügyminiszterek alkossanak egy kvázi állandó bizottságot, amely rendszeres időközönként összeülve megvitathatná az államok mindegyike számára jelentőséggel bíró ügyeket – a védelmi és gazdasági kérdéseket kivéve.

Előbbiekkel az Egyesült Államok által a közeljövőben létrehozandó atlanti katonai szövetség foglalkozna

utóbbiakkal pedig a Marshall-terv lebonyolítására felállított testület alá tartoznának.

Nagy Britannia számára elfogadhatatlan volt bármilyen megoldás, amely kilép a kormányzati konzultáció és kooperáció keretei közül.

Az *Európa Kongresszus* hatására egyre nőtt a Nagy-Britanniával és támogatóival szembenállók ereje.

Az Európai Mozgalom teljes mértékben magáévá tette W. Churchill javaslatát, amely az *Európai Gyűlés* létrehozására irányult.

Európai Egységhez Vezető Lépések Nemzetközi Bizottsága úgy döntött, hogy felkéri az európai országok parlamentjeit, nyilvánítsanak véleményt a kérdésben.

1948. július: Paul Henri Spaak – belga miniszterelnök- kijelentette, hogy támogatja az Európai Mozgalmat.

1948. július vége: az új francia kormány kapcsolatba lépett a Brüsszeli Szerződés tagállamaival és az Európai Gyűlés összehívását sürgette.

Olasz javaslat: követelte, hogy az OEEC (Európai Gazdasági és Együttműködési Szervezet) álljon a kezdeményezés élére.

Európai Mozgalom memorandumban tette közzé javaslatát a gyűlés részleteiről.

1948. szeptember: Belgium és Franciaország kijelentette, hogy a Brüsszeli Országok Állandó Bizottságának következő ülésén tűzzék napirendre a memorandumot.

1948. október: Nagy-Britannia hozzájárult ahhoz, hogy a Brüsszeli Szerződés keretein belül létrejöjjön egy előkészítő bizottság, amelyik az európai Gyűlés megszervezésének lehetőségét tanulmányozza.

1949. január 29: a Brüsszeli Szerződés tagállamainak külügyminiszterei kiadják kommunikéjuket →javaslat a „zárt üléseket tartó miniszteri bizottságból és a nyilvánosan ülésező tanácsadó testületből álló” ***Európa Tanács*** létrehozására.

A brit stratégia lényege: a javasolt rendszer „olyan kevésbé legyen kínos, amennyire csak lehetséges”→ Nagy-Britannia visolygott a kontinentális kötöttség gondolatától.A britek közül kevesen támogatták az egység eszméjét.

A brit elégetlenség ellenére, a külügyminiszterek londoni találkozásán elfogadták a javaslatot.

1949. május 5: Tíz állam képviselői aláírták az Európa Tanács Alapokmányát Westminsteri Szerződésként. (egy hónappal a NATO megalakulása után)

Az Európa Tanács céljai:

A tagok közötti szorosabb egység megvalósulása

Őrizze és megvalósítsa a közös örökségüket képező eszméket és elveket és segítse elő gazdasági és társadalmi haladásukat

Végső célja → a gazdasági és politikai unió létrehozása

Az Európa Tanács ma is legnagyobb nyugat-európai szervezet.

1965-re: a tagság létszáma **10-ről** (Belgium, Dánia, Franciaország, Nagy-Britannia, Írország, Olaszország, Hollandia, Luxemburg, Norvégia, Svédország) **18-ra** (Görögország, Törökország 1949-ben, Izland 1950-ben, NSZK 1951-ben, Ausztria 1956-ban, Ciprus 1962-ben, Svájc 1963-ban, Málta 1965-ben, Spanyolország és Portugália 1970-es évek közepén) nőtt.

Az Európa Tanácsnak jelenleg 40 tagja van. Magyarország 1990-ben 24.-ként lett a tagja.

POLITIKAI SZÖVETSÉG: az EURÓPA TANÁCS

1949. Strassbourg: az Európa Tanács Konzultatív Közgyűlésének első ülése → a föderalisták és a funkionalisták azonnal hozzáláttak, hogy az új szervezetet az integráció hatékonyabb eszközévé tegyék, mint az az alapokmányból következett volna.

Kél alapvető cél: (meglehetősen általános)

- Valamilyen nemzetekfeletti hatóság látszatát kialakítani
- Megerősíteni a Közgyűlés pozícióját a Miniszteri Bizottsággal szemben

A Tanács célkitűzéseinek eszközei: (megegyezés és megvitatás)

- A közös problémák megvitatása, illetve a gazdasági, társadalmi, tudományos, jogi és igazgatási ügyekkel
- Az emberi jogok és alapvető szabadságok megvalósításával illetve fenntartásával kapcsolatos megegyezések és kezdeményezések

Tevékenysége: az **integráció előmozdítása** a Közgyűlés legfontosabb feladata

Miniszteri Bizottság: minden államnak egy szavazata, ugyanakkor vétőjoga volt, a testület megmaradt évente kétszer ülésező külügyminiszteri találkozóknak.

Nem igazi végrehajtó testület, csak arra volt jogköre, hogy a tagországok kormányainak tett ajánlásokon keresztül közvetítse a döntéseket.

Tagjai, mehettek a saját fejük tén, ha nemzeti érdekeik úgy kívánták. → az őket küldő nemzeti kormányok érdekeit képviselték

Jogosult volt dönteni a költségvetéssel a titkársági foglalkoztatással és a tagfelvételi kérelmekkel kapcsolatos érdekekben.

1949-ben lemondott arról a jogáról, hogy a Közgyűlés napirendjét meghatározza

Gyakran tudomást sem vett a Közgyűlés ajánlásairól

1952: Elfogadták annak lehetőségét, hogy helyettesek képviseljék a minisztereket

A döntések jelentős részét egyhangúlag kellett meghozni

Közgyűlés:

Első ülés → 1949. Paul-Henri Spaakot választották elnöknek

Tagjai → csak vitakörként funkcionáltak → tagjait 1951-től a nemzeti parlamentnek választották, nem nemzetség, hanem pártpolitikai hovatartozás mentén szerveződtek csoportokba.

Létezésének alapja: a tanácskozás

Nem volt igazi törvényhozó testület

Csak ajánlásokat tehetett a Miniszteri Bizottság számára (befolyásolás nélkül)

Olyan személyekből állt, akik az európai egység ügyét támogatták

A Miniszteri Bizottság és a Közgyűlés közötti viszonyt gyakran jellemezte feszültség.

1950 → a feszültség feloldására felállítottak egy közvetítő bizottságot, de továbbra sem jött létre igazi összhang.

1974-ben **Parlamentari Közgyűléssé** kereszteltek át

→ Olyan európai szervezetek éves jelentéseit kapja kézhez és vitatja meg, mint az Európai Közösségek, az Európai Szabadkereskedelmi Társulás, az OECD, vagy számos ENSZ ügynökség

Az Európa Tanácsot jellemző feszültségek:

Nemcsak szerkezeti problémák, hanem azoknak az erőknél tulajdoníthatók, amelyek a struktúrát létrehozták.

A kettős modell elsősorban a negatív brit álláspontnak köszönhető

Főleg: az egyes országok Európa jövőjével kapcsolatos elképzeléseinek különbözősége

Franciaország, Olaszország, Hollandia, Belgium, Luxemburg → közös politikai intézmények létrehozása

Nagy-Britannia, és északi támogatói → nem akartak túllépni a hagyományos kormányközi együttműködés keretein

Második ülés → 1950. az Európa Tanács magában és magától képtelen volt előrelendíteni az európai unió ügyét. A föderalisták veresége.

A britek nem voltak hajlandók továbbra sem túllépni a laza kormányközi kapcsolattartás szintjén.

Ezután a brit álláspont figyelembe vétele nélkül folytak az unió legalább csekély fokának elérésére irányuló tárgyalások.

Megcsappantotta az Európa Tanácsba vetett hitet, au európai eszme hívei ettől fogva az eljövendő jobb világ szimbólumaként tekintettek a szervezetre.

Nagy-Britannia elérte, hogy a szervezet ne válhasson az integráció motorjává, de ezzel elveszítette hatalmát a helyzet felett.

A közgyűlés a Miniszteri Bizottság megkerülésével elküldte ajánlásainak listáját a nemzeti törvényhozó szerveknek.

Az Európa Tanács fő feladata:

Az alapvet emberi jogok biztosítása és védelme

Támásza:

az ENSZ által 1948-ban elfogadott Emberi Jogok Nyilatkozata

1950 novemberében az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről Szóló Európai Egyezmény (12 ország képviselői írták alá)

Az Egyezmény: 1953 szeptemberében lépett hatályba. 10 állam ratifikálta. →elsőként Nagy-Britanniában, 1974-ben Franciaországban

Európai Bíróság:

1959

Európai Tanács Bizottság: 1954. Az Egyezmény normáinak betartását készeríti ki.

Európai Kulturális Megállapodás: 1954.

Európai Szociális Charta: 1961.

A gazdasági szektorban is kereste az államok tevékenységének összehangolására alkalmas formákat:

Megállapodások:

Közlekedés területén → 1953

Polgári repülés területén → 1954

Mezőgazdasággal kapcsolatban → 1955

A szervezet arra is törekedett, hogy jó munkakapcsolatot alakítson ki egyéb nemzetközi testületekkel.

Első jelentős kihívás: az Európai Szén-és Acélközösség létrehozása

ET jelentősége: ez volt az első politikai ízű európai szervezet, így fontos mérföldköve az Európai Közösséghez vezető útnak.

KÍSÉRLETEK A GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ TERÜLETÉN

A II. vh. utáni első gazdasági együttműködés létrehozásának kísérlete: **Benelux államok** (Belgium, Luxemburg, Hollandia)nevéhez fűződik.

A gazdasági egység létrehozására irányuló megállapodást 1944-ben kötötte meg a három kormány.→Az eredeti elképzelés nem foglalt magába politikai elemeket.

Vámunió megvalósítása: eltörölték az egymás közötti vámokat, közös külső tarifákat léptettek életbe, egységesítették a fogyasztási és egyéb adók kulcsait. 1948 januárjában került sor a belső vámok eltörlésére és a külső tarifák bevezetésére.

Mindhárom államban számos protekcionista (a hazai iparnak és kifejlődésének támogatása védővámokkal) intézkedést érvényben tartottak.

A másik gazdasági együttműködésre tett kísérlet színhelye: Észak-Európa

1946: Jogi Együttműködés Skandináv Bizottságának létrehozása

→ **Céljai:** a nemzeti jogszabályok felülvizsgálata és olyan új törvényjavaslatok kidolgozása, amelyek lehetővé teszik a törvényhozási célkitűzések és gyakorlat egységesítését

→ **Feladata:** egységes északi álláspont kialakítása a nemzetközi konferenciákon

Közös kezdeményezés megvalósulása: pl. SAS légitársaság 1946. augusztus

1947. július: Norvégia javaslata, létrehozni egy bizottságot a gazdasági együttműködés vizsgálatára.

1948. február: Dánia, Izland, Norvégia és Svédország megállapodást kötött a **Gazdasági Együttműködést Előmozdító Közös Északi Bizottság** létrehozásáról.

→Célja: tanulmányozni a skandináv belső vámok eltörlésének és közös külső vámok életbeléptetésének esélyeit, egy munkaügyi és termelési együttműködés lehetőségét.

1950 január: megszületett a jelentés, amely támogatta a belső vámok megszüntetését és a vámunió megteremtését

Norvégia azonban meggondolta magát és elképzelhetetlennek tartotta csatlakozását a vámunióhoz

Uniscan: laza, konzultációs jellegű szervezet, Nagy-Britannia és skandináv országok részvételével

többoldalú kísérlet a nemzeti gazdaságpolitikák összehangolására

a legmagasabb államigazgatási szinten folyó tanácskozássra és esti miniszteri találkozókra épült

az 50-es években gond nélkül működött

Északi Tanács: 1952

Schuman-terv 1950: Robert Schuman francia külügyminiszter a francia és a nyugat-német szén- és acél-ipar közös nyugat-európai ellenőrzés alá helyezését javasolja.

Ötödik Fejezet A Montánunió

A **Montánunió** volt az első olyan szervezet, amelyet azért hoztak létre, hogy a funkcionális és politikai spill-over elve alapján megvalósítsa a gazdaság ágazatainak integrációját. Nem kívánták siettetni az eseményeket, szuverenitásuk és stratégiai fontosságú iparaik feletti politikai ellenőrzést meg kívánták tartani.

Újabb tervek:

- pl. közlekedési hálózatok terén együttműködés (Bonafous-terv), létrejött az Európai Közlekedési Miniszterek Konferenciája, 53-ra tíz állam vállalt kötelezettséget vasúthálózatainak összehangolására és együttműködésére
- mezőgazdaság: nemzetekfeletti intézmények által irányított közös piac legyen, nem jutott túl a javaslat a megbeszélések szakaszán
- ugyanígy járt az egészségügy, postai szolgáltatások és kommunikációs ágazattal kapcs. Kezdeményezés is.

1950. júniusában kitört a koreai háború. Fokozták a hidegháborút, (a megosztott Koreai-félsziget és Németország állapota közötti párhuzam), így hatása volt nyugat-európai politika katonai területére. Megpróbáltatások az USA forrásaira nézve, védelmi kiadások megemelésére kérte európai szövetségeseit. Erre az USA javaslatot tett NSZK felfegyverzésére a NATO-ban, mint nélkülözhetetlen erő. Vihart kavart a javaslat, F.o. tartott

N.o-tól, de nem kívántak szembeszegülni az amerikai akarattal, kompromisszumos megoldást kerestek.

Pleven-terv: európai hadsereg felállítása, (kizárta volna egy önálló német vezetés alatt álló, elkülönült német hadsereg létrejöttének lehetőségét.

Francia Nemzetgyűlés elfogadta a javaslatot, európai „hadügyminiszter” irányítása alatt álló „közös európai hadsereg”-re vonatkozóan.

Az NSZK feltételhez kötötte részvételét: a Szövetségeseknek bele kell egyezniük abba, hogy hivatalosan véget vetnek az ország megszállásának és biztosítják a nyugatnémet állam teljes szuverenitását.

Nagy-Britannia nélkül írják alá a megállapodást, 1952-ben.

EDC katonai szervezet, közös hadsereg, közös költségvetéssel. De úgy tervezték meg, hogy megakadályozza az NSZK katonai egyelőségét. Minden egységét alárendelték az integrált parancsnoksági szerkezetnek. F.o. arra is rávette Nagy-Britanniát és az USA-t, hogy nyilvánítsák ki, az EDC-re irányuló fenyegetést saját biztonságuk elleni kihívásként értékelik, és a szigetország katonai segítséget fog nyújtani bármely megtámadott EDC-tagországnak. → F.o. az esetleges német agresszióval szembeni garanciának szánta.

Adenauer kijelentése: egységes európai külpolitika nélkül semmi értelme nem volna egy európai hadsereg felállításának → elvezet az Európai Politikai Közösség létrehozásának lehetőségeiről folytatott tárgyalásokhoz.

A Montánunió Közgyűlését bővítették ki, hogy az EDC közgyűléseként működjön, és jelentést tegyen az Európai Politikai Unió lehetőségeiről. Átfogó föderáció kezdetének szánták, az EDC és a Montánunió alárendelt helyzetbe került volna.

A szerződéstervezetet Strasbourgban mutatták be: Európai Végrehajtó Tanács, Nemzeti Miniszterek Tanácsa, Bíróság, közvetlenül választott Parlament felállítását tervezték az intézményi szerkezetnek. A katonai, politikai integráció mellé javasolta a holland külügyminiszter a hasonlóan nagy mértékű gazdasági integrációt, a közös piacot.

Azonban politikai viták miatt, - ami főleg az EDC körül bontakozott ki, és ha nem ratifikálják az EDC-t, a Politikai Közösség sem jön létre, az NSZK és a Benelux államok már ratifikálták, nem jutottak előre, Fo. húzta a dolgot ameddig lehetett. Rosszabb lett gazdasági helyzete, forrásai nagy részét elszívta a Francia-Indokínában vívott elhúzódó gyarmati háború, az NSZK viszont gyors fejlődésnek indult. Úgy kívánták megoldani a helyzetet, hogy partnereiket rábeszéljék arra, hogy egyezzenek bele a javasolt konstrukció nemzetekfelettségének fellazításába. Azonban az USA egyre türelmetlenebb lett, ezért 1954. augusztusában a francia Nemzetgyűlés elé terjesztik a szerződést, ahol is elutasítják még a megvitatását is, ez jelentette az EDC bukását, és ezzel a Politikai Közösség bukását. Elfogadásához már egy szorosabb, bizalmon alapuló integrációnak kellett volna létrejönnie, ami még nem volt kialakulva.

F.o. és NSZK viszonya megromlik, a németek kritizálják F.o. gazdasági magatartását, protekcionizmussal vádolják. Fő feszültségforrás a Saar-vidék, szén- és acéltermeléséről híres területet Fo. nem megszállási övezetként kezelte, hanem gyarmattá szervezte, ezért is szerette volna a Politikai Közösség létrehozását az NSZK, a területet európai övezetté tervezték

nyilvánítani átmenetileg. Ezután mivel a területet 96 százalékban németek lakták, a népszavazáson az NSZK-hoz való csatlakozás mellett döntöttek a szavazók.

Ezután visszatértek az EDC alternatívájához, az 1948-as Brüsszeli Szerződéshez, Anthony Eden, brit miniszterelnök javaslata, hogy a NATO keretei között megoldható a német újrafelfegyverkezés, ellenőrzés mellett, ezzel a kormányköziség mértékét sem lépnék túl. A németek jegyzőkönyvet csatoltak a preambulumhoz, amely hatályon kívül helyezte: „a német agresszivitás újjáéledése esetén szükséges lépések megtétele” fordulatot, helyette: a szerződés célja „az egység előmozdítása és Európa folyamatos integrációjának elősegítése”. Az újjáalakított testületben való brit részvétel magába foglalja brit csapatok állomásoztatását az NSZK-ban egészen addig, míg az aláíró államok többsége hozzá nem járul azok visszavonásához. Az új testület neve: **Nyugat-Európai Unió**.

Szervére, a konzultatív közgyűléstől származó védelmi javaslatokra a tagállamok kormányai ügyet sem vetettek. Funkciója arra korlátozódott, hogy a NATO-n belül biztosítsa a lehető legszorosabb együttműködést. 1960-ban átruházta az Európa Tanácsra a Brüsszeli Szerződésből rámaradt szociális és kulturális feladatokat is.

1957-ben az Európai Gazdasági Közösség létrejöttével Nyugat-Európa kettévált a Hatokra és a többi államra, miután de Gaulle megvétózta Nagy-Britannia közösségi tagságra irányuló kérelmét, a szervezet maradt az egyetlen csatorna a szigetország és a Hatok között. De megjelenítette a NATO állásponttal nem mindig egyező nyugat-európai érdekeket.

87-re már nem európai kérdéssel kapcsolatos európai álláspont megformálására is alkalmas, Irak és Irán közötti háború vagy Öbölháború. Az NSZK, amely számára alkotmányos rendelkezés tiltja, hogy csapatait Európán kívül bevess, haditengerészeti fedezetet biztosított a nyugat-európai térségnek, így helyettesítve a brit hajókat, amelyeket a Perzsa Öbölbe küldtek járőrszolgálatra. Ilyen védelmi jellegű együttműködés területén megfelelő szerepe van.

Új kiindulás pontok.

Az 1953-as német, az 1956-os magyar forradalom bukása, az angolok és franciák közös szuezi expedíciójának kudarca, az ázsiai és afrikai nacionalizmus hulláma, amely a gyarmati korszak végét vetített előre, mind figyelmeztette Európát világpolitikai súlyának csökkenésére. Az európai demokráciák példátlan gazdasági fellendülése csökkentette a nemzeti érdekek védelmének jelentőségét.

A kérdésre, hogy vajon túlléphet-e az integráció a korlátozott ágazati szinten, választ adott a Római Szerződés.

Jean Monnet tovább sürgette a közlekedés és az energia ágazati integrációját. Spaak egy átfogó gazdasági közösség létrehozására törekedett. A Montánunió Közgyűlése támogatta az ötletet, hogy bizottság jöjjön létre a közös piac megvalósíthatóságának vizsgálatára. 1956. január 18-i Nyilatkozatukban kimondják, hogy az integrációnak nem szabad a Hatokra korlátozódnia.

Az átfogó gazdasági megközelítéssel dolgozó integrációs nézetek mellett szólt a nemzetközi kereskedelem helyzete, és az OEEC korlátozottsága is. De kizárólag a Hatok érdeklődését keltette fel. 1955-ben találkozott a hat külügyminiszter Messinában. Szó volt egy közös piac létrehozásáról, amely mentes vámtól és mennyiségi korlátozástól, a közlekedésről, a szociális szabályozás harmonizációjáról, a munkaidőről és túlóráról, befektetési alap létrehozásáról, nukleáris energia kérdéséről, határoztak a Montánunió Főhatóságának új elnökéről, René Mayer személyében.

A Spaak jelentés vitája 1956. márciusában kezdődik meg a Montánunió Közgyűlésének ülésén, egyvalaki szavazott a javaslatok ellen. A jelentést a Hatok külügyminiszterei is jóváhagyták, a Spaak-bizottság a szükséges szerződések tervezeteinek megszövegezésével megbízott tanácskozássá alakult át.

1957. februárjában külügyminiszterek és szakértők találkozóinak sora Párizsban.

1957. márciusában a Hatok két szerződést írtak alá Rómában:

- Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról
- Európai Atomenergia Közösség létrehozásáról.

Ezután ratifikálásra küldték a nemzeti parlamentek elé a szerződéseket. Kihangsúlyozták, hogy remélik, más országok is csatlakozni fognak a kezdeményezéshez.

Hetedik fejezet A Hetek Európája (89-100.)

Földrajzi értelemben **a hat EGK tagállam alkotta Nyugat-Európa magját**. A 40-es évektől kezdve ezek **jelentették a haladás élcsapatát**, és az integráció olyan szintjét érték el, melyekre a többi állam különböző okokból nem volt felkészülve. **A Hatok Európáján kívül nagyon kevés integrációs eredmény született**, és minimális érdeklődés mutatkozott az előző évtized végén létrehozott összeurópai szervezetek szintjét meghaladó egységesülés és együttműködés iránt.

Legjelentősebb fejlemények Skandináviában következtek be: már 1907-ben megalakították az Északi Parlamenti Uniót (Nordic Inter-Parliamentary Union), mely a két háború között számos javaslattal, a kormányok bevonásán keresztül az együttműködés fokozására törekedett.

Az Északi Tanács gondolatát Dánia vetette fel 1938-ban, majd a háború után ismét előállt az ötlettel – 1948-ban még elutasító választ kapott – de 1951-ben már (Hans Hedtoft, miniszterelnök) sikerre vitte a javaslatot az ÉPU ülésén. Svédország támogatta az elképzelést, a Norvégia eleinte tartott tőle (féltették nemzeti szuverenitásukat), Finnország pedig eleve kizárta magát a részvétel lehetőségéből a Szovjetunióval kötött barátsági szerződés rendelkezései miatt.

1952 Az Északi Tanács megalapítása.(Dánia, Svédország, Norvégia). Amolyan mini Európa Tanács, a nemzetekfelettségnek még a látszatát is elkerülve. **Kormányközi konzultatív testület, célja** a széles körű, de szigorúan **önkéntes alapon álló együttműködés** elősegítése. **Nem rendelkezett kodifikált szabályrendszerrel, irodával, titkársággal, ill. semmilyen érdekérvényesítő eszközzel**. Tevékenysége: éves konferenciák, a szavazati joggal rendelkező tagokat a nemzeti parlamentek választották, a résztvevő miniszterek nem voksolhattak. **Jelentős eredményei a jogrendszer harmonizálása**, főleg a gyakorlati kérdésekben, nem fenyegetve a nemzeti függetlenséget. Ha úgy tűnt, v.mely kérdésben nem lehet megegyezni, azt fel sem vetették. Így pl. a védelemről sem esett szó, mivel Dánia és Norvégia NATO tagsága ütközött a svéd semlegességgel. **1955-ben Finnország is csatlakozott**.

A haladás hiánya a gazdaságpolitika terén volt a legszembeszökőbb, pl. Dánia nem javasolhatott egységes agrárpolitikát, mivel a svédek és norvégok rendkívüli fontosságot tulajdonítottak saját, kevésbé korszerű mezőgazdaságuknak. Ezt a problémát észrevéve **1954-**

ben a testület úgy döntött, hogy lépéseket tesz egy északi közös piac megteremtése érdekében, de evvel úgy elkéstek, hogy mire 1958-ban a Tanács ismét felhívta a figyelmet ennek fontosságára, már bármilyen lépésük az EGK-ra történő reakciónak túnt volna.

Az Északi államok, de különösen Dánia és Norvégia számára az EGK-hoz fűződő viszony meghatározásának kényszerén túl, óriási jelentőséggel bírt az is, hogy Nagy-Britannia miként reagál majd az új szervezetre.

Nagy-Britannia a kispadon

Az EGK létrejöttéhez vezető folyamatok Nagy-Britannia részvétele nélkül zajlottak, mivel nem volt hajlandó elfogadni a nemzetekfelettség alapelvét, és az integrációs törekvések felborították elképzeléseiket a kontinenssel kialakítandó kapcsolatra vonatkozóan.

A hat EGK-tagállam kivételével az európai államok többsége Nagy-Britanniát tekintette a földrész természetadta vezetőjének, mind történelmi okokból, mind pedig abból, hogy az EGK-t leszámítva a szigetország gazdasági ereje volt a legnagyobb Európában. **Ha Nagy-Britannia is csatlakozott volna a szervezethez, számos állam szíves örömet követne volna a példáját.**

1954 Nagy-Britannia társulási egyezményt köt a Montánunióval, bár a csatlakozásra még nem készült fel.

Az 50-es években három kulcsfogalom jellemezte a britek Európához való viszonyát: a NYEU, az un. „Nagy Terv” (Grand design) és az Európai szabadkereskedelmi Társulás, az EFTA (European Free Trade Association).

Az **1955-ben létrejött NYEU szálka a britek szemében, hiszen csapataik állomásoztatása az NSZK-ban nagy teher számukra.** A NYEU igazi anomália volt, egy kidolgozott védelmi rendszer azért, hogy lehetővé váljon a nyugatnémet újrafegyverkezés. Az NSZK hamarosan NATO tag lett, így ez olyan de facto helyzetet teremtett, hogy visszafordítani nem lehetett anélkül, hogy szét ne hulljon az egész szövetség.

Miután az újrafegyverkezési vita elült, A NYEU csak vegetált a NATO-n belül, bár kiterjedt intézményi struktúrával rendelkezett, ötletszerűen ülésezett és feladatai is egybeestek a NATO, az Európai Tanács, és az OEEC funkcióival. Azt, hogy azért kapocsként szolgálhat Nagy-Britannia és a Hatok között, a britek csak akkor vették figyelembe, miután 1963-ban az EGK elutasította első felvételi kérelmüket.

Az **1955-ös messinai találkozó után felgyorsultak az események, ami Nagy-Britanniát a helyzet újraértékelésére készítette. A szigetország meghívást kapott a külügyminiszeri találkozón való részvételre, valószínűleg a NYEU tagsága és a Montánunióval kötött társulási szerződése miatt keltette fel a Hatok reményeit a brit álláspont megváltozásával kapcsolatban. A brit érdeklődés lanyha volt, egy azaz egy képviselőjét is visszahívta. Levelet küldött az NSZK-nak, melyben kifejezte ellenérzését egy csupán hat államra alapuló közös piaccal szemben, és egy szélesebb szabadkereskedelmi övezet létrehozását szorgalmazta.**

Nagy-Britannia **1955 júniusában kezdte népszerűsíteni a Hatokat is magába foglaló szabadkereskedelmi övezet tervét, a Nagy Tervet az OEEC-ben. Kiindulópontja az elszaporodott szervezetek ésszerűsítése, egy mindegyiktől független európai gyűlés életre hívása, amely mindegyiktől független, ám mindegyiket kiszolgálja.** Másik fontos eleme, **egy, az egész Nyugat-Európát tömörítő szabadkereskedelmi övezet létrehozása volt.** Nagy-Britanniát elsősorban az északi államok támogatták, akikkel folyamatosan konzultált az Uniscan keretein belül az európai fejleményekről és azok lehetséges következményeiről. Igazából a brit **javaslat állította meg az északi közös piacról szóló tárgyalásokat,** a skandináv államok rájöttek, hogy ha a szigetországnak sikerül v.miféle, a

Hatok Európáján túlmutató konstrukciót összekovácsolnia, kénytelenek lesznek követni a briteket.

1956-ra Nagy-Britannia komolyan aggódni kezdett az EGK-nak a brit gazdaságra és politikai szerepére gyakorolt hatása miatt. Politikai síkon attól félt, hogy az EGK sikere esetén nyugatnémet dominanciájú egység valósul meg.

Spaak és Bizottsága félve a messinai tárgyalások kudarcba fulladásától, arra ösztökölte a szigetországot, hogy mihamarabb csatlakozzon a Hatok által megindított folyamathoz. **Mire az OEEC Tanácsa 1957-ben döntést hozott a Maudling-bizottság felállításáról (a szabadkereskedelmi övezettel kapcsolatos brit javaslatok megtárgyalására),** a Hatok átlépték azt a pontot, ahonnan nincs visszatérés. **A római szerződés elérkezett utolsó fázisához, már csak Franciaország és NSZK jóváhagyása hiányzott.**

Nem meglepő tehát, hogy a hat EGK-tagállam a **Nagy Terv** megvitatására hajlandó volt az OEEC keretein belül, csupán saját elképzeléseik kiegészítésének, nem pedig helyettesítésének tekintették azt.

Egy széles körű szabadkereskedelmi övezet gondolata elfogadható lett volna a Hatok számára, de csak az EGK kiegészítéseként, nem pedig ahelyett.

A helyzet kulcsa Franciaország és kisebb mértékben az NSZK volt. Ha a két ország tetszését elnyerte volna a Nagy Terv, könnyűszerrel megvalósulhatott volna.

1958 decemberében Franciaország hirtelen és határozottan véget vetett a szabadkereskedelmi övezettel kapcsolatos tárgyalásoknak: de Gaulle **elkötelezte magát az EGK mellett.** Bár nem lelkesedett az ötletért, mégis **jobbnak találta, mint egy olyat, amelyet a britek irányítottak volna.** Ezért az NSZK-hoz fordult támogatásért. Utasítást adott a Maudling-bizottság francia képviselőinek, hogy közvetítsék véleményét. **Az EGK többi tagjának is Franciaország mögé kellett állnia, ha nem akarta a szervezet szétesését kockáztatni.** Ismét kudarcot vallott tehát egy kísérlet a Nyugat-Európát kettéosztó szakadék továbbhasadásának megakadályozására.

A szabadkereskedelmi tárgyalások közvetlen következménye az európai kapcsolatok hirtelen megromlása lett.

Az Európai Szabadkereskedelmi Társulás

A Maudling-tárgyalások összeomlása után Nagy-Britannia következő lépése az Európai Szabadkereskedelmi társulás, az EFTA (European Free Trade Association) megalapítása volt, Ausztria, Dánia, Norvégia, Portugália, Svájc és Svédország társaságában. Finnország is részt vett a létrejöttét eredményező tárgyalásokban, de nem lett tagja a szervezetnek. (Bízott benne, hogy a többi semleges állam részvétele meggyőzi a Szovjetuniót a kezdeményezés politikai ártalmatlanságáról.)

Svédország a Maudling-tárgyalások megszakadása után már két nappal magához ragadta a kezdeményezést, és **Stockholmba hívta az államok képviselőit,** hogy miképpen tudnák jobban összehangolni kereskedelempolitikájukat. Mivel **az EFTA-t létrehozó államok,** különösen az Uniscant alkotó mag **céljai** nagy vonalakban **megegyeztek,** rendkívül **gyorsan megállapodásra jutottak.** Genfi és oslói tárgyalások után **1960-ban aláírják a Stockholmi Egyezményt.** Meglehetősen **szerényre sikeredett** (a Római szerződéssel ellentétben) mind **terjedelemben,** mind pedig a kitűzött **célok tekintetében.** 44 szakaszból és 7 függelékből állt. Elsődleges **célja az ipari árukra kivetett vámok csökkentése,** majd **eltörlése** volt a tagok egymás közti kereskedelmében. A Megállapodás **tíz évben** szabta meg az **átmeneti időszak** időtartamát, **tehát az ipari szabadkereskedelmi övezet létrejöttét 1970-re irányozta elő.** A **mezőgazdaság és halászat tekintetében speciális szabályok megalkotását írta elő.** Feladata itt véget is ért. A Megállapodás alapján az **EFTA ideiglenes és átmeneti intézménynek tünt,** felmondási ideje is csupán egy év volt. **Semmilyen**

politikai tartalmat nem hordozott, és ezért nem is hoztak létre számára aprólékosan kidolgozott intézményi háttérrel. **Egyetlen testülete az évi két-három alkalommal ülésező Miniszterek Tanácsa lett.** Ennek munkáját egy kis létszámú titkársággal dolgozó, **állandó nemzeti képviselők**ből álló csoport segítette, mely heti rendszerességgel tartotta találkozóit Genfben.

Az EFTA csupán egy szabadkereskedelmi övezet volt, és mint ilyen, **nem tartalmazott harmadik személyekkel szembeni egységes korlátozások bevezetéséről szóló intézkedéseket**, ami pedig – gondoljunk a közös külső tarifarendszerre – a Római szerződés központi elemét képezte. A Hatok úgy gondolták, hogy a vámunió hatékonyabban fokozza belső piacuk teljesítőképességét, mint egy szabadkereskedelmi övezet, hiszen logikája hosszú távon közös politikák kifejlesztésére és szabályozási rendszerük harmonizációjára kényszeríti őket, ez pedig előkészíti a talajt a szorosabb politikai egység számára.

Az EFTA tagállamai egyetlen dologban értettek egyet: hallani sem akartak a Római Szerződésben felvázolt, a szabadkereskedelmi övezeten túlmutató fejleményekről; az EFTA-ra úgy gondoltak, mint az egyetlen lehetséges alternatívára, amely előnyöket nyújt tagjai számára abban az esetben, ha az EGK mégis hatékonynak bizonyul.

Négy állam NATO tag volt, három pedig semleges. Portugália diktatúrában élt, tehát hadilábon állt a liberális demokráciával, amely a másik hat ország politikai gondolkodását mélyen áthatotta. **Gazdasági szempontból is eltérő képet mutattak:** Nagy-Britannia, Svédország és Svájc hagyományosan alacsony vámtételeket alkalmazott, mivel fejlett ipari gazdaságuk szűkében volt a nyersanyagoknak. Dánia és Norvégia is hasonló cipőben jártak, ám ők bizonyos árukra súlyos, de nem tarifa alapú korlátozásokat vetettek ki. Ausztria ellenben rendkívül magas vámokat alkalmazott. Portugália ipara viszont nem nagyon volt fejlett.

Figyelembe véve ezt a sokféleséget, a korlátozott intézményi háttérrel rendelkező EFTA igen szedett vetett konstrukció benyomását keltette. A sértettség mellett létrejöttében az játszott szerepet, hogy a tagok úgy vélték, hogy hetekben kevésbé lesz kedvezőtlen az EGK-val szembeni pozíciójuk, mintha egyenként próbálnának megegyezésre jutni a Hatokkal.

Az 1950-es évek végére tehát Európa nem jutott ötről hatra (ill. Hatról Hétre). Az európai államoknak tíz évbe került, amíg végleg eldöntötték, melyik oldalra álljanak az integráció kérdésében. **Az 1960-ban érvényben lévő felállás meglehetősen stabilnak tűnt: az EGK országok maximális integráció mellett tették le voksukat, míg a többiek a kormányközi kapcsolattartás minimális szintjét tartották üdvöztetőnek.** A két csoport kiegyezhetett volna, az 50-es évek végének eseményei azonban ellenséges érzelmek felgyülemeléséhez vezettek mindkét oldalon. **Az EGK és az EFTA elszántan indult meg különböző irányokba vezető útjaikon, és a két szervezet nem partnerként, hanem riválisként tekintett egymásra.**

Mivel a versengésben részt vevő államok többsége tagja volt az Egyesült Államok nyugati szövetségének és jelentőséggel bírt az amerikai gazdaság szempontjából, a nyugati világ vezető hatalmát **aggodalommal töltötte el ez a konfliktus:** A Maudling tárgyalások hirtelen félbeszakadásában annak jelét látta, hogy az OEEC megszűnt vezető nyugat-európai gazdasági szervezetnek lenni. **Az Egyesült Államok felesleges komplikációnak tekintette az EFTA-t, mert az EGK jobban megfelelt az amerikai stratégiai, és persze gazdasági érdekeknek.**

Ezért tehát Amerika belépett az európai huzavonába. Egyéb gazdasági megfontolások mellett, a Hatok és a Hetek közötti törés volt egy egyik fő kiváltója annak az amerikai kezdeményezésnek, amely az OEEC reformját a nem európai államok részvételének lehetővé tételével kívánta végrehajtani. Így lett az OEEC-ből OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development, azaz Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési szervezet), amelynek feladatául a gazdasági stratégia és fejlődés nemzetközi

problémáinak megoldását tűzték ki. Az OECD létrehozása ismét aláhúzta az 50-es évek végének egyik nagy tanulságát, nevezetesen azt, hogy Nagy-Britannia nem kulcskérdés. **Az EGK szavának súlya volt az új szervezetben,** és közvetlen összeköttetésben állt Washingtonnal. **A szigetország,** amelyre az európai államok 1945 után vigyázó szemeket vetettek, **bizony kispadra került.**

Nyolcadik fejezet

De Gaulle és az EGK

Az 1960-as évek kezdetén Nyugat-Európa és a világ élvezte a gazdasági konjunktúra gyümölcseit, bár néhány jelből már következtetni lehetett a növekedés ütemében csökkenésre.

1961-től a két nagyhatalom (USA, SZU) viszonya feszültté vált.

1963-ban a SZU és Kína közötti szakadék nyilvánossá és véglegessé vált, mely a kétpólusú világ végét jelentette. Nyugat-Európa tágabb teret kapott önmaga fejlesztésére.

Nyugat-Európa legsúlyosabb problémájának ekkor az EGK és az EFTA közötti rivalizálás tűnt. 1960-ban az EFTA reménykedett abban, hogy az OECD keretein belül létrehozott megállapodás feloldhatja a két szervezet közti gazdasági nézeteltéréseket, de az EGK elutasította az EFTA közeledését.

Az EGK egységesebb szervezet volt, világosabb és kedvezőbb gazdasági kilátásokkal rendelkezett. Az EFTA csak arra összpontosított, hogy lépést tudjon tartani riválisával.

Mindezek ellenére, a '60-as évek első felében csökkent valamelyest az EGK és az EFTA közötti feszültség, a közeledés lehetőségessé vált. A kulcskérdés az Európával kapcsolatos brit álláspont megváltozása volt.

Nagy-Britannia Dániával, Norvégiával és Írországgal együtt felvételét kérte az EGK-ba.

A bővítés kérdése azonban ütközött de Gaulle elnöknek az EGK és Európa jövőjéről alkotott elképzeléseivel (főként a brit csatlakozás tekintetében).

Az EGK-n belüli gazdasági fejlődés kielégítő volt. Az első átmeneti szakasz céljai viszonylag simán megvalósultak. A Hatok külső vámjaiban mutatkozó különbségek csökkentése és a belső tarifák mérséklése megvalósult.

A vámunió létrehozásával kapcsolatos tárgyalások üteme olyan gyorsan alakult, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy az unió 1967-re, a kitűzött időpont előtt létrejöhet.

Franciaország nyomásának engedve és a Római Szerződés rendelkezéseinek eleget téve, az EGK meghozta a közös agrárpolitika szempontjából jelentős alapvető döntéseket. A nagy haladás miatt a Bizottság egy igazi gazdasági unió megteremtését ajánlotta a tagállamoknak.

A tagállamok közötti nagy gazdasági aránytalanság felkeltette a nemzeti kormányok érdeklődését. Megszületett egy összehangolt monetáris és költségvetési politikán nyugvó gazdasági unió gondolata.

Az EGK feltűnő sikerei gazdasági fronton nem csak az előnyös nemzetközi körülményeknek, hanem a politikai fejlődés hasonló ivének is köszönhető volt. Ennek egyik legszembevetőbb jele a Bizottság térnyerése volt. A testület vezetője Walter Hallstein volt.

A Bizottság aktivitásának egyik előfeltétele volt, hogy az egyes államok kormányai, a Tanácson keresztül, nem gátolták működésében.

De Gaulle látszólag támogatta az ötletet, hogy az EGK egyfajta politikai egységként funkcionáljon.

1961-ben azt javasolta, hogy az EGK komolyan fontolja meg a politikai unió lehetőségét, bár elképzelése a politikai Európáról különbözött a nemzetekfelettség híveinek felfogásától.

A politikai egyensúly szempontjából nagy szerepe volt de Gaulle és Adenauer rokonszenvének. Az NSZK és Franciaország között zajló megbékélési folyamat a hivatalos Barátsági Szerződés aláírásában csúcspontot ért el, 1963 januárjában.

Néhány éven belül a világpolitikai háttérnek köszönhetően (az amerikai gazdasági erő csökkenése, Japán felemelkedése, a gyarmatbirodalmak felbomlása, a kubai rakétaválság) a nagyhatalmak között újra bizalmatlanság alakult ki.

A Hatok Európája nagyrészt kereszténydemokrata találmánynak mondható.

Az EGK-n belül csökkent a Közösség iránti elkötelezettség, melynek főként a tagállamokban lejátszódó politikai változás volt az oka:

1. 1963-ban még mindig a Kereszténydemokrata Unió kormányozta az NSZK-t, de az idős Adenauernek le kellett mondania kancellári pozíciójáról. Utóda, Ludwig Erhard lett, aki nem volt elkötelezettje az EGK francia-német összetartásának.
2. Olaszországban a kereszténydemokraták szövetségre léptek a Szocialista Párttal, biztosítandó a kormánykoalíció stabilitását.
3. A nyelvi megosztottság átpolitizálódása nehézségeket okozott a Belga Keresztényszocialista Párt számára.
4. Hollandiában a gyors szekularizáció vezetett a vallási alapokon álló pártok támogatottságának nagymértékű visszaeséséhez.

De Gaulle-nak támadt már vitája az öt másik állammal a politikai unióval foglalkozó 1961-es tervezete kapcsán. Azzal, hogy 1963-ban megvétózta a brit csatlakozást, lehetetlenné tette az EGK földrajzi értelemben vett bővítését.

A Fouchet-terv

Az 1950-es években úgy tűnt, az európai vita Nagy-Britannia és a Hatok között folyik. Ez a szemlélet összemossa azokat a véleménykülönbségeket, melyek a Hatok körén belül voltak tapasztalhatók az integráció kapcsán.

1960-ra de Gaulle kézben tartotta Franciaországot és az algériai konfliktust, így a szervezeten belüli viták során általában de Gaulle állt szemben a másik öt tagállammal. Az első összeütközést de Gaulle-nak a politikai unióról vallott nézetei okozták.

De Gaulle-nak és követőinek már az 1940-es évektől kezdve megvoltak a kiforrott nézeteik Európáról. Ezek a jellegükben konföderális vagy kormányközi nézetek voltak.

Csupán idő kérdése volt, hogy de Gaulle mikor kezdi saját képére formálni az EGK-t.

1959-ben, Rómában, felvetette a hat külügyminiszter rendszeres, egy állandó titkárság által támogatott találkozájának gondolatát.

Még ebben az évben a Hatok meg is állapodtak, hogy külügyminisztereik háromhavonta összeülnek. 1960-ban három ilyen találkozóra került sor.

De Gaulle európai koncepciója azonban túlmutatott a Hatokon – kétoldalú tárgyalásokra építő politizálást folytatott.

1961-ben előbb a brit miniszterelnökkel, majd Adenauerrel találkozott.

Szintén 1961-ben, de Gaulle erőfeszítéseinek köszönhetően jött létre a Hatok első csúcstalálkozója, amelyet Párizsban tartottak. Ezt hamarosan egy újabb követte Bonnban. A kormányfők Bonnban állapodtak meg arról, hogy foglalkoznak de Gaulle javaslatával, a nagyobb fokú politikai együttműködés lehetőségeinek feltárására irányult.

Létrehozta egy bizottságot a dániai francia nagykövet, Christian Fouchet vezetésével, hogy vizsgálja meg a kérdést.

Fouchet és bizottsága 1961-ben állt elő az „államok egyesülésére” irányuló szerződés tervezetével, mely négy kulcsfontosságú intézményi elemet tartalmazott:

- egy rendszeresen ülésező kormányfői vagy külügyminiszeri tanácsot, amely döntéseit egyhangúlag hozná;
 - egy párizsi székhelyű állandó titkárságot, amely szintén kormányközi lenne;
 - négy állandó kormányközi bizottságot – egyet a külügynek, egyet a védelemnek, egyet a kereskedelemnek, egyet pedig a kulturális ügyeknek;
 - egy európai gyűlést, amelynek tagjait a nemzeti törvényhozó testületek jelölnék ki
- A francia erőfeszítések nem hoztak eredményt, erős ellenállásba ütköztek a kisebb államok, különösen Hollandia részéről, illetve az NSZK és Olaszország sem állt a javaslat mellé.

A Fouchet-tervet így elvetették, soha nem is került elő újra.

A Fouchet-terv összeomlásának számos oka volt:

- Megvalósulása a külügyek és a védelmi politika összehangolását vonta volna maga után, de a Római Szerződés által megszabott kereteken kívül. A másik öt tagállam, főleg az NSZK és Olaszország, attól tartott, hogy ez a NATO és az EGK meggyengüléséhez vezetne.
- Hozzájárult az is, hogy az EGK 1961-re komoly tárgyalásokba bocsátkozott Nagy-Britanniával és a többi felvételért folyamodó állammal a csatlakozásról.
- A Benelux államok számára ellenszenves volt az az agresszivitás, amellyel de Gaulle és Franciaország a Fouchet-tervet erőltette. Azzal érveltek, hogy a terv elfogadásához szükséges alapvető fontosságú döntéseket el kellene halasztani addig, míg Nagy-Britannia EGK-csatlakozásának kérdése meg nem oldódik. Lényegében az Európa feletti francia dominanciára irányuló gaulle-ista törekvés miatt aggódtak.

A Fouchet-tervvel szembevetett összefüggő ellenérv-rendszer legfontosabb eleme az a félelem volt, hogy a nemzeti kormányok javára lerontja a Római Szerződés politikai irányú rendelkezéseinek hatályát.

Az erősen megcsönkített Fouchet-terv részleteiben az NSZK és Franciaország 1963. január 22-én aláírt Barátsági Szerződésében maradt fenn, mely intézményes együttműködést irányozott elő a védelem, a külügyek, az oktatás és a kulturális ügyek területén.

Az 1965-ös válság

A Fouchet-terv bukásával kezdődő EGK-válság tovább mélyült akkor, amikor de Gaulle 1963-ban megvétózta Nagy-Britannia csatlakozását. A bizalmi válságot nem csak a vétó okozta, hanem a bejelentés körülményei – de Gaulle úgy közölte döntését (egy párizsi konferencián), hogy azt előzetesen elmulasztotta megvitatni a Közösség többi tagjával.

Franciaország viszonya a másik öt tagországgal egyre feszültebbé vált.

Törést okozott a védelem kérdése is, melyben de Gaulle véleménye megint eltért a többi nyugati szövetségesétől. E nézeteltérés csúcspontjaként 1966-ban Franciaország kilépett a NATO katonai szervezetéből. A szervezet főhadiszállását Párizsból Brüsszelbe kellett áthelyezni.

A védelem kérdésében elfoglalt álláspont is de Gaulle bizalmatlanságát és ellenszenvét tükrözte, jelen esetben az Egyesült Államokkal szemben, amely a francia elnök szerint túlzott befolyással rendelkezett Európában.

A válság két év múlva, 1965-ben teljesedett ki, többek között a közös agrárpolitika körüli viták miatt. Franciaország bojkottálni kezdte a Tanács üléseit, megakadályozva ezzel, hogy az EGK bármilyen új kezdeményezést beindítson.

Ez logikus folyománya volt de Gaulle próbálkozásainak, hogy kikényszerítse az Európa jövőjével kapcsolatos elképzeléseit. De Gaulle európai terve szerint:

- a nemzeti kormányok konzultációján keresztül fenntartott szövetség, amely nem veszélyezteti a nemzeti szuverenitást.

A megvalósításához az EGK terveinek és fejlődésének visszafordítására lett volna szükség, ezért Franciaországnak meg kellett találni az eszközt, hogy akár kényszerrel is felsorakoztassa a másik öt tagállamot terve mögött.

A Fouchet-terv kudarcot vallott. Az 1963-as Barátsági Szerződés kevés eredményt hozott. Adenauer már nem volt hivatalban és a Ludwig Erhard vezette kormány, ha választásra kényszerítik, Franciaország helyett inkább az Egyesült Államok mellé állt volna.

A '60-as évek közepére nyilvánvalóvá vált, hogy el kell határozni: a döntéshozatal az egyes államok alkuin keresztül valósuljon-e meg, vagy pedig a Bizottság hatáskörébe tartozzon.
1965 elején Hallstein megkísérelte visszaterelni a Bizottságot a nemzetekfelettség útjára.

A válságot, mely 1965-ben tört ki, a Bizottságot és az egyes kormányokat egyaránt érintő javaslatkomplexum robbantotta ki.

Három különböző kérdéscsoport fonódott össze:

- a Parlamenti Közgyűlés jelentősebb hatáskört szeretett volna kivívni magának, különösen az EGK költségvetésének kapcsán, hogy közelebb kerüljön az igazi törvényhozási szerephez;
- a Bizottság azt szorgalmazta, hogy az EGK önálló jövedelemforrásból finanszírozhassa saját tevékenységét – az EGK ekkor még az egyes tagországok államháztartásaiból származó hozzájárulásokból tartotta fenn magát;
- a harmadik indítvány a nemzeti mezőgazdaságok összehangolásával kapcsolatos pénzügyi szabályozás véglegesítésére vonatkozott.

Az első két javaslat között szoros összefüggés állt fenn. Ha az EGK saját jövedelemre tesz szert, megszabadul attól az ellenőrzéstől, amelyet az egyes államháztartások hozzájárulásai jelentenek. Ebben az esetben a Parlamenti Közgyűlés ellenőrzési jogkörének bővítése megteremtené a Bizottság szükséges demokratikus kontrollját.

E javaslatok erősítették volna az EGK nemzetekfeletti jellegét. Franciaország ezért is ellenezte mindkettőt.

Az ellentéteket megoldandó végül a Bizottság ragadta magához a kezdeményezést – azt javasolta, hogy a három javaslatot egy csomagban tárgyalják meg.

(A Bizottság az 1960-as évek kezdete óta gyakran kapcsolt össze teljesen eltérő ügyeket egyetlen csomagban, így minden tagállamnak kínálhat valamit, s ezért mind a hat elfogadhatónak találja majd.)

A csomag azt jelentette Franciaországnak, hogy emennyiben tető alá kívánja hozni az agrármegállapodást, bele kell egyeznie az EGK nemzetekfeletti jellegének fokozódásába.

A francia kormány új stratégiát keresett: az javasolta, hogy az EGK nemzeti hozzájárulásokból való finanszírozását tartsák fenn 1970-ig, míg a Római Szerződés értelmében életbe nem lép a teljes közös piac. Ezt a ellenjavaslatot elfogadhatatlannak találta a másik öt tagállam.

Franciaország nem hajlott a kompromisszumra. De Gaulle ragaszkodott az agrárpolitikához, de nem engedett a másik öt tagországnak és a Bizottság követelésének az EGK finanszírozásával és a költségvetési ellenőrzéssel kapcsolatban.

Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy az EGK nem juthat megegyezésre a közös agrárpolitika finanszírozásának kérdéseiben, a francia külügyminiszter, aki a Tanács soros elnökének tisztjét töltötte be, véget vetett az ülésnek. Franciaország ezután nem volt hajlandó részt venni a Tanács ülésein – ez az időszak az „üres szék” válság néven vonult be a történelembe.

De Gaulle azt nyilatkozta, hogy Franciaország addig nem tér vissza a Tanácsba, amíg a Bizottság meg nem hátrál.

A csomaggal szembeni francia magatartás mögött még egy ok húzódott meg: A Római Szerződés úgy rendelkezett, hogy 1966 januárja után a legtöbb kérdést többségi szavazással kell eldönteni az addigi egyhangúság helyett.

Franciaország nem kívánt részt venni a Közösségben, amíg a Római Szerződés e rendelkezését nem módosítják vagy helyezik hatályon kívül.

A többi állam egy darabig nem engedett az álláspontjából. A Tanács francia bojkottja hét hónapig tartott.

Az EGK nem hullott darabokra a nyomás alatt, de 1965 végére a patthelyzet a Közösség létét kezdte fenyegetni. Új rendeletekre és irányelvekre volt szükség. Az öt tagállamnak és Franciaországnak is lazítani kellett az álláspontján.

A Luxemburgi Kompromisszum

Az 1965-ös válság az 1961-es Fouchet-tervvel kezdődő és a Nagy-Britannia csatlakozása körüli 1963-as vitában felszínre törő konfliktus folytatása volt.

A konfliktus azért robbant ki, mert Franciaország úgy vélte, valami fenyegeti alapvető nemzeti érdekeit: 1961-ben és 1965-ben az EGK fejlődésének iránya, míg 1963-ban Nagy-Britannia.

De Gaulle azt akarta, hogy a kontinens mentes legyen az amerikai befolyástól és elismerje Franciaország vezető szerepét.

De Gaulle nem tudta teljesen térdre kényszeríteni a másik két államot, céljai egy részét mégis elérte:

- a nemzetekfeletti eleme visszaszorult az EGK-ban, hiszen a többségi szavazás széles körű alkalmazása nem vált lehetségessé.

A válságot a nemzeti kormányok tárgyalásai oldották fel.

1966 januárjában Luxemburgban a Hatok megegyeztek abban, hogy megtartják az egyhangúság gyakorlatát.

A Luxemburgi Kompromisszum lehetővé tette a tagállamok számára, hogy különleges körülményekre hivatkozzanak a Tanácsban, azaz vétőjoggal ruházta fel őket azokra az esetekre, amelyek megítélésük szerint kedvezőtlenül befolyásolják létfontosságú nemzeti érdekeiket.

A Bizottság kénytelen volt megfogadni, hogy:

- minden kezdeményezés minden fázisában tájékoztatja a kormányokat,
- szorosabb kapcsolatot fog kialakítani a Tanáccsal,
- nem próbál meg kormányként viselkedni.

A Luxemburgi Kompromisszum eldöntötte, hogy az EGK jövőbeli fejlődése független államok kormányközi együttműködésének keretei között fog zajlani.

KILENCEDIK FEJEZET

A bővítés kérdései

Az **EGK** alapítói már a kezdet kezdetén egyértelművé tették, hogy **nem egy zártkörű klubot** kívánnak létrehozni. Főleg abban reménykedtek, hogy egy szép napon Nagy-Britannia feladja majd távolságtartását. Bár a római szerződés ugyan lehetővé tette a külső országokkal való megállapodásokat, a hatok még sem foglalkoztak ezek szabályozásával. Annak ellenére, hogy hamar kapcsolatba kellett lépni harmadik felekkel. Olyanokkal, akik nem akartak kapcsolódni, vagy akik nem kaphatták meg a tagságot (pl. 58 Izrael, 59 Görögország, 60 Törökország).

1961-ben végül **megállapodás** született a **görögökkel** és **társult státuszt** kapott. A megállapodás rendelkezései arra irányultak, hogy a görög tarifákat összhangba hozzák az EGK vámrendszerével és 22 éven belül Görögország is megkapja a teljes tagságot. **1963-ban Törökországgal is megállapodás született**, ami szintén 22 éves átmeneti időszakot írt elő.

Ám e „periférikus” országokkal való társulás jelentőségét elhomályosított, hogy a brit álláspont időközben megváltozott, ami lehetőséget adott a Közösség azonnali bővítésének és az EFTA-val való viszony megváltoztatásának.

A brit politika fordulata

Alig két évvel a brit kezdeményezésre - az EGK ellensúlyozására - beinduló EFTA után **1961-ben Harold Macmillan konzervatív kormánya** - nem kis meglepetést okozva - **bejelentette, hogy kérelmezni fogja az ország EGK-ba való felvételét.**

A konzervatív párti álláspont megváltoztatásának irányába – azon kívül hogy Macmillan és munkatársai már jó ideje rokonszenveztek a szorosabb európai kötődés gondolatával - számos tényező hatott.

1. Az EFTA ugyan beváltotta a meglehetősen visszafogott reményeket, **nem tudta ellensúlyozni a EGK növekvő jelentőségét.** Néhány EFTA tagállam (pl. Svájc, Ausztria, sőt Nagy-Britannia is) még mindig **nagyobb volumenű kereskedelmet folytatott az EGK-val,** mint az EFTA-val. Amennyiben pedig megvalósul az EGK vámuniója, a **szigetország kívül reked az EGK közös tarifa-rendszerének falain** és az így ért veszteségeket az EFTA sem tudja kárpótolni, ami még mindig csak egy **átmeneti intézménynek tűnt.** A **földrajzilag szétszórta térség** nem jelentett igazi piacot Nagy-Britannia számára. Jellemző volt a nagyfokú **érdektelenség is,** annak ellenére, hogy az EFTA léte Nagy-Britanniától függött. (Pl. Dániát is csak az tartotta vissza az EGK-hoz való csatlakozástól, hogy az exportorientált mezőgazdasága számára létfontosságú volt a brit piac.)

Azután **1964-ben,** amikor a brit munkáspárti kormány **15-százalékos póttilletéket** vetett ki az EFTA-államokból érkező importra –ezzel megszüntetve a tagállamok kedvezményeit -világossá vált az EFTA gyengesége.

2. A **Brit kormány** folyamatosan érzékelte, hogy **világpolitikai szerepe, befolyása egyre csökken.** Különösen az Egyesült Államokkal és a Nemzetközösség viszonylatában. Egykori **gyarmataival folytatott kereskedelemben** ugyan még mindig meghatározó szerepe volt, lassan egyértelmű vált, hogy **nem tarthatja meg a** korábban élvezett **kizárólagos kereskedelmi kedvezményeket.** Az előre jelzések azt is megmutatták, hogy az EGK részesedése Nagy-Britannia kereskedelmében csökkenni fog.

Az 1956-os szuezi epizód után a politikai síkon is nyilvánvalóvá vált, hogy **Nagy-Britannia Európán kívüli befolyása egyre kisebb,** valamint az hogy az Egyesült Államok egyáltalán nem törődik a két ország „különleges” kapcsolatával. Az OEEC OECD-vé való 1960-as átszervezésének egyik célja is az volt, hogy az európai integráció támogatást kapjon. Az 1960-ban Egyesült államok elnökévé választott John Kennedy az egymásrataltság jegyében kívánta megszervezni országa és Nyugat-Európa kapcsolatát, mai politikai és katonai együttműködésben nyilvánult meg. Ennek a feltétele azonban az lett volna, hogy legyen biztosítva az EGK sikere és bővítése. A közösségen kívül maradt Nagy-Britannia nem számíthatott volna „kedvezményes” bánásmódra. Ezzel az állásponttal szembesült Macmillan is az 1961 májusában tett amerikai látogatása során és két hónapon belül be is jelenti Nagy-Britannia csatlakozási szándékát az EGK-hoz.

3. Az 50-es években és a 60-as éves elején számos ország imponáló gazdasági fejlődést mutatott. Azonban **Nagy-Britannia a növekedési tabella alján, még fő vetélytársa, az NSZK, az élén szerepelt.** A brit gazdaságot nehéz lett volna helyes irányba fordítani, ráadásul a egy két népszerűtlen intézkedés felrúgta volna a politikai konszenzust is. Legjobb megoldásnak az EGK-ba való belépés látszott, amely segít a gazdaságon, de nem teszi tönkre a konszenzust.

4. Az EGK életképes gazdasági egységgé kezdett formálódni és komolyan vette nagyra törő, hosszú távú terveit is. Nagy-Britannia felmérte, hogy az **EGK tervek sikere politikai befolyásának és gazdasági virágzásának a végét jelenti.** Minél később születik meg tehát a döntés a felvételi kérelemről, annál nehezebb lesz majd elfogadható feltételeket kicsikarni.

A csatlakozási kérelmek első köre

Nagy-Britannia 1961. augusztus 10-én Brüsszelben nyújtotta be kérelmét az EGK-ba való felvétele iránt. A kérelem tartalmazta azt a kitétel, amely szerint Nagy-Britanniának „figyelembe kell vennie a Nemzetközösséghez fűződő különleges viszonyát, valamint a brit mezőgazdaság és a többi EFTA-tag alapvető érdekeit”.

Ezzel a kérelemmel megtört a jég a Hatok és a Hetek között. A bejelentéssel szinte azonos időpontban nyújtotta be kérelmét **Dánia és Írország is, 62-ben pedig Norvégia.**

A három tagjának kiválása esetén az EFTA végképp csonka szervezetté vált volna, képtelen arra hogy az EGK riválisaként lépjen föl. A megmaradt és cserbenhagyott EFTA-országoknak sem volt más választásuk, minthogy csatlakozzanak az EGK-hoz. **1961-ben Svédország** tett javaslatot a társulásra, majd **Ausztria** és később **Svájc** is követte a példát. **Portugália 1962-ben** adta be a derekát. (Diktatórikus állami berendezkedése miatt nem sok reménye lehetett, hogy felveszik.) Ebben az évbe jelezet társulási szándékát **Málta és Spanyolország** is. Úgy tűnt, hogy az átfogó európai közösség álma újabb lökést kapott a megvalósuláshoz.

Mivel az EGK úgy érezte, hogy nem képes ennyi kétoldalú tárgyalást egyszerre lebonyolítani, politikai és gazdasági súlyánál fogva Nagy-Britannia került a csatlakozási viták középpontjába.

A tárgyalások 1962 tavaszán kezdődtek meg. Nagy-Britannia mind a nemzetközösség, mind az EFTA, mind pedig a mezőgazdaság kérdésekben jelentős engedményeket követelt magának. Úgy tűnt, mintha a brit javaslatok azt sugalmaznák, hogy az EGK olvadjon be egy még nagyobb, de meglehetősen homályos atlanti-nemzetközösségi rendszerbe.

Nagy-Britannia és a Hatok közti tárgyalások, azért ha lassan is de haladtak és úgy tűnt, hogy 1962 végére elérhető közelségbe kerül a végső megegyezés. **De Gaulle** azonban az **1963. január 14-én tartott sajtótájékoztatóján** szétzúzta a jövőre vonatkozó reményeket. Kijelentette, hogy Nagy-Britannia nem elég felkészült ahhoz, hogy Franciaország számára is elfogadható feltételekkel lépjen be az EGK-ba.

De Gaulle szerint a brit kiváltságok követelése nem utal őszinte szándéokra. Másfelől a brit részvétel veszélyeztetné az EGK-n belüli francia befolyást és saját európai vezető szerepét, amelyet a francia-német tengelyre kívánt alapozni.

De Gaulle, Amerika Európában játszott szerepét is ellenszenvvel figyelte. Az 1962-es kubai rakéta válság megerősítette abban a hitében, hogy kiélezett helyzetben az USA a nyugat-európai érdekek és vélemények figyelembe vétele nélkül hozná meg döntését.

De Gaulle Nagy Britannia és az Egyesült Államok kirekesztő magatartásába vetett hitét erősítette továbbá az a tény is, hogy Nagy-Britannia és az Egyesült államok Nassauban megkötötte azt az egyezményt, amely Polaris rakéták formájában független nukleáris fegyverzet felszerelését tetet lehetővé Nagy-Britannia számára.

Továbbá meg volt győződve arról, hogy amennyiben Nagy-Britannia a tagok sorába lép, Franciaország tervezeti nem valósulnak meg, amiből megint csak a „galád” Egyesült Államok húz majd hasznot.

Három nappal a sajtótájékoztató után Couve de Murville hivatalosan is követelte a Hatok és Nagy-Britannia között folyó brüsszeli tárgyalások felfüggesztését. Mivel a közösséghez való csatlakozás csak a tagok teljes egyetértése alapján lehetséges, úgy tűnt, hogy Franciaország vétója miatt még jó néhány évig a Hatokra fog korlátozódni az egyesült Nyugat-Európa.

Bár a vétó nem vonatkozott a többi jelentkezőre, azok nem voltak felkészülve arra, hogy Nagy-Britannia nélkül folytassák a tárgyalásokat.

A csatlakozási kérelmek második köre

Az EGK-hoz való brit csatlakozás megtorpedózása az EFTA reneszánszát eredményezte. **1963-ban Lizabonban a tagok egy új, felgyorsított ütemtervben állapodtak meg a vámtarifák csökkentését illetően és 1966 végére létrejött az EFTA ipari szabadkereskedelmi övezete.** A kedvező változások azonban nem oldották meg az EGK és annak sokkal jelentősebb piaca által okozott problémát. Várható volt tehát, hogy **Anglia ismét Európa felé** fog fordulni, amire **1967-ben** sor is került. Ezt követően Norvégia Dánia és Írország is ismét jelezte társulási szándékát az EGK-hoz, és így tettek a fennmaradó EFTA-államok is. Ekkor azonban már senki sem beszélt az 1961-es Londoni Egyezményről, amely arra kötelezte a csatlakozni vágyókat, hogy EFTA-beli partnereik érdekeit is figyelembe vegyék a tárgyalások során. A brit kormányt ismét a politikai befolyás fenntartásának és a gazdasági fejlődés biztosításának fenntartása vezette a tagfelvételi kérelem benyújtásához.

A **francia elnök** véleménye azonban nem változott. 1967. májusában De Gaulle szinte szóról szóra megismételte 1963-as kifogásait. **1967-november 27-én**, a tárgyalások kezdeti stádiumában, pedig **megint vétót emelt**. Kijelentette, hogy „Nagy-Britannia jelen állapotban nem vehető fel a mostani Közös Piacba”. A másik öt tagállam ismét szomorúan és csalódottan reagált a lépésre, a tárgyalások megszakadtak.

A második vétó nyilvánvalóvá tette, hogy amíg De Gaulle marad a francia politika élén, Nagy-Britannia nem lehet az EGK tagja. (Ezt ő is tudta.)

Nagy-Britannia a második vétót követően azonban arra törekedett, hogy nyitva tartsa a kommunikációs csatornákat, 1967 decemberében pedig kijelentette, hogy „szó sem lehet a brit kérelem visszavonásáról”.

Tizedik fejezet

Mozgásban a frontok

A Római Szerződés szerkezeti értelemben véve, kormányközi föderális elemek politikai keveréke volt. Ezt a Hatok között fennálló, az EGK szerkezetével kapcsolatos véleménykülönbség eredményezte. Az 1965-ös válság a kormányköziség felé billentette a mérleg nyelvét, nyilvánvalóvá vált, hogy a közeljövőben az EGK független államok egységeként fejlődik tovább.

Az EGK tagországok gazdasági élete egyre jobban összefonódott (az EGK-n belüli kereskedelem 1958-tól számított növekedésének üteme majdnem háromszorosa volt a más országokkal folytatott kereskedelmének). A 60-as évek közepének konfliktusai ellenére a Hatok kormányai egyetértettek az EGK alapvető értékének kérdésében, Franciaország is megértette, hogy befolyásának megőrzéséhez el kell fogadnia az EGK menetrendjét.

Összefoglalva tehát, mindenki tudatában volt a Közösség alapvető jelentőségével!

Az 1960-as évek az EGK világbefolyásának növekedését hozták. A Hatok egyre inkább egységként kezdtek fellépni a külső szervezetekkel folytatott kereskedelmi tárgyalásokon. Egységesített gazdasági erejük szilárd tárgyalási pozíciókkal ruházta fel őket. Az EGK kinyújtotta kereskedelmi csápjait a Hatok egykori gyarmatainak nagy részére is. Az EGK kinyújtotta kereskedelmi csápjait a Hatok egykori gyarmatainak nagy részére is. Az 1963-as Yaoundéi Egyezmény, amelyet az EGK 18 afrikai országgal kötött, Társult Államokká nyilvánította őket, szabályozta az agrár exportot és beruházási segélyeket és kölcsönöket biztosított. Megalakult a Társult Államok Tanácsa. Az 1969-ben tető alá hozott második Yaoundéi Egyezmény további kedvezményeket, lehetőségeket nyújtott.

A Közösség belső fejlődése nem volt ilyen egyértelmű. Az integráció új szakaszának megindítása nem problémákba ütközött; lassú haladás mutatkozott a gazdaság egységesítése terén. 1965-ben azonban a Tanács elfogadta a Bizottság 1962-es javaslatát az adóügyi harmonizációról. Az 1970-es bevezetési határidőt nem tartotta mindenki, de 1973-ra utolsóként Olaszország is eleget tett kötelezettségének. 1968-ban egységesítették a külső vámokat és a szabad munkaerő áramlást is.

A Közös Agrárpolitika létrehozása

A mezőgazdaság jelentős gazdasági ágazatnak számított az 1950-es évek Nyugat-Európájában, ezért a háború után minden kormány a mezőgazdasági termelés növelését szorgalmazta, annak ellenére, hogy az gazdaságilag meglehetősen költségesnek bizonyult. A közös agrárpolitika fő támogatója Sicco Mansholt holland politikus volt, akit a mezőgazdasági ügyek felelőssévé választottak. 1960-ra három alapelv hangsúlyozódott ki: biztosítson megfelelő életszínvonalat a mezőgazdasági lakosságnak, stabilizálja a piacot, és elfogadható élelmiszerárakat a fogyasztók részére. A Mansholt- terv egészének elfogadása hosszú távon csökkentette volna az ártámogatással kapcsolatos kiadások növekedésének valószínűségét. Ezért az 1968 júliusában elfogadott Közös Agrárpolitika (KAP) csupán felvizezett változata volt az eredeti tervnek. A KAP ezek után már csak a mezőgazdasági termékek egységes árakkal működő, közös külső tarifa korláttal rendelkező piac létrehozására irányult. Garantált árak rendszerével működött, méghozzá úgy, hogy az EGK felvásárolta a felesleget, ha a kínálat meghaladta a keresletet, vagy az árak egy előre meghatározott küszöb alá estek. A KAP termelésre és termelékenységre ösztönzött, azonban a KAP- ra nézve súlyos csapást jelentett, hogy az élelmiszer árak jelentősen csökkenni kezdtek. A KAP- ot rengeteg kritika érte, mivel figyelmen kívül hagyta a fogyasztók érdekeit, nem stabilizálta a termelést, hozzájárult az inflációs árak kialakulásához. A támadások ellenére a 70- es évek közepére a KAP a Közösség szent tehenévé vált, mivel ez volt az egyetlen közös politikai kezdeményezés.

Új politikai távlatok

A Közösség nehézségeinek jelentős része abból fakadt, hogy a Római Szerződés csak a cselekvés általános kereteit teremtette meg, de a politikai felelősség kérdésére nem koncentrált, ellentmondások keletkeztek, mint pl. a székhely holléte. A végső megoldásként Brüsszelt nevezték meg székhelyként. A Hatok legnagyobb eredményének a valóban nemzetek feletti Bíróság létrehozását tekinthetjük. A Bíróság folyamatos munkával alakította ki a Közösség precedensjogát, a Bíróság álláspontját a felek vita nélkül elfogadták. Franciaországban De Gaulle utóda, Georges Pompidou lett, aki hivatalba lépését követően azonnal munkához látott, csúcstalálkozót kezdeményezett. Az okot az NSZK- val való kapcsolatának megromlásának veszélye jelentette, mert az NSZK „OSTPOLITIK” (NDK felé való nyitás) nevű tervei felerősödtek. Pompidou hívása visszhangra lelt, így 1969 decemberében, Hágában létrejött a kormányfők találkozója, mely a Közösség legjelentősebb eseménye lett a megalakulás óta. A találkozón elfogadták a KAP finanszírozására vonatkozó javaslatot, azaz az egyes tagállamok közvetlen hozzájárulásai helyett támaszkodjanak inkább az EK saját forrásaira. Elfogadták továbbá a monetáris unió elvét, úgy, hogy kezdetben az Európai Tartalék Alap segítségével alakuljon ki a pénzügyi együttműködés, a teljes elérést pedig 1980- ra tűzték ki. A luxemburgi miniszterelnököt, Pierre Wernert megbízták egy

bizottság felállításával, amelynek feladatául a pénzügyi egység menetrendjének megtervezését jelölték meg. Egy további bizottságot is létrehozta (Étienne Davignon belga diplomata vezetésével) a szorosabb politikai koordináció lehetőségeinek vizsgálatára. A csúcstalálkozó alapvető témája a **BŐVÍTÉS** volt.

A bővítés

Ahogy de Gaulle 1969- ben lemondott elnöki posztjáról, az angol Akció Bizottság, amelybe mindhárom brit politikai párt delegált képviselőket, rögtön megindította kampányát a csatlakozás mellett. Az 1967 óta pihentetett második brit felvételi kérelem sorsa a hágai csúcstól függött. Pompidou hajlandónak mutatkozott a csatlakozásra, de árat is szabott ennek: az EK jusson el az átmeneti szakasz végére, és hozzon létre megállapodást a KAP finanszírozásának elfogadásáról. Az is lehetséges, hogy Franciaország immár az NSZK elleni potenciális szövetségként tekintett Nagy-Britanniára.

A hágai csúcson döntés született a négy csatlakozni kívánó állammal folytatandó tárgyalások újrafelvételéről. Pompidou és az új brit miniszterelnök, Edward Heath személyes találkozására 1971 májusában került sor.

A Hatoknak ratifikálniuk kellett a tárgyalások során kidolgozott feltételrendszert; Franciaországban népszavazásra is szükség volt. A Csatlakozási Szerződést 1972 januárjában Brüsszelben írta alá Nagy-Britannia, Írország, Dánia és Norvégia. A Hatokból azonban csak Kilencek lettek nem pedig Tíz, mert Norvégia csatlakozása sikertelen lett (a népszavazás nem hozott a vártnak megfelelő eredményt). A másik három jelentkező esetében sikeresnek bizonyultak a tárgyalások.

Az **ír** egyeztetések simán folytak, az 1972- es népszavazáson 83 százalékban voksoltak a választópolgárok az EK mellett. **Dániában** és Norvégiában már nem mentek ilyen zökkenőmentesen a dolgok, mert erős gyanakvás volt mindkét országban az európai ügyekkel kapcsolatban és koncepciójukat az Északi Tanáccsal (1952) is egyeztetni kellett. Dániában csak a baloldali erők ellenezték az EK- hoz való további közeledést, támogatottságuk azonban csekély volt. Népszavazást kellett tartani, melynek során a szavazók 63 százaléka voksolt a Szerződés mellett. **Norvégia** nem volt ilyen szerencsés. Az 1971- ben hivatalba lépő munkáspárti kisebbségi kormány továbbra is szerette volna aláírni a Csatlakozási Szerződést, így konzultatív népszavazást írt ki. A feszült kampány után kedvezőtlen döntés született: kis különbséggel (53 százalék) Európa ellenzői győzedelmeskedtek. Mivel egyetlen párt sem kívánta a 70- es évek elejének elkeseredett küzdelmét újra megvívni, az EK tagság lekerült a norvég politikai napirendről. A norvég népszavazás eredménye megrázta a Közösséget, mert megalakulása óta első alkalommal volt része elutasításban.

1970-re **Izland** és **Finnország** is, társult státussal ugyan, de az EK tagjává vált.

Tizenegyedik fejezet

Újjáéledő ambíciók

A politikai együttműködés első lépései

Davignon-jelentés

Alaptétele: a politikai együttműködés a politikai egység felé vezető folyamat első lépésének tekinthető, amit az olyan területeken kell megindítani amelyen a tagállamok érdekei már érzékelhetően egybeesnek. A Davignon-jelentés a külpolitikára helyezi a hangsúlyt, mely lenne az első lépése egy közös politikai egységnek.

A Davignon-jelentés javaslati konkrétak voltak:

- Negyedévenként tartandó **külügyminiszteri konzultáció**
- Az előbbi munkáját a **Politikai Bizottság** segítené
 - Havonta ülésező testület
 - Tagjai a nemzeti külügyminisztériumok államtitkári rangú tisztviselői
- A politikai szakértők régió és problémák alapján szerveződő csoportok alapján dolgoznának
- A nagykövetek közötti kapcsolatfelvétel szorgalmazása

A Davignoni-jelentést kedvezően fogadták, és a legfontosabb ajánlásait azonnal végrehajtották. Teljesítése tehát az intézményi kereteken kívül és attól függetlenül történt.

Az első külügyminiszteri találkozót 1970-ben Münchenben tartották, és az első közös politikai nyilatkozatot az Egyesült Közösség (EK) a Közel-Kelettel kapcsolatban tette 1971-ben.

1970 – Koppenhágai EK csúcstalálkozón terjesztették elő a 2. Davignoni-jelentést, amely az együttműködés kötetlen jellegét hangsúlyozta.

Ezt az együttműködési folyamatot **Európai Politikai Együttműködésnek** nevezték el. A tagállamok közös álláspontot fogadtak el a felmerülő kérdésekben, s így a nemzetközi politikai élet egy egységesen fellépő tényezőként tekintett rájuk. Az EK államok ezentúl egységként tudtak megjelenni a nemzetközi konferenciákon.

Régi új célok

A hági csúcstalálkozón a politikákra vonatkozó javaslatok és célok széles körét tekintették át, s a KAP véglegesítéséről sem feledkeztek meg. A legfontosabb területet a monetáris és gazdasági unió problémája alkotta. A csúcstalálkozón döntés született a KAP kielégítéséről. A Bizottság már 1966-ban indítványozta a közös halászati politika létrehozását, ám a Tanács nem fordított figyelmet a javaslatra. A politikát hat hónap alatt vázolták fel és vitatták meg, a végső jóváhagyásra 1970 júniusában került sor. A politika magvát az az elv alkotta, hogy minden EK-halászhajó számára biztosítani kell a belépés egyenlő jogát az EK vizeinek összességére.

Új halászati politikáról nem esett szó a 80-as évek közepéig.

Ezzel szemben a közös regionális politika lehetősége felmerült 1969-ben. Ebben az évben és az ezt követő években az NSZK ellenezte leginkább a szegényebb területek beruházásainak támogatására létrehozott EK-alapra épülő regionális politikát. A közös regionális politika lehetősége ügye, amely az 1969-es év optimizmusának köszönhetően létezik, meglehetősen keveset haladt még előre, amikor áldozatul esett az 1973-as olajválsággal mélypontjára érő gazdasági krízisnek. A közösségnek ekkor előről kellett kezdenie a regionális politika kiépítését.

Az „európai szociális politika” kifejezés értelme különböző változásokon ment keresztül az évek során. A Római Szerződésben nem a jóléti állammal kapcsolatos ügyekre utalt, hanem a **munkavállalás** lehetőségére és egyenlőségre.

A csúcstalálkozó nagy figyelmet fordított a **mezőgazdaságra**. 69-re a mezőgazdasági termékek egységes árának rendszerét tovább bonyolította a „zöld”, azaz mesterséges valuták bevezetésének terve. A végső döntés az lett, hogy az egységes mezőgazdasági árakat megtartották az eredeti szinten. Ezek az árak alapozták meg az új zöld valutákat. Átmeneti megoldásként megegyeztek abban, hogy az eredeti árszinteket, és az új árfolyamon alapuló árak közötti különbséget a Monetáris Kompenzációs Alapokból (*Monetary Compensation Amounts*) fedezik, amelyek arra szolgálnak, hogy az árfolyamjátékban vesztes országokat kárpótolják.

Mint annyi minden az EK története során, az átmeneti Kompenzációs Alapok is állandósultak.

Amikor a KAP a 60-as években beindult, működési költségeit az 1962-ben felállított Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapon (agráralap) keresztül fedezték.

A hágai megbeszélések arra irányultak hogy véglegesen rendezzék a politika pénzügyi hátterét. A végső cél a teljes közösségi költségvetés egységes finanszírozásának megoldása volt. A Közösség határain kivetett mezőgazdasági vámokat és illetékeket kívánták elkülöníteni az EK saját forrásaiba. Ez a rendszer bővült az ipari termékekre kivetett vámokkal és a hozzáadott érték-adóból származó bevétellel.

Az EK saját bevételeinek kijelölése a KAP kedvéért történt és fontos volt hogy a szervezet saját forrásokkal rendelkezzen. A Luxemburgi Szerződés formálisan a Római Szerződés kiegészítése lett, amely kiterjesztette a Európai Parlament költségvetési ügyekkel kapcsolatos jogkörét. A hágai csúcstalálkozó talán legnagyobb elemének a monetáris és gazdasági unióval kapcsolatos megbeszéléseket tekinthetjük.

Gazdasági és pénzügyi unió

Gazdasági és Pénzügyi Unió (Economic & Monetary Union, EMU) koncepciója beleillett a vámunió kiterjesztésének elképzelésébe. A pénzügyi unió elengedhetetlen feltételét jelentette egy igazi gazdasági unió létrehozásának. Politikai erényei is egyértelműek voltak, hiszen a politikai integráció számos feltételét teremthette volna meg: a nemzetek feletti fiskális politikát és adóharmonizációt, az egységes gazdaságot, valamint az egységes pénznemet.

1969-ig a Közösség fejlődésének javára vált pénzügyi stabilitás, amely a politikák koordinálásának egyik feltétele volt. A hágai találkozó sürgősségét a nemzetközi monetáris rendszerben támadt zavarok is indokolták. Az alapvető okot Bretton Woods-i konstrukció hanyatlásában kell keresni. (A font s majd a dollár is hanyatlani kezdett) Az USA gazdasági ereje csökken az elhúzódó VIETNÁMI HÁBORÚ inflációt gerjeszt.

„Monetaristák kontra ökonomisták” vitája: véleménykülönbség merült fel a Hatok között hogy a **gazdasági koordináció** vagy a **monetáris unió** megvalósítását kell előbb véghezvinni.

1970-ben Pierre Werner kísérletet tet a két irányzat összeházasítására. Werner-jelentés kihangsúlyozta a politikák harmonizációját, valamint az árfolyamsávok szűkítését párhuzamosan kell véghezvinni. Az EMU megvalósulását 1980-ra jósolta, a fejlődési folyamatot szakaszokra osztotta. A tanács 1971-ben a Werner-jelentés egy módosított változatát elfogadta.

Nemzetközi politikai szintéren váratlan fordulat következett be:

- 1973 JomKipur-i háború
- 1970-es évek pénzügyi válsága, amit az USA fizetési mérlegének hiánya okoz (minden állam pénzneme a dollárhoz volt kötve)

Az NSZK szegült szembe elsőként a rögzített árfolyamok rendszerével, lebegtetni kezdte a márkát. Tehát a Bretton Woods-i rendszer nem életképes. A Bretton Woods-i rögzített árfolyamok békéjét a lebegő valuták bizonytalan korszaka váltja fel.

Smithsonian egyezmény: USA végképp elválasztotta a dollárt az aranytól és hozzájárult némi leértékeléshez, cserébe lazultak a rögzített árfolyamok, tűrészatárt tágabbra szabták mint korábban. Az átlag körüli megengedhető ingadozás: a lebegést a dollár új paritásértékétől számított plusz-mínusz 2.25 %-os tartományon belül engedélyezték. A nyugat-európai országok éppen az EK-tagállamok vezető szerepére való tekintettel járultak hozzá, hogy a maximálisan megengedhető fluktuáció mértékét 4.5%-ról 2.25%-ra vigyék le. Ez az európai egyezmény a „valutakigyó” néven vált ismertté, amely a nagyobb átmérőjű Smithsonian „alagútban” tekergőzhet.

Egyik sem bizonyult különösebben sikeresnek. Ezen kudarcoknak hatására még több állam csatlakozott a lebegő valuták rendszeréhez. Nyugat-Európa hamarosan kettészakadt a *kemény* és a *puha* valutával rendelkező országokra. Ez egy komoly kihívást jelentett az EK pénzügyi stabilitásának szempontjából. Az EMU gondolata a lehető legoroszább pillanatban született meg.

A megtorpanás

1972-ben október ben Párizsban ültek össze a Hatok vezetői. Ezen a csúcstalálkozó

3 kérdés készültek megvitatni:

- EMU fejlődését
- EK intézményi szervezetének megerősítését
- Közösség nemzetközi szerepét

A találkozóon elfajult a huzavona, minden állam követelések és javaslatok hosszú listájával érkezett. A végeredmény egy csomó üres szándéknyilatkozat lett. A csúcstalálkozó végén kiadott okmány azzal zárult hogy a résztvevő államférfik ígéretet tettek:

- Kapcsolatrendszerüket az évtized végére Európai Unióvá formálják

A párizsi csúcstalálkozó záróokmánya nem volt mint egy mindenki számára elfogadható politikai konstrukció, leginkább retorikai bravúrnak tekinthetjük. Kevés valódi kötelezettségvállalással.

1973-ban még nehezebb helyzetbe került az EK. A hanyatlás a nemzetközi fejleményeknek tudható be.

- **Politikai probléma**
Az USA-hoz fűződő viszony romlása jelenti. Ny-Európa gyanakvással fogadta az új Atlanti Charta-ra való javaslatát.
- **Gazdasági probléma**
Nagy-Britannia, Dánia és Írország azonnal kiszállt a monetáris kigyóból. Lebegő valuták rendszere még bonyolultabbá tette a EK egyetlen működő politikáját a KAP-ot. (Közös Agrárpolitika)
- **1973-as válság**
Az Arab államok és Izrael között kirobbant a Jom Kipur-i háború, erre reagálva az OPEC (Olajexportáló országok szervezete) - amit a közel-keleti olajországok, különösen Szaud-Arábia dominanciája jellemzett- politikai fegyvert kovácsolt a gazdasági hegemóniájából. Visszafogta a kitermelést és megnégyszerezte a nyersolaj árát. Teljes embargót vezetett be az olyan OPEC olajexportra amelyekről az arabok úgy vélték hogy támogatást nyújtanak Izraelnek. Azonnal gazd.-i káosz kerítette hatalmába nyugati világot. A legjelentősebb kezdeményezést az USA tette, az IEA (Nemzetközi energia ügynökség) létrehozására hívta fel a Ny.-i államokat. Ezen keresztül lehessen lebonyolítani az olajtartalékok elosztását. Ny-Európa nagy része elfogadta a meghívást.

1973 tehát nem volt jó év az EK számára, a szervezet nem tudott egységes gazdasági vagy politikai válasz a válságra. Az EMU a párizsi csúcstalálkozón megfogalmazott célokkal együtt távolibbnak tűnt mint valaha.

Az egyre szaporodó problémák miatt 1973 okt.-ben Pompidou újabb csúcsertekezletet indítványozott, melynek témája az olajválság volt. A legnagyobb problémát a vezetés hiánya jelentette. A gazd.-i válság kellett hozzá hogy az államok vezetői ráébredjenek: az EK szerkezetének sajátosságai miatt egyedül ők ragadhatják magukhoz a kezdeményezést. Több előkészületre, részletesebb megbeszélésekre és pontosabb elvi irányításra van szükség. Pompidou érezte ezt, így 1973-as felhívásában rendszeres csúcstalálkozókat szorgalmazott, így a kopenhágai találkozón megállapodtak a kormányfői konzultációk rendszeresítésén.

A csúcstalálkozók intézményesítését az mozdította nagyban elő hogy az EK 3 legnagyobb államában változás következett be a hatalomban. Nagy-Britannia eltávolodott az EK-tól, Fr.o.-ban Valéry Giscard d'Estaing, és Német.o.-ban Helmut Schmidt jelent meg a színen. Ez a 2 politikus az EK-t a pragmatikus politikai és gazdasági integráció eszközeként kívánta felhasználni és fejleszteni, s múlhatatlan érdemeket szerzett az EK mint gyakorlati intézmény igazi valóságának működésbe hozásában.

A politikai integrációra irányuló kísérletek

Római Szerződés preambuluma: rögzíti az aláírók alapvető politikai célkitűzését: „az európai népek egyre szorosabb uniója”

A haladás lassú és nehézkes volt (pl. de Gaulle bővítéshez való hozzáállása).

Majd 1969 (hági csúcs)-1972-ig kitartott a lelkesedés, Davignon-jelentés, Európai Politikai Együttműködés, stb., mind pozitív haladás irányába tartottak.

EMU kapcsán vállalnak kötelezettséget, hogy Európai Unióvá, azaz politikai unióvá alakuljanak, bár még nem tudták eldönteni miképpen, a politikai egységesítés lassan halad.

Az európai politikai együttműködés.

A kezdettől fogva jelentős politikai együttműködés jellemezte az EK-t, ha viták is voltak, és eltérő vélemények, de kifelé egységesen léptek fel. A különböző világpolitikai szereplőkkel kötött kétoldalú megállapodásoknak, a nk-i konferenciákon való egységes képviselőnek és az EPC fejlődésének köszönhető.

EK 73. előtti kapcsolatai külső államokkal főleg a Yaoundéi Egyezményekre korlátozódott. Alig egy évtizeddel később már több mint 100 országgal kötött megállapodást az EK. → világ vezető kereskedelmi hatalma. Részesedése, a virágzó belső piac ellenére, fokozatosan csökkent a világkereskedelemben. Ez ösztönzi a kifelé irányuló lépésekre. Külpolitikája a szabadkereskedelmen alapul, de pl. mg. Területén erős protekcionizmus az olcsó bejövő termékekkel szemben, hanyatló ágazatokban is érvényesült, mint pl. hajógyártás, textilgyártás.

Új egyezmény a yaoundéi helyett: Loméi Egyezmény: újítása a stabilizációs alap: az egykori brit gyarmatokat legyen miből kompenzálni, ha exportbevételeik amely természeti katasztrófa, v. a világpiacon áruk zuhanása miatt nagymértékben lecsökkenne, vámmentességet kapott a mg-i termékek nagy része, cserében ezeknek az afrikai, karibi és csendes-óceáni államoknak biztosítaniuk kellett a legnagyobb kedvezményes elbánást jelentős mennyiségű közösségi termék számára.

Ugyancsak kötött egyezményeket Pakisztánnal, Bangladesssel, Indiával fejlesztési segélyekről.

1973-as olajválság idején az arab nacionalizmus feléledése miatt irányult figyelme rájuk, kezdett kibontakozni egy földközi-tengeri politika körvonala. Fejlesztési és segélyegyezményt kötött Algéria, Marokkó és Tunéziával, Egyiptom, Szíria, Libanonnal, Izraellel.

Ezek egészítették ki a társulási szerződéseket, amelyeket a közösség Ciprussal, Máltával és Törökországgal kötött, remélve, hogy ezzel is hozzájárul a terület politikai stabilitásához és békés gazdasági fejlődéséhez.

EFTA: ipari termékekre vonatkozó szabadkereskedelmi övezetet hozott vele létre 77-re.

Egységesen léptek fel bizottságain keresztül a GATT tárgyalásain, és az UNCTAD ülésein is, sőt a nyugati gazdasági csúcstalálkozókon is (pl. az első 1975-ben).

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) szabályai kizárták az egységes fellépés lehetőségét, de a Helsinki Záróokmányt is az EK nevében írták alá, szorosan együttműködve, ugyanígy járt el 1977-ben Belgrádban, és 82-ben Madridban. Védelmi kérdésekben közösen nem határoztak, pl. Görögország eltérő védelmi politikája miatt nem akart a SZU-val szembekerülni NATO ügyben.

Külpolitikájukban sem mindig egyeztettek, de próbálták összhangba hozni, erre kísérlet 76-tól a tagállamok ENSZ nagyköveteinek rendszeres találkozója, v. az Európai Tanács soros elnökének tisztét betöltő állam külügyminisztere az EK-tagállamok összességének nevében szólal fel az ENSZ Közgyűlés éves ülését megnyitó általános vita során.

Az EPC közös véleményt alakított ki pl. 79-es SZU afganisztáni inváziójának kérdésében, vagy pl. a 81-es lengyelországi Szolidaritás mozgalom elfojtása. Gyakorlati cselekvése viszont nem sok volt, sokszor előfordult hogy az egyes államok a megállapodottól eltérően cselekedtek vagy nem cselekedtek. Ennek ellenére a politikai együttműködéshez hozzájárult

az EPC. Önkéntességen alapuló konstrukció, nem jár együtt a nemzeti szuverenitás korlátozásával, a nemzetállamoknak jogukban áll elhatárolódnia a kezdeményezésektől.

A politikai unió keresése.

Leo Tindemans, Belga miniszterelnök feladata lett a politikai unió lehetőségének kivizsgálása.

1976. jelentése illusztrálja, milyen nehéz a hangzatos szövegeket összeegyeztetni a valósággal.

Gyakorlati javaslatai: közös külpolitikai és védelmi rendszer, gazdasági és monetáris unió, európai szociális és regionális politika, közös iparpolitika. Csak irányvonalak, amelyek nem mentek tovább a korábbi csúcsok deklarációjánál.

Ami új volt, az EK intézményeiről való elképzelései:

- Bizottságból létrehozott, kormányoktól független végrehajtó szerv, amely átveszi a Bizottság és a Tanács feladatkörét, törvényhozó szerv választaná, amelynek felelősséggel is tartozna. A tervezett parlament két kamarából állt volna: Népkamarája, és Államok Kamarája, nemzeti kormányok jelöltjeivel. Föderalizmushoz való visszatérés.
- Az EK-nak el kell fogadnia, hogy a gazdasági és pénzügyi integráció mértéke országonként változzék, két vagy többsebességes Európát képzelt el.

A javaslat nem mozdítja elő az unió ügyét, nem fogadják el a tervet hivatalosan. Nyilvánvalóvá vált, hogy a parlamenti jogosítványok körének bővítése sokak számára elfogadhatatlan.

Ezt a jelentés többé nem került szóba, Giscard d'Estaing 78-ban mégis újabb vizsgálat megindítását javasolja. Tindemans-jelentés sorsára jutott a Három Napkeleti Bölcs (Barend Biesheuvel, Edmund Dell és Robert Marjolin) jelentése is, akik a nemzetekfelettség nagyobb fokának hatékonyságáról egyeztek meg. Ugyanúgy az irattárban landolt a javaslat.

1977-ben a brit **Roy Jenkins** a Bizottság elnöke, az integráció ügyébe új életet lehelhet. (jelentős eredménye van pl. az EMS létrehozásában), de ő sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

80-as évek: EK problémákkal nézett szembe:

- KAP terjeszkedése
- költségvetés kimerülése
- amerikai és japán technológia kihívása → ipar megújulásának szükségessége
- Spanyolország, Portugália csatlakozási szándéka.

Genscher-Colombo terv:

Hans-Dietrich Genscher új lépések megtételéért szállt síkra Szabaddemokrata Pártjának 81-ben tartott nemzeti kongresszusán. Emilio Colombo innen működik együtt vele.

Céljaik: Európai Okmány és egy gazdasági integrációról szóló deklaráció tervezetének formájában hoztak nyilvánosságra: közös politika, különösen a külügyek területén, nagyobb fokú kulturális és jogi együttműködés. Az Európai Unió érdekében tett lépésekről az Európai Tanács évente tájékoztassa az Európai Parlamentet.

- Európai Tanács nem fogadja örömmel a javaslatot, mert az EK-intézmények szerepe egyértelművé kell, hogy váljon ezzel, így az övé is.
- A költségvetést bővítésével járt volna a terv elfogadása.

- többségi szavazással eldönthető kérdések körének bővítése tovább korlátozta volna a nemzeti politikák kialakításában és alkalmazásában az államokat.

A terv ugyanúgy a sülyesztőben követte társait, a javaslatokat szándéknyilatkozat formájában megtartották.

1982-ben a nemzeti kormányok megkezdik a politikai egységgel kapcsolatos tárgyalások újabb fordulóját, az Európai Tanács elé 83-ban került a terv, bár elutasították, de a találkozó egy általános nyilatkozat kibocsátásával zárult: Európai Unióról Szóló Ünnepeles Nyilatkozat néven, szépen hangzó frázisokkal, pl. az Európa kialakításához szükséges politikai lendület biztosítása, stb., de a politikai unió részleteiről vagy menetrendjéről továbbra sem esett szó.

Az Európai Parlamentben, miután bevezették képviselőinek közvetlen választását, felbuzgott a tettvágy. A Parlament Genscher-Colombo terv szövetségese lett. A veterán Spinelli vezetésével képviselők egy csoportja új részletes terv kidolgozásába fogott a politika unió kérdésében:

- Parlament hatáskörének bővítése
- Tanács és a nemzeti kormányok szerepének visszaszorítása
- Bizottság jogkörei: költségvetés készítése, végrehajtása, politikák kezdeményezése, EU-t létrehozó szerződés végrehajtásának felügyelete, és képvisellete a külső kapcsolatokban
- Tanács az Unió Tanácsává vált volna, amely megosztotta volna az Európai Parlamenttel a tv-hozási feladatokat
- Parlament joga lenne a bevételek előteremtése
- Tanács pozícióinak gyengítése végett többségi szavazás bevezetését javasolták.
- Javaslaival az intézményeket hatékonyabbá és demokratikusan felelőssé tette volna.

A szerződéstervezetet 1984-ben jóváhagyta az Európai Parlament, de az Európai Tanács csak egy elvarázsolt idealista szerint fogadhatta volna el.

Mégsem volt hiábavaló a Parlament tevékenysége, napirenden tartotta az unió kérdését.

Az Európai Tanács 84. júniusi csúcson tér ki ismét a politikai unió problémájára Mitterrand -dal az élen.

- A 10 állam vizsgálat megindításáról határozott, miként lehetne az integrációról alkotott sokféle véleményt egy politikailag elfogadható javaslatcsomagba tömöríteni.

- közös jelképek kifejlesztésének lehetőségnek kivizsgálására létrehoztak egy bizottságot, a közös európai tudat kialakítását segíthették volna elő

Írországhoz került a Tanács elnöksége, az ír elnök elsődleges célja, annak feltárása, hogy a kormányfők álláspontjai milyen fokig egyeztethetők össze. A következő években javaslati ugyanazt az utat járták, mint elődei: Igazi politikai egységet akart, döntések minden polgár nevében, demokratikus eljárás keretében szülessenek, meg kell erősíteni a Bizottságot és az Európai Parlamentet, a Bizottságnak országonként csak egy tagja legyen, Parlament kapjon a Tanáccsal közös döntési jogkört, egyszerűsíteni kell a Tanács döntéshozatali eljárását, úgy, hogy az egyhangúságot az új politikai területekre és az új tagok felvételére korlátozzák.

1985. első felében Olaszország töltötte be az Európai Tanács elnöki tisztét, az olasz miniszterelnök kétoldalú tárgyalásokon és a csúc előtt tartott találkozóján keresztül próbálta rávenni kollégáit, hogy fogadják el a bizottság véleményét a milánói napirend alapján.

EK reform így a milánói csúcstalálkozó központi kérdése lett. Az első alkalom, hogy hajlandók megvitatni a reform részleteit, két ellenindítvány:

- a brit külügyminiszter Howe-terve (Thatcher „illemkódexe”), az EU-val kapcsolatos javaslatokat tündérmeséknek nyilvánította
- másik meglepetés: F.o. és NSZK közösen nyújtotta be, elsősorban a biztonsági együttműködésre és a NYEU megerősítésére koncentrált. Úgy tűnt, hogy a fr. És német álláspont megváltozását, az EU eszméjétől való eltávolodást jelzi.
- Mitterand népszerűsége országában hanyatlóban, Kohl is hiteltelenné vált (Ki kész arra, hogy kövessen minket az Európai egységhez vezető úton, amelynek végcélja az Európai Egyesült Államok?), néhány nappal a milánói találkozó előtt kormánya vétőjogával megtorpedózta a gabonaárak felemelésére irányuló bizottsági javaslatot a Tanácsban.

A milánói csúcson elfogadtak egy menetrendet a belső piac útjában álló kereskedelmi korlátok jelentős részének eltörlésére. Eltérő nézetek voltak, hogy milyen többletjogokat kapjon az Európai Parlament, szavaztak a reformcsomag összeállításával megbízott kormányközi konferencia összehívására sor kerüljön-e. Thatcher, Görögországgal és Dániával együtt ellene volt az intézményi berendezkedéssel kapcsolatos változtatásoknak, időpocsékolásnak tartották a kormányközi konferencia összehívását. Mégis többségi döntéssel határoztak összehívásáról.

TIZENKETTEDIK FEJEZET A CSÚCSTALÁLKOZÓK RENDSZERE

A lelkes föderalisták úgy tekintettek a Római Szerződésre, mint az európai politikai rendszer alapjára. Úgy vélték, hogy a Bizottság a Gyűlésnek, mint Európai Parlamentnek felelős európai kormányra fog átalakulni. A Gyűlésnek, amely az Európai Parlament nevet választotta magának, nem adatott meg a lehetőség, hogy igazi törvényhozó testületté váljon: ellenőrző funkciója korlátozott maradt, csekély tere volt a fejlődésre, s mivel továbbra is közvetve, a nemzeti parlamenteken keresztül választották, nem rendelkezett választói támogatottsággal.

A Kilenck első csúcstalálkozója 1972-ben Párizsban nyilvánvalóvá tette, hogy a Bizottság a legjobb esetben is csak a nemzeti kormányok partnerének szerepét töltheti be, nem pedig valamilyen nemzetek feletti szervezetét. Bár a Bizottság az Európai Parlamenttel együtt továbbra is a Közösség motorjának tekintette magát, képessége arra, hogy egyoldalúan kezdeményezzen bizonyos együttműködési formákat, és hogy érvényesítse akaratát, az 1970-es évek során folyamatosan gyengült. Befolyásának gyengülését nemcsak az EK keretein belüli korábbinál sokkal kevésbé agresszív szerepe okozta, hanem az, hogy 1974 után rendszeressé váltak a csúcstalálkozók és így számos fontos döntés kívül került a Római Szerződés szabályrendszerén. A Bizottságnak komolyan meg kellett harcolnia azért, hogy elnöke az EK képviselőjeként részt vehessen a kormányközi fórumokon.

Az EK bővítése hátrányosan befolyásolta a Bizottság képességét az egységes testületként való fellépésre. Méretét meg kellett növelni, hogy az új államok is

képviselthessék magukat. Tagjainak száma 1973-ban 13 –ra nőtt, 1986-ra pedig 17-re emelkedett: Nagy-Britannia és Spanyolország 2-2, a többi belépő pedig egy-egy bizottsági tagot delegálhatott. Ez megnehezítette a közös álláspont kialakítását, bár a Bizottság általában többségi alapon hozza határozatait, mégpedig úgy, hogy a döntés meghozatala után a kollektív felelősség elve érvényesül. Minden új bizottsági tagnak hatáskört kell biztosítani, és az EK-politikák egyenetlen fejlődése miatt egyes tárcák sokkal kisebb jelentőséggel bírtak, mint mások.

A Bizottság profitált abból, hogy tagjainak nagy része az adott tagállamban kormányon lévő párt vagy koalíció vezető politikusaiból került ki. Egyedül Nagy-Britanniában volt más a gyakorlat: bár a miniszterelnök joga volt a két bizottsági tag kiválasztása, de az egyik jelöltet mindig a legnagyobb ellenzéki párt adta.

A Bizottság hatékonysága nagy mértékben az elnök személyétől függött. Walter Hallstein mellett Roz Jenkinst (1977-1981) és az 1985-ben megválasztott Jacques Delors-t jellemezhetjük aktivista elnökként. A tárcák megosztása nem az elnöktől függött, bár volt némi beleszólása a kérdésbe, amelyről a bizottsági tagok együtt döntöttek, ha kellett többségi szavazás útján. A bizottsági tagoknak politikailag semlegesnek kellett lenniük, kötelesek voltak esküt tenni a közösséghez való hűségre és arra, hogy nem hagyják magukat befolyásolni és nem fogadják el utasításokat hazájuk kormányától, mégis a tárcák elosztásánál nagy szerepet kaptak a nemzeti érdekek, mivel a bizottsági tagok az országuk szempontjából fontos ügyköröket igyekeztek megkaparintani.

A Bizottság azokon a területeken, amelyekkel kapcsolatban a Római Szerződés kizárólagos hatáskört biztosított számára, továbbra is hatékonyan tevékenykedett, ráadásul a szén- és acéltermelés kérdésében örökölte a Montánunió Főhatóságának számottevő döntéshozatali jogkörét. További feladatait a kormányfők értekezlete és a Tanács ruházott rá, elsősorban a „saját források”kezelésével és e forrásoknak a különböző alapok közötti elosztásának ellenőrzésével kapcsolatban, véleményt nyilvánított ezekkel kapcsolatban, végső esetben Bíróság elé vitte az ügyet. A Bizottság politikai végrehajtó szervezet helyett, inkább adminisztratív szervezetté vált.

Az Európai Parlament soha sem volt megelégedve másodlagos szerepével. Már elég korán felvette a „Parlament” elnevezést és kívívta a jogot, hogy más parlamentekhez hasonlóan akkor ülésezzen, amikor jónak látja. Hogy megkerülje a Római Szerződést, amely évi 1 ülést írt elő számára, felosztotta ezt az egyet az év egészén átívelő ülészekre.

Az 1970-es Luxemburgi Szerződéssel némiképp megnövelte a Parlament hatáskörét, főleg a költségvetés befolyásolásával kapcsolatban. A testület költségvetési jogai tovább bővültek, 1975-ben lehetővé vált a parlament számára hogy az EK-költségvetést egészében elutasítsa. Ez olyan fegyver volt, amelynek bevetését csak a legszélsőségesebb körülmények tehették volna elfogadhatóvá, hiszen a költségvetés az EK kiadásainak adott szinten történő befagyasztását jelentette volna.

Az Európai Parlament úgy gondolta, hogy befolyását és presztízsét akkor növelhetné, ha a tagjai közvetlen választással nyernék el mandátumukat. A parlament abban is reménykedett, hogy a három új tagállam érkezésének köszönhető létszámnövekedés (142-ről 198-ra) szintén a testület erősödése irányába hat majd (Legutóbbi Kormányközi Konferencián 1996-1997 700 főben maximalizálták az Európai Parlament képviselőinek létszámát.)

A Tanács 1974-re tűzte ki az első választás időpontját, azzal, hogy ezt ötévenként tartott választások követik majd. A Tanács a képviselők számának jelentős arányú növeléséről is határozott: 198-ról 410-re bővítette a taglétszámot. A négy legnagyobb állam 81-81 főt küldhetett. Nem született megállapodás a közös választási rendszerről. Ebben a kérdésben minden tagország maga dönthetett. A Tanács döntése ellenére heves támadások érték a koncepciót, különösen Nagy-Britanniában és Franciaországnak. Az 1979-ben megtartott közvetlen európai parlamenti választások mérföldkövet jelentettek a Közösség történetében.

A francia és a brit kormány hevesen tiltakozott az ellen, hogy az Európai Parlament bármilyen nemzetekfeletti hatáskört vagy törvényhozási jogkört kapjon. A kibővített és főállású tisztségviselőkből álló testület hatékonysága alig volt nagyobb, mint a kisebb létszámú, részmunkaidős képviselőkből álló elődéé. Hatáskörét apránként bővítették, a testület fokozatosan tett szert némi befolyásra, ám ez nem tudta feledtetni a csaldottságot és kihasználva a költségvetési hatáskörét a Parlament 1982-ben fellázadt, és elutasította a költségvetést, így fejezve ki elégedetlenségét amiatt, hogy a Bizottság a Parlament módosításainak és javaslatainak figyelembe vétele nélkül hajtotta végre az 1980-as költségvetést.

Ez a lépés rákényszerítette az EK egyéb szerveit a tárgyalásokra a Parlamenttel. Az 1982-es költségvetési lázadás megmutatta, mi a legtöbb amit az Európai Parlament elérhet. Az EK szempontjából központi jelentőségű költségvetés jól illusztrálja, milyen korlátozott szerepet játszott a Parlament.

A közvetlenül választott Parlamentet létszáma, és az alkalmazott nyelvek sokfélesége meggátolta abban, hogy a viták igazi középpontjává váljon. Az első évtized során kiábrándító volt a részvételi arány, még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy a munka nagyobb része a színpalak mögött folyt. A bizottságok kapcsán felmerült a Parlament egy újabb gyenge pontja: a vándorló életmód. Az Európai Parlamentnek nincs állandó otthona (jelenleg épül Brüsszelben az új épülete), ezért a plenáris üléseket Strassbourghban tartják, míg a bizottságok Brüsszelben ülnek össze, mivel közel kell lenniük a Bizottsághoz és annak hivatalaihoz. Ezzel szemben az Európai Parlament kiterjedt titkársága Luxemburgban működik. Az emberek és a kilenc nyelvre lefordított dokumentumok állandóan vándorolnak, ami csökkentti a testület hatékonyságát.

Az 1984-es választásokon a részvételi arány kisebb volt, mint az 1979-ben, amit részben az okozott, hogy megkopott a közvetlen választás újdonságának varázsa. 1989-ben a harmadik euró-választás idején semmilyen jel sem mutatott arra, hogy a helyzet – mondjuk, az 1986-ban elfogadott Egységes Európai Okmány jelentőségének köszönhetően – megváltozott volna. A bővítés ahelyett, hogy megerősítette volna a Parlament és a Bizottság pozícióját, csak méginkább fokozta a Közösség kormányközi jellegét és megszilárdította a Tanács központi helyét az EK intézményi szerkezetében. A Tanács felépítése egyre összetettebb lett, számos bizottság alakult tevékenysége elősegítésére. A Tanács és a hozzá tartozó bizottságok összetétele is egyre vegyesebb lett, ha pl. mezőgazdasági kérdésben kellett dönteni, a Tanács a mezőgazdaságért felelős miniszterekből állt össze. A struktúra középpontjában a külügyminiszterek rendszeres havi ülése állt, amely az Általános Ügyek Tanácsaként lett ismert. A külügyminiszterek felügyelték az egész komplexum működését, ők intézték azokat a sürgős, kényes vagy több területet érintő ügyeket, amelyek nem estek egyértelműen valamely minisztérium hatáskörébe.

Ez a rendszer jelentős mértékű segítséget tett szükségessé, ami a COREPER munkaterhét és befolyását növelte. A COREPER egy nagykövetségi státusban álló személy által

vezetett nemzeti küldöttség, volt, amelyet minden tagállam köteles volt fenntartani Brüsszelben. Részben a feladatok óriási száma miatt, részben pedig politikai okokból a Tanács ritkán tárgyalt valamilyen ügyet anélkül, hogy azt a COREPER előzőleg alaposan megvizsgálta és megvitatta volna. A COREPER képes volt némi rendet teremteni az ügyek bonyolult hálójában., nem határozhatta meg az irányt és nem akadályozhatta meg a tárcák közötti időnként felbukkanó rivalizálást. Végeredményében minden külügyminiszter a saját kormányának politikáját és utasításait követte. Ezért 1973 után nyilvánvalóvá vált, hogy a kormányfőknek tevékenyebb szerepet kell vállalniuk az EK ügyeiben. Ez volt az egyik oka hogy az Európai Tanács létrehozásával kísérlet történt a csúcstalálkozók intézményesítésére.

AZ EURÓPAI TANÁCS

Az 1974-ben felállított Európai Tanácsot azért hozták létre, hogy a csúcstalálkozók gyakorlatának intézményesítésével pótolja ennek hiányát. A francia politikai vezetők mindig is kedvelték a csúcstalálkozókat. A kisebb államok gyanakvással fogadták az efféle javaslatokat, különösen Hollandia és Belgium tartott tőle, hogy a csúcstalálkozók rendszeresítése kedvezőtlen hatással lehet az EK fejlődésére.

Több nemzeti kormány is kiábrándult a csúcstalálkozókból. A párizsi és koppenhágai értekezletet általában kudarcként értékelték. Mégis elfogadták az 1974-es felhívást, ami mellett elsősorban Franciaország kardoskodott. Az új francia elnöke: Valéry Giscard d'Estaing-nek azonban újszerű elképzelései voltak a csúcstalálkozó céljairól és felhasználási lehetőségeiről, ezekben az új német kancellár Helmut Schmidt is osztozott. E két ember egyetértése nagyban hozzájárulást ahhoz, hogy a csúcstalálkozók központi helyet kaptak a Közösség politikai életében. Az ő idejükben ért tetőpontjára a francia-német együttműködés, amelynek alapjait a két ország 1963-ban szerződésben fektette le.

Mindketten élesen bírálták az előző csúcstalálkozókat és azok célkitűzéseit és határidői miatt, amelyek inkább irreálisak voltak, mint ambiciózusak.

1974. szeptember 14-i csúcstalálkozó francia kezdeményezésre hívták össze. Két szempontból volt jelentős az ülés: megállapodást hozott a decemberi csúcs alkalmával részletesen tárgyalandó témák tekintetében., az államfők pedig egyenként kijelentették, hogy hajlandók nagyobb felelősséget vállalni az európai ügyekben.

Az EK fejlődése szempontjából a csúcstalálkozók intézményesítése a legnagyobb jelentőséggel bírt. Ezt a (Giscard d'Estaing által elkeresztelt) Európai Tanács felállításával érték el. A kormányfőkből álló Európai Tanács – amelynek ülésein a Bizottság elnöke is részt vehet évente háromszor (1985 december óta csak kétszer) találkozik, az elnöki tisztet féléves turnusokban látják el a kormányfők, az üléseket pedig az éppen elnöklő kormányfő országában, vagy Brüsszelben tartják. Párizsban megállapodtak, hogy a testület elsőként 1975 márciusában Dublinban fog összeülni. Az elnöki tisztség azt fejezte ki, hogy minden tagállam egyenlő: ez különösen a kisebb államok számára volt fontos.

Az Európai Tanács létrejöttével az EK erős központi testülethez jutott, amely képes volt meghatározni az új célokat, lefektetni az alapelveket a jövőbeli fejlődés számára, módosítani, vagy elvetni a már létező programokat és a legmagasabb szinten feloldani a tagállamok közötti konfliktusokat. Az EK igazi kormányközi szervezetté vált.

A testület egy évtizeden át működött az EK motorjaként anélkül, hogy formálisan a szervezet része lett volna. Csak az Egységes Európai Okmány 1986-os elfogadásával történt meg jogi elismerése, igaz ez az elismerés sem tett kísérletet jogkörének definiálására.

A testület működésének sikere nagymértékben függött a francia és a német érdekek összeegyeztethetőségétől. Ha a két állam egyetértett valamilyen közösségi ügyben az általában biztosította az EK továbbélését. Jól példázzák ezt az 1974 és 1982 között eltelt évek, amelyek során Giscard d'Estaing és Schmidt közötti jó viszony nyomta rá a bélyegét az Európa Tanács működésére. Egyikük sem volt elkötelezett híve az EK-nak, de mindketten úgy látták, hogy akkor húzhatják a legtöbb hasznot országuk tagságából, ha ténylegesen megvalósítják az európai együttműködést. Az NSZK Helmut Schmidt idején nőtt fel végleg, Schmidt számára ez két dolgot jelentett: egyfelől mint az EK-költségvetéséhez legnagyobb mértékben hozzájáruló állam az NSZK ellenállt minden olyan kezdeményezésnek, amely a kiadások növekedését eredményezte, hacsak nem látta lehetetlennek a költségek további csökkentését, vagy nem győzték meg róla hogy a kezdeményezés neki is hasznot hoz. Másfelől pedig az NSZK is osztozni kezdett Franciaország aggodalmában amiatt, hogy a Bizottság esetleg túl nagy hatalomra tesz szert, vagy megkísérli túl gyorsan túl messzire vinni a Közösséget.

A két politikusnak tulajdonképpen nem volt más választása, mint együttműködni. A tagállamok többségét méretüknél fogva nem kezelhették egyenlő partnerként méretüknél fogva. Schmidt és Giscard d'Estaing számára az Európai Tanács fő értéke abban rejlett, hogy a testület informális eszmecserére nyújtott lehetőséget. Az 1970-es évektől egyre több kritika érte magatartásukat. Talán az 1979-ben kinevezett brit miniszterelnök Margaret Thatcher volt az, aki a legélesebben támadta a kettőst a KAP-pal és a brit költségvetési hozzájárulással kapcsolatban tett nyilatkozataiban. Nehezen viselték Mrs. Thatcher szókimondó és konok természetét, és úgy tűnt el vannak szánva rá, hogy erőpróbának veti alá eltökéltségét.

Mrs Thatcher 1979-es érkezése felélénkítette és határozottabbá tette Nagy-Britannia részvételét az Európai Tanácsban.

1982-ben az Európai Tanács két vezető politikusának bekövetkező távozása egy korszak végét jelentette, később csak az 1980-as évek közepén vált újra szorosabbá a francia-német viszony amikor az új francia elnök Francois Mitterrand átvette a hagyományos vezetőszeret. Am részben az EK 1986-os bővülése (12-re emelkedett a tagok száma) Mitterrand és a német Helmut Kohl együttműködése nem érte el a 70-es évek végének csúcsait.

1974 és 1979 között a csúcstalálkozók a kormányfőket foglalkoztató kérdéseket és a korszak nemzetközi problémáit tükrözve, nagyobb figyelmet fordítottak a világpolitika eseményeire, mint az EK-ra. Két központi téma érvényesült: az egyik a nemzetközi politika és az Európai Politikai Együttműködés szerepe volt. Az Európai Tanács számos esetben sikerrel törekedett a közösségi fellépés egységességének fokozására, mint pl. a Helsinkiben tartott 1975-ös Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten. A testület közös álláspontot alakított ki pl. a közel-keleti helyzettel kapcsolatban.

A másik kiemelten kezelt témát a nemzetközi gazdasági és pénzügyi válság jelentette. Az erre vonatkozó tárgyalások leglátványosabb eredménye az Európai Monetáris Rendszer (EMS) létrehozásáról szóló döntés volt, amely 1978-as brüsszeli csúcson született meg.

1980. után az Európai Tanács az EK-val közvetlenül összefüggő ügyek felé fordította figyelmét: további bővítés, új politikák létrehozása és a meglévő politikák módosítása, az EK-struktúrán eszközölt intézményi és eljárási változások. Az Egységes Európai Okmány aláírásával az Európai Tanács új korszakba lépett, legalábbis az EK intézményeivel fennálló viszonya tekintetében.

Nem minden csúcstalálkozó hozott látványos eredményeket, az 1977-es értekezleten a testület ülésein legalább annyi volt a szócsata, mint az érdemi tevékenység. Az Európai Tanács egyik fő problémáját az jelentette, hogy nem működött olyan szerv, amely az elhatározott politikák végrehajtásáról gondoskodott volna. A másik baj az volt, hogy a kormányfők alárendeltjei olyan jelentéktelen ügyeket is a testület elé utaltak, amelyekben nem akartak, vagy nem tudtak dönteni. Ez a gyakorlat egyfajta fellebbviteli bírósággá változtatta az Európai Tanácsot, az Egységes Európai Okmány 1986-os elfogadása pedig új lehetőséget nyitott meg az EK és az Európai Tanács között fennálló viszony számára.

13. fejezet

Az EK belső politikáinak világa

Az EMU-tól az EMS-ig

A monetáris politika hosszú ideje szerepelt a Közösség céljai között. Az első komoly lépéseket a 60-as évek vége felé tették kidolgozására, s 1971-ben elfogadott Smithsonian Egyezmény jelentette az EK monetáris politikáját. Ez azonban sohasem működött hatékony eszközként, vagy politikaként. A létrehozott valutakígyó hamarosan a nyugat német márka köré csoportosult valuták szűk körére korlátozódott.

1977 októberében Roy Jenkins vetette fel az Európai Monetáris Rendszer (EMS) ötletét. 1978-ban Brémában elfogadták, hogy az EMS keretei között szorosabb pénzügyi együttműködés valósuljon meg.

Az EMS-t olyan árfolyam mechanizmusnak tervezték, amely a tagállamok valutáit bizonyos határok között összekapcsolja. Létrehozták az ECU-t, amely a nemzeti valuták mellett funkcionál. Az ECU-t az Európai Együttműködési Alap garantálja, amelyet a tagállamok arany- és dollárkészleteik 20 %-val hoztak létre.

A rendszert három céllal hozták létre:

- Az árfolyam-szabályozás közös üggyé váljon
- Közös monetáris- és árfolyam politikai hátteret tudhassanak maguk mögött a világ többi részével fenntartott gazdasági kapcsolataik során, hogy lassan kialakuljon egy európai valuta amely méltó ellenfele az amerikai dollárnak
- Egy teljes körű monetáris unió megvalósításának előkészítése.

Gyakorlatban az EMS csak az első pontban meghatározott funkciót töltötte be, valóban csökkentette az árfolyamok kiszámíthatatlanságát. Fontos lépés volt az integráció felé vezető

úton, s bár jelentős együttműködést tett szükségessé a résztvevők között nem vált igazi rendszerré.

A közösség csak 1989-ben tette meg az első lépéseket az EMS meghaladásának irányába.

A költségvetés és a KAP terhe

Az 1968-ban életre hívott KAP hamar átfogó közösségi politikává fejlődött, a mezőgazdasági termelés túlnyomó része a hatálya alá került.

Az 1960-as években még elképzelhetőnek tűnt, hogy az ipar és szolgáltatási szektor fel tudja szívni a mezőgazdaságban feleslegessé vált munkaerőt. 1973 után a növekvő munkanélküliség azonban lehetetlenné tette ezt. A KAP fő célja a mezőgazdasági foglalkoztatottság fenntartása lett.

A KAP egyik legnagyobb problémája, hogy teljesen alárendelődött a nemzeti érdekeknek: az államokat csak az érdekelte, hogy miképpen tudnának minél többet kihozni e politikából a maguk számára.

A problémát a garantált piaci árak rendszere jelentette, amely folyamatos túltermelésre sarkallt, különösen a tejtermékek vonatkozásában. Bár a tejipar az EK teljes mezőgazdasági termelésének alig egyötödét adta, 1980-ra a KAP források a több mint kétötödét felemésztette.

A költségvetési kiadások területén vészesen emelkedett a KAP részesedése. A KAP falánksága miatt a 70-es évek végére az EK a csőd szélére jutott, s ott ingadozott a 80-as évek folyamán végig. Az 1980-as luxemburgi találkozó és az 1984-ben tartott fontainebleau-i ülések között megvitatták a költségvetés és a KAP által hordozott veszélyt.

Az EK bevételei csökkenőben voltak, vagy a költségvetési kiadásokat kellett csökkenteni, vagy a közösségi bevételeket növelni.

1984 Fontainebleau-ban az Európa Tanács végül elhatározta, hogy a hozzáadottérték adó részesedés határát 1,4 %-a emeljék. Ugyanebben az évben sikerült megkurtítani a KAP kiadásokat, azzal, hogy mennyiségi korlátozásokat vezettek be a tejiparban.

A megkönnyebbülés nem tartott sokáig, alig egy évvel később – többek között a dollár értékének romlása miatt- ismét a fizetéseképtelenség veszélyével kellett szembenézni.

A továbbiakban történtek kísérletek arra, hogy a helyzetet megoldják (Delors I. csomag) azonban a KAP alaposabb realisztikusabb felülvizsgálata még várat magára.

A közösségi politikák fejlődése

Regionális politika

1975 Európai Regionális Fejlesztési Alap

A szegényebb vidékek megsegítésére hozták létre, de a segítség nem feltétlenül jutott el a legszegényebb régiókba.

1985-ben átfogó reformot hajtottak végre. Egy országonként meghatározott, százalékokban megadott sávot hoztak létre melynek alsó határát a Regionális Fejlesztési Alap éves költségvetéséből az adott országnak juttatható minimális összeg jelentette.

Szociális politika

1974 Európai Szociális Alap

A Bizottság folyamatos küzdelmet folytatott a tagállamok szociális politikáinak összehangolására. Tevékenysége elsősorban a foglalkoztatásra és az átképzésre irányul.

1983-ban a Tanács úgy döntött, hogy két fő cél megvalósítására kell törekedni:

- Pályakezdők foglalkoztatásának megoldására
- Munkahelyek teremtése a leghátrányosabb helyzetben lévő területeken.

Közös halászati politika

1972-ben fogadták el, teljes kudarcnak bizonyult. A készletek túlhalasztás miatt kimerültek, az EK pedig későn reagált a Bizottság javaslatára mely az együtt működés új formáit kereste. Hosszan vitatkoztak a közös halászati politikáról, míg végül 1982-ben Koppenhágában elfogadták az új Közös Halászati Politikát. Az EK feladata lett a készletek és a megengedhető éves fogás ellenőrzése, a halászhajók felügyelete és a halászati termékekkel kapcsolatos szabványok meghatározása.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A TERÜLETI ASSZIMILÁCIÓ NEHÉZSÉGEI

Az 1980-as évek közepére a Európai Közösség tagjainak száma 6-ról 12-re nőtt. Nagy-Britannia, Dánia és Írország 1973-as csatlakozását követve, Görögország 1981-ben, Portugália és Spanyolország pedig 1986-ban csatlakozott az EK-hez. A 3 déli állam jelentkezését és a belépésükhöz való közösségi hozzájárulást forradalmi politikai változások tették lehetővé. Ezek után úgy tűnt, hogy - a csatlakozási szándékát fenntartó, ám elég nehéz esetnek számító Törökországtól eltekintve – az EK elérte azokat a területi határokat amelyen túl a közeljövőben valószínűleg nem terjeszkedhet. A közösségen kívüli nyugat-európai országok – Ausztria kivételével – elégedettnek tűntek az EFTA-val (→ Európai Szabadkereskedelmi Társulás). Ezekben az államokban az EK-tagság kérdése vagy fel sem merült, vagy határozott elutasítást váltott ki.

1986-ban úgy tűnt, hogy a Közösség bővítésének korszaka lezárult, mellyel együtt az integráció továbbfejlesztésének problémája is megszűnt. A csatlakozások azonban számos nehézséget vetettek fel. A bővítések első részének befejezése 12 évet vett igénybe. A további csatlakozások folyamata szintén nehézkesnek és hosszadalmasnak bizonyult, hiszen 6 évig tartott Görögország, és 9 évig Spanyolország és Portugália esetében. A késedelmeskedést nem lehet kizárólag a Közösség számlájára írni, ám kétségtelen hogy hozzájárultak azok az aggodalmak, melyek kapcsolatosak voltak egyrészt az újabb bővítésnek a bejáratott mechanizmusokra gyakorolt hatásával, másrészt pedig azzal, hogy a Közösség 3 olyan államot készült felvenni, amelyek gazdasága nagymértékben különbözött a már meglévő tagokétól, s amelyekben a demokratikus kormányzás hagyományai nem voltak túlságosan erősek. Görögországgal, Spanyolországgal és Portugáliával kapcsolatban nyilvánvaló volt, hogy az új tagok kevésbé lesznek majd Európa-orientáltak, kevésbé ismerik és nehezebben tűrik majd a Közösség sajátos működési módját, valamint kevésbé lesznek felkészülve arra, hogy elfogadják a nemzeti szuverenitás egy részének feladását, és ezzel együtt a nemzeti presztízs és kormányhatalom valamelyes csökkenését.

Az Európai közösség Nagy-Britanniával folytatott vitája sokkal fontosabb volt, mint bármelyik másik új tag panaszai, mivel az EK működésének lényegére irányult: a költségvetésre és a KAP-ra (→ **Közös AgrárPolitika**). A hosszas huzavona ellenére azonban a csatlakozó államok ill. kormányaik nem fontolgatták komolyan a Közösségből való kiválás lehetőségét. Az EK még mindig nem túl népszerű Nagy-Britanniában és Dániában: a nemzeti bajok forrásának kiáltják ki, a bürokratikus beavatkozás szimbólumának tekintik, és az ellenzéki pártok rendszeresen a maguk javára próbálják fordítani a vele kapcsolatos kiábrándultságot.

Mindezek ellenére elég valószínűtlen, hogy a kormányok véget vessenek országuk közösségi tagságának. Az Európai Közösségnek mégis el kellett szenvednie életében egy kiválást, ami a szervezet első kudarcának számít azóta, hogy 1972-ben Norvégia visszautasította a csatlakozást.

GRÖNLAND KIVÁLÁSA

Grönland 1921-ben került Dán fennhatóság alá. 1953-ban lett Dánia integráns része. A ritkán lakott, Európától távol eső, hatalmas sziget 1973-ban automatikusan a Közösség tagja lett, annak ellenére, hogy az előző évi népszavazáson a lakosság 70%-a a belépés ellen voksolt. 1979 januárjában Grönland – Dánia jóváhagyásával – teljes autonómiát élvezett, kivéve a hadügy, a külügy és a pénzügy területét. A sziget arra is lehetőséget kapott, hogy kilépjen a Közösségből és hasonló megállapodást kössön vele, mint pl. a Feröer-szigetek, egy másik Dán terület, amely elutasította a felajánlott EK-tagságot és az 1973-as Csatlakozási Szerződés értelmében csak szabadkereskedelmi kapcsolatot kötött a Közösséggel.

Az 1979 áprilisában tartott választások az EK-ellenes erők többségét hozták a grönlandi parlamentben. Ennek ellenére 1981 augusztusában Dánia népszavazást tartott a kilépés kérdésében. Dánia arra alapozta az ellenkezését, hogy a kiválás által okozott gazdasági veszteségek ellensúlyozására nem lesz elégséges a halászat - Grönland legjelentősebb iparága - feletti független ellenőrzés megszerzése, és hogy az EK-segély elvesztéséért nem nyújt elegendő kárpótlást a társult státusz elnyerése. Dánia kijelentette, hogy nem hajlandó automatikusan biztosítani Grönland számára azt az összeget, amely a segély folyósításának megszüntetésével kiesik. Valószínűleg ennek következtében történt, hogy az 1982-ben tartott népszavazások során a korábbi elsőprő győzelemmel szemben most csak 52%-os többséget értek el a kilépés szorgalmazói. Mindezek ellenére a grönlandi kormány számára megszületett az egyértelmű döntés: a szavazók a kiválást támogatják.

1982 májusában Dánia azzal a javaslattal fordult a Tanácshoz, hogy vizsgálja felül az érvényben lévő szerződéseket, és hogy Grönland – kiválása esetén – kapja meg a Tengerentúli Ország és Terület (→ OCT, **O**verseas **C**ountry and **T**erritory) státust. Az OCT státus nagyon kedvező lett volna Grönland számára, hiszen az EK-hez fűződő viszonyát csak intézményi kérdésekben változtatta volna meg, a javaslat azonban a Tanács részéről 1982-ben folyamatos ellenállásba ütközött: a többi állam, főleg az NSZK ugyanis tartott tőle, hogy a kiválás kedvezőtlenül befolyásolja majd a halászati érdekeket. Annyiban azért sikerült megállapodni végül, hogy a tárgyalásokat 1984 márciusáig be kell fejezni, hogy Grönland 1985 januárjáig elhagyhassa az EK-t. A Tanács végül 1985 februárjában hozta meg döntését: Grönland megkapta az OCT státust, s halászati termékeit is vámmentesen vihetette az EK piacaira. Megállapodtak egy 10 évre szóló halászati egyezmény megkötésében is, azzal, hogy az egyezmény a tízéves periódus letelte után 6 évenként automatikusan meghosszabbodik.

Grönland tehát 1985 februárjában kilépett az Európai Közösségből – ez volt az EK területének első csökkentése. Grönland kiválásával kapcsolatos hosszú és bonyodalmas tárgyalás azt jelezte, micsoda nehézségeket is jelentene a továbbiakban, ha bármelyik tagállam ki akarna válni a Közösségből.

NAGY-BRITANNIA ÉS A KÖLTSÉGVETÉS

Az európai vita középpontjában a brit nézetek álltak. A belépési feltételekről folyó tárgyalás egyre erőteljesebb ellenállást váltott ki a Közösséggel szemben a szigetszországban. Ha magát a csatlakozást

nem is, de bírálták a KAP-ot, az Európai Monetáris Unió-ra (→ EMU) vonatkozó terveket, a britek költségvetési kötelezettségeit, vagyis az Európai Unió koncepcióját, amelyet az 1972-es csúcstalálkozó fogalmazott meg.

A tagállamok tárgyalásokba bocsátkoztak a szigetországgal mindazokról a követelésekről és feltételekről, amelyeket a Tanács elé terjesztett. 1975 januárjában a Bizottság olyan javaslatokkal állt elő, amelyek elfogadhatóak voltak a brit kormány számára. A brit kifogások lényege a költségvetési hozzájárulás volt. Ezzel kapcsolatban a Tanács elfogadta, hogy a brit hozzájárulás mértéke a közösségi GDP relatív értékéhez kapcsolódjon, mégpedig egy felső határral arra az esetre, ha a hozzájárulás túllép egy bizonyos szintet. Ez a koncepció, melyet a brit túlfizetés kiküszöbölésére hoztak létre, nem bizonyult hatékonynak, az adott pillanatban azonban Nagy-Britanniát elégedettséggel töltötte el: minden párt a bennmaradás mellett érvelt, így a népszavazáson résztvevők többsége a tagság fenntartására voksolt.

Ám ezzel még nem ért véget az ügy. Az egyre nyomasztóbbá váló gazdasági helyzetben a lakosság jelentős része az EK-t kezdte el hibáztatni az ország helyzetének romlásáért. Valóban, azt az elképzelést, mely szerint a Közösség, illetve a Regionális Fejlesztési Alap kézzelfogható előnyöket jelent majd a szigetországnak darabokra zúzta az 1973-as gazdasági válság. A brit ügy második fejezetéhez az vezetett, hogy Nagy-Britannia a Közösség szegényebb országai közé tartozik, mégis méltatlanul nagy költségvetési terhet róttak rá. A szigetországiak azt állították, hogy az EK-től kapott ellenszolgáltatás nem elégséges. Mivel az ország nagy mennyiségű élelmiszert importált, jelentős összeget kellett lefölözésként befizetnie a Közösségnek, a KAP-ból viszont – tekintve, hogy nem állított elő túl sok élelmiszert - kevesebbet kapott, mint ahogy azt igazságosnak tartotta volna. A vita az EK 1970-es döntésében gyökerezett, ami saját forrásokat biztosított a szervezetnek. Mivel mindig is a KAP volt a legszámottevőbb kiadási tétel, a „saját források” tulajdonképpen a KAP finanszírozására mentek el. Ezért kapcsolódott össze a 2 brit panasz. Nagy-Britannia azzal érvelt, hogy a költségvetési hozzájáruláshoz képest túl keveset kap a Közös Agráralapból. A kiadás és a bevétel közötti különbség miatt érezte magát Nagy-Britannia hátrányos helyzetben.

A költségvetési rendszer reformjával kapcsolatos küzdelem végig kísérte az 1970-es éveket. 1978-ra a kormány felhagyott azzal, hogy a brit hozzájárulás mértékének csökkentéséért harcoljon, ehelyett ragaszkodott a brit hozzájárulás nettó értékének azonnali csökkentéséhez, mégpedig azzal, hogy a későbbiekben meg kell egyezni az EK költségvetésének reformjáról, és szigorúan korlátozni kell a KAP kiadásait. A küzdelem 1984-ig dúlt. 1980 májusában az Európai Tanács beleegyezett abba, hogy a brit hozzájárulást 1983-ig egy ideiglenes képlet alapján mérsékeljék. A Tanács a következő években létrehozott egy csomagot és további, középtávra szóló megegyezést ígért. Ez nem egészen az volt amit Nagy-Britannia el akart érni, de mindenképpen megegyezési hajlandóságot jelzett a többi állam részéről. A helyzet még bonyolultabbá vált, mikor a következő évben az NSZK is bejelentette, hogy szeretné, ha hozzájárulásának mértékét korlátoznák. A helyzet megoldására 1981-ben a Bizottság azt javasolta, hogy azok az országok, amelyek többet kapnak vissza, mint amennyivel hozzájárulnak a költségvetéshez, fizessék vissza bevételeik egy részét Nagy-Britannia számára. Az NSZK és Franciaország ragaszkodott azonban ahhoz, hogy a visszatérítés az EK költségvetéséből származzon, és ne közvetlenül az egyes országoktól. Ez a javaslat volt az első jelentős brit áttörés. 1982-ben elfogadták a brit visszatérítés koncepcióját: a visszatérítés mértékét az EK GDP-jéhez való brit hozzájárulás és a költségvetéshez való brit hozzájárulás arányos értéke közötti különbség alapján határozták meg.

Ez azonban nem volt elég a szigetország számára. A vita egyre inkább elmérgesedett, amikor Nagy-Britannia tovább harcolt egy még, azonban néhány tagállam számára elfogadhatatlan kedvezőbb megoldásért: a mezőgazdaságra fordítható összegek maximalizálásáért. A vita vége az lett, hogy az 1984-es fontainebleau-i csúcstalálkozó során létrehoztak és azonnal életbe is léptettek egy korrekciós mechanizmust a brit költségvetési visszatérítés kérdésének rendezésére. A hosszan húzódó történet lezárása elsősorban *François Mitterrand* francia elnöknek köszönhető. Így Nagy-Britannia fontos szövetségesre lelt a franciákban, akik arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a költségvetési kérdés megoldása során figyelembe kell venni azoknak az országoknak a problémáit, amelyek az aktuális szabályozás miatt deficitbe kerültek. A megegyezés értelmében Nagy-Britannia minden évben visszatérítésben részesül, amelynek alapja a hozzáadottérték-adó hozzájárulás és az EK-költségvetésben való részesedés különbségének 66%-a. Cserébe a britek beleegyeztek az EK költségvetésébe folyó hozzáadottérték-adó százalékos szintjének megemelésébe.

A brit kérdés bizonyos szempontból talán teljesen érdektelen volt, másfelől azonban nagy jelentőséggel bírt, mivel nélküle valószínűleg nem került volna sor a KAP szigorúbb szabályozására a 80-as évek során. Magas költségei és hatékonyságának viszonylagos hiánya ellenére szimbolikus jelentősége volt, mint az EK által elért eredmények egyikének.

A DÉLI BŐVÍTÉS

A háború utáni időszakban 3 nem kommunista ország került a nyugat-európai politika periferiájára. Spanyolország és Portugália, valamint kisebb mértékben Görögország kimaradt a liberális demokrácia iránt elkötelezett államok táborából és a kialakulóban lévő nemzetközi együttműködés hálózatából, annak ellenére, hogy Portugália pl. a NATO és az EFTA alapítótagjai közé tartozott, Görögország pedig még 1952-ben belépett a NATO-ba és 1962-ben az EK társult tagja lett, s 1960-ban Spanyolország is csatlakozott az OECD-hez és a GATT-hoz (→ Általános Kereskedelmi és Vámtarifa Egyezmény).

Mindhárom állam létesített tehát valamiféle kapcsolatot a kontinens többi részével, helyzetük azonban ettől még periférikus maradt.

A 70-es évek közepén a spanyol, a portugál és a görög rezsimek néhány hónap alatt széthullottak. Az első változás Portugáliában zajlott le 1974 áprilisában. Három hónappal később a görög katonai rendszer is összeomlott. Az új politikai rendszerek mindhárom államban demokratikus elvek mentén szerveződtek, s szinte azonnal bejelentették csatlakozási szándékukat az Európai Közösséghez.

Görögország 1975 júniusában fejezte ki hivatalosan a csatlakozási szándékát. A Bizottság kissé óvatosan fogadta a jelentkezést. Tekintettel a belépéssel járó lehetséges gazdasági problémákra, amelyek mind Görögország, mind pedig az EK érdekkörében felmerülhettek, egy határozatlan idejű belépés előtti átmeneti időszakot javasolt a testület a szükséges gazdasági reformok bevezetésére. A Tanács azonban 1976 februárjában elutasította ezt az elővigyázatos javaslatot, és azonnal megkezdte a csatlakozási tárgyalásokat. E tárgyalások részben egybeestek a Spanyolországgal és Portugáliával folytatott megbeszélések kezdetével, és ismét felvetették a Közösség és Törökország kapcsolatának problémáját, mely szerint az EK-nek nagy figyelmet kell fordítania az északi és déli államok gazdaságának egyensúlyozására. Görögországnak sikerült meggyőznie a szervezetet, hogy ezek a kérdések nem kapcsolódnak szorosan a belépéséhez, így 1979 májusában, Athénban aláírták a Csatlakozási Szerződést. A belépés tervezett időpontjául 1981 januárját tűzték ki. A megegyezés 5 éves átmeneti időszakot biztosított Görögország számára, és további 2 évet bizonyos mezőgazdasági termékek vámjainak eltörlésére, és a munkaerő szabad áramlását korlátozó tényezők felszámolására.

1983-ban a Bizottság egy olyan javaslatcsomaggal állt elő, melynek célja a Görögország különleges társadalmi és gazdasági problémáinak, és az ezek által okozott integrációs nehézségek leküzdésének elősegítése volt. Görögország céljainak szinte teljesen megfeleltek az ún. Integrált Mediterrán Programok, amelyeket az Európai Tanács 1985-ös brüsszeli ülése vázolt fel, de csak akkor volt hajlandó hozzájárulni Spanyolország és Portugália felvételéhez, ha ezt a programcsomagot jóváhagyják.

A Közösség gondjai Görögországgal nem a megbeszélések során, hanem a csatlakozás után kezdődtek, de a Spanyolországgal és Portugáliával folytatott egyeztetés nagyságrendekkel bonyolultabbnak bizonyult. Ezek az országok egyrészt nem voltak olyan engedékenyek, mint Görögország, másrészt meg a felvételi kérelmük jelentős nézeteltéréseket eredményezett az EK-en belül.

Két kérdés kapott nagy hangsúlyt. Az egyik a halászat problémája volt. Spanyolország halászflojtájának mérete csaknem elérte az egyesített közösségi flottáét, ami komoly fenyegetésnek tűnt a tagállamok számára. A másik fontos problémát a mezőgazdaság jelentette, az Ibériai-félsziget mediterrán terményei ugyanis jelentősen veszélyeztették az olasz és francia érdekeket.

Spanyolország 1962-ben arra kérte az EGK-t, hogy biztosítson számára társult státust addig, amíg el nem nyeri a teljes jogú tagságot. A hosszan elhúzódó tárgyalások, melyek 1964-ben kezdődtek, 1970-

re egy preferenciális kereskedelmi egyezmény megkötéséhez vezettek. 1977-ben folyamodott Spanyolország a teljes jogú EK-tagságért az első választásokat követően. A következő évben a spanyol és portugál felvételi kérelem komoly vitákat szült a Közösségen belül. Nagy-Britannia mögé sorakoztak azok az országok, amelyek a bővítés pártján álltak, míg Franciaország és Olaszország ellenezte a 2 ibériai állam felvételét, tekintettel arra a kedvezőtlen hatásra, amelyet ez a lépés a mezőgazdaságukra gyakorolna. Ezek miatt a tiltakozások miatt a hivatalos tárgyalások csak 1979 őszén kezdődtek meg Spanyolországgal, amely a köztes időben szabadkereskedelmi megállapodást kötött az EFTA-val. Ez volt az első többoldalú egyezmény, amelyet a szervezet egy nem tagállammal kötött.

Amikor végre megkezdődtek a tárgyalások, úgy tűnt, hogy Spanyolország és Portugália 1983 elejére beléphet a Közösségbe. Ezt a reményt azonban darabokra zúzta a Bizottság 1980 júniusi javaslata, mely szerint a további bővítést halasszák el addig, amíg az első körből visszamaradt problémákat meg nem oldják (→ Nagy-Britanniával folyó költségvetési vita; francia mezőgazdaság sorsával kapcsolatos félelmek). A Tanács júniusi ülése nem hagyta jóvá a Bizottság javaslatát, hogy a csatlakozás hivatalos dátuma 1983 januárja legyen, annyit azonban megígért, hogy a tárgyalások folytatódnak, hogy amint az lehetséges, megtörténhessen a csatlakozás. Spanyolországnak és Portugáliának így várnia kellett, amíg a Közösség rendbeteszi a saját háza táját.

1984-re már csak 3 fontos kérdés maradt: a mezőgazdaság, a halászat és a spanyol ipari termékekkel szembeni kereskedelmi korlátok csökkentése. A fountaineblau-i csúcstalálkozó nemcsak a brit problémák megoldását jelentette, hanem Spanyolország és Portugália számára is kedvező fejleményeket hozott: 1984 szeptemberét jelölték meg a tárgyalások lezárásának időpontjául, és a megbeszélések folyamán először hivatalos dátumot tűztek ki a belépésre is, 1986 januárját. A mezőgazdaságra vonatkozó megegyezés csak 1985 februárjában született meg, majd 1 hónappal később a felek rendezték a halászat kérdését is.

Annak ellenére, hogy az EFTA alapítótagjai közé tartozott, Spanyolországnak és Portugáliának esélye sem volt a csatlakozásra, amíg megmaradt diktatúrájának. A diktatúra 1974 áprilisában bekövetkező összeomlása után alakult ki az igény arra, hogy az ország szorosabbra fűzze kapcsolatát a Közösséggel, ám az elkövetkező 2 év politikai felfordulása lehetetlenné tette az előrelépést az EK felé. A politikai helyzet fokozatos stabilizálódása után Spanyolország és Portugália teljes jogú EK-tagságért folyamodott 1977-ben. Az EK sokáig nem tudott dűlőre jutni a spanyol jelentkezés kérdésében, 1985-re azonban mindkét állammal befejeződött az egyeztetés, amelynek eredményét az Európai Tanács márciusban elfogadta. A Csatlakozási Szerződést júniusban írták alá, 1986 januárjában pedig Spanyolország és Portugália hivatalosan is EK tag lett.

16. FEJEZET:

KÖRNYEZETVÉDELMI POLITIKA

16.1. A KÖZÖSSÉGI KÖRNYEZETVÉDELMI POLITIKA KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE

Amikor a Római Szerződést készítették, még nem tartották szükségesnek közösségi szintű környezetvédelmi politika kialakítását. De a hetvenes évek elejére ez a hozzáállás megváltozott, és belátták, hogy a környezet állapotának kérdésében is szükséges a közösségi együttműködés kialakítása.

1. 1972 okt. a párizsi csúcstalálkozón elhatározták a közösségi környezetvédelmi politika létrehozását;
2. 1973: az első környezetvédelmi akcióprogram;
3. 1977: a második akcióprogram, ezek hatása és kiterjedése mérsékelt volt még;
4. 1983: meghirdették a harmadik akcióprogramot, ez alapján már érződött a hatása, és kialakultak a közösségi környezetvédelmi politika céljai és alapelvei;

ALAPELV: (Mely a mai napig érvényben van)
AZ ORVOSLÁS HELYETT A MEGELŐZÉS A CÉL!!!

EGYSÉGES OKMÁNY: jelentős fordulatot hozott, mert kiegészítette a Római Szerződést, a környezet védelmére vonatkozó cikkeivel.

EZZEL A SZERZŐDÉSSEN IS INTÉZMÉNYESÜLT:

- a közösségi környezetvédelmi politika (jelenleg EK szerződés XIX. Cím)
- annak céljai, amelyek előterébe ekkor elsősorban a közös szabályozók (pl: a levegő vagy a víz szennyezettségére vonatkozó közös normák, határértékek) megteremtése kerültek

Maastrichti Szerződés kiterjesztette a környezetvédelmi politika hatáskörét, új célokkal egészítette azt ki.

- beemelte az Európai Unió Szerződésbe is a környezet védelmének célkitűzését
- alapulvétel a környezeti szempontok figyelembe vételén alapuló fenntartható fejlődést

A Maastrichti Szerződés, majd az Amszterdami Szerződés alapján egy **újabb alapelv jött létre:**

- a környezeti hatások figyelembe vétele (minden területen a szakpolitikák kialakításakor), azaz a környezeti szempontokat integrálni kell minden más politikába (EK. Szerződés 6. cikk)

A közösségi környezetvédelmi politika EK Szerződésben meghatározott célkitűzései (EKSZ 174. cikk, korábbi 130r. cikk alapján) jelenleg a következők:

- a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása
- az emberi egészség védelme
- a természeti erőforrások átgondolt, racionális felhasználásának biztosítása
- nemzetközi szintű intézkedések ösztönzése a regionális és globális környezeti problémák kezelése érdekében

A KÖRNYEZETVÉDELMI POLITIKA (az EU által követett gyakorlat alapján) elsősorban a következő alapelvekből áll:

- megelőzés elve (az orvoslással szemben a környezeti károk megelőzésére kell törekedni)
- környezeti károk forrásuknál történő helyreállításának elve
- szennyező fizet elve
- integrációs elv (minden szakpolitikába integrálni kell a környezeti szempontokat)
- elővigyázatosság elv (bármely tevékenység káros környezeti következménnyel járna, még a kár kialakulása előtt be kell avatkozni)

A környezetvédelmi politika tehát az utóbbi időben a Szerződésekben is intézményesített közösségi politikává vált.

A közösségi fellépés fő feladata:

- keretet adjon a tagállamok környezetvédelmi tevékenységének
- meghatározza a feltételeket, melyek által az (tagállamok összehangolt cselekvése alapján) európai és a globális környezet minőségének javulnia kell

Ezek érdekében az EU:

- közösségi jogszabályokat és
- közösségi akcióprogramokat fogad el
- finanszírozási eszközöket is biztosít a közös célok elérése érdekében

A környezetvédelmi politikában, ott van a BIZOTTSÁG, mely

- kezdeményezi a közösségi környezetvédelmi jogszabályokat és programokat
- felügyeli, hogy a tagállamok betartják-e az előbbiekből fakadó kötelezettségeiket.

E területen a döntések az együttdöntési eljárás keretében születnek, ahol a Tanács egyedüli döntéshozó, és a Parlament csak konzultációs szereppel bír.

16.2. A KÖZÖSSÉGI KÖRNYEZETVÉDELMI POLITIKA ÖSSZETEVŐI

16.2.1 A környezetvédelmi jogalkotás

Az EU környezetvédelmi joga *másodlagos közösségi jogforrásokra* (irányelvekre elsősorban) épül. 1972 óta mintegy 400 közösségi környezetvédelmi jogszabály született, melyek nagy része környezeti határértékek és termékszabványok meghatározására vonatkozik.

Az utóbbi időszakban (régebben ezek skálája bővebb volt, pl: flóra és a fauna védelme) a három meghatározó célterület a következő:

- a) Hulladékkezelés
- b) Vízszennyezés
- c) Légszennyezés

a) Hulladékkezelés: *e téren 3 fő iránya* van a közösségi jogalkotásnak:

1. a hulladék megsemmisítése, csökkentése gyártási helyén
2. a hulladékok újrahasznosításának előmozdítása
3. a hulladékégetés által okozott szennyezés csökkentése

A közösségi környezetvédelmi jogalkotás egyre jobban odafigyel a gyártók felelősségére. Pl: 1997-es közösségi irányelv: a használatból kivont autókat a gyártók költségére kell összegyűjteni és újrahasznosítani

b) Vízszennyezés: *e téren két irányba* mutatnak a rendelkezések:

1. az ivóvíz tisztaságára minőségi követelményeket, határértékeket állítanak fel
2. a szennyezők káros anyag kibocsátást igyekeznek felügyelni
3. a szennyvízelvezetésre szigorú közösségi szabályok vonatkoznak.

c) légszennyezés: fő irány:

- elsősorban a határértékek meghatározása,
- a különböző káros gázok kibocsátásának korlátozása

az utóbbi időszakban jellemző a szektorális megközelítés:

5. a közlekedés területe, ahol 3 célkitűzés van:

1. a szennyező anyagok kibocsátásának csökkentése
2. az üzemanyag fogyasztás csökkentése
3. a tisztább autók ösztönzését, környezetvédelmi adók segítségével

E téren az európai a légszennyezés világméretű voltát hangsúlyozza, amelyek csak globális összefogással kezelhetők.

Fő törekvések e téren:

- b. nemzetközi egyezmények
- c. keretszabályok kidolgozására és alkalmazására

Ebben a törekvésben az EU vezető szerepet játszik a világon.

JOGALKALMAZÁS:

6. kiterjedt közösségi környezetvédelmi jog, ebből fakadó ellentét: több tagállamban a környezetvédelmi jogszabályok átültetése és betartása lassan haladt, vagy elmaradt,
7. ezáltal negatív hatás: mindez késleltetőleg hatott a környezeti célkitűzések megvalósítására is.

Ezért: a VI. akcióprogram egyik kiemelt célterülete:

- a létező joganyag végrehajtásának biztosítása
- a tagállamok, ill. a különböző szennyezők hatékonyabb ellenőrzése

A környezetvédelem olyan speciális terület a jogban, ahol a Szerződés lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a közösséginél szigorúbb jogszabályokat alkossanak, és alkalmazzanak.

16.2.2. A környezetvédelmi akcióprogramok

Általánosan az akcióprogramokról:

- a környéd-i pol. Kereteit fektetik le
- meghatározzák az adott időszakban megvalósítandó célokat és feladatokat
- keretként fogják össze a közösségi környezetvédelmi intézkedéseket a (jogalkotástól a projectek végrehajtásáig)

Az elmúlt V. és az az új évezredben megkezdett VI. akcióprogram már összetettebb, átfogóbb.

16.2.2.1. Az ötödik környezetvédelmi akcióprogram:

1992.2000 közötti időszakra vonatkozott

A PROGRAM ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI:

- a. új megközelítése a terület problémáinak
- b. a Maastrichti Szerződés szerint a program központjában a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése
- c. hosszú távú célok kitzzése: ezen belül 2000-ig teljesítendő tervek kijelölése
- d. ugyanakkor ezekre nem fogalmazott meg jogi kötelezettségeket, tekintettel az elmaradt országok helyzetére

A program kiemelt területei:

- természeti kincsek (talaj, víz, erdők stb.) fenntartható kezelése
- a szennyezés elleni küzdelemben integrált megközelítés propagálása
- hulladékok újrahasznosításának növelése
- nem megújítható energiaforrások használatának csökkentése
- céltudatos, a környezeti szempontokat szem előtt tartó közlekedésszervezés kialakítása
- a városi környezet minőségének javítása
- közegészség javítása az ipari kockázati tényezők csökkentése, a nukleáris biztonság növelése

Az akcióprogram meghatározó célja:

- a környezeti szempontok ágazati politikákba való integrálása
- az ipar, az energia, a közlekedés, a mezőgazdaság, az idegenforgalom
- a kormányok, a vállalati szféra és a közvélemény együttes fellépésének megteremtése

Új módszerek:

A környezetbarát termékeke, valamint az egyéb ökológiai szempontokat jobban figyelembe vevő termelőknek: adózási vagy egyéb ösztönzők nyújtásának javaslata

16.2.2.2. A HATODIK KÖRNYEZETVÉDELMI AKCIÓPROGRAM:

2001-2010 közötti időszakra vonatkozik

Az V. akcióprogram eredményei:

Pozítív eredmények:

- csökkent a határon átnyúló légszennyezés
- javult a vízminőség
- mérséklődött az ózonlyukat károsító anyagok kibocsátása

Negatív eredmények:

- a környezeti szempontok szakpolitikába való integrálásának területén lassú megvalósulás
- a fenntartható fejlődésre való áttéréstől távol maradt az Unió

A program általános jellemzői:

- az Ötödik akcióprogram elemeit folytatja
- De újakat is létrehoz

Az új program 4 prioritási területet határozott meg:

- éghajlatváltozás
- természet és biológiai változatosság
- környezet és egészség
- természeti erőforrások és hulladék

E 4 területen a következő 5 szempont szerint kívánt eredményeket elérni a program:

- a létező környezetvédelmi joganyag végrehajtásának biztosítása
- a környezeti szempontok minden releváns politikába való hatékonyabb integrálása
- szoros együttműködés az üzleti szférával és a fogyasztókkal a megoldások meghatározása érdekében
- az állampolgárok jobb és hozzáférhetőbb környezetvédelmi informálása
- környezettudatosabb földhasználati magatartás fejlesztése

- A VI. akcióprogram úgy készült, hogy az EU 2001-ben kidolgozza a fenntartható fejlődés stratégiáját

Ennek lényege: az EU jövőstratégiáját a környezetvédelem, a gazdasági növekedés és a szociális előrehaladás hármas egységére építi.

16.2.3. Az Európai Környezeti Ügynökség

A környezeti tudatosság megteremtése a környezeti politikában az utóbbi évtizedben kiemelt hangsúlyt kapott.

Alapvető követelmény:

- a megfelelő információ és adatáramlás

Ezért jött létre az Európai Környezeti Ügynökség 1994-ben, kopenhágai székhellyel.

Fő célja: az Unió, a tagállamok és harmadik országok

- környezeti szempontok szerinti informálása
- számukra adatok gyűjtése
- azok értékelése továbbítása
- figyelmük felhívása a környezeti politikák hatékony megvalósításának szükségességére
- előrejelzési technikák kifejlesztése, melyekkel megelőző intézkedéseket lehet tenni

16.2.4. A pénzügyi eszközök

A közös környezetvédelmi politika keretében megvalósuló célok finanszírozását közösségi anyagi forrásokból is támogatják.

- közösségi regionális támogatások keretében a strukturális alapok támogatást nyújtanak: térségek környezeti állapotának javítására
- Kohéziós Alap: támogatásának a fele környezetvédelmi beruházásokat finanszíroz

- Az Európai Beruházási Bank hitelei is felhasználhatók környezetvédelmi beruházásokra

Fenti források mellett **az EU 1992-ben felállította a LIFE-t** (jelentése: pénzügyi eszköz a környezetért)

Jellemzője:

- ez egy a közösségi költségvetésből finanszírozott kifejezetten környezetvédelmi alap
- társfinanszírozást nyújt környezetvédelmi tevékenységekhez az EU-ban, és bizonyos szomszédos területeken

Három időbeli szakasza volt, melyek:

- 1992 – 1995: 400 millió,
- 1996- - 1999: 450 millió,-euróból gazdálkodott
- 2000 - 2004: 640 millió Euró áll rendelkezésre

A LIFE 3 tematikai szempontból áll:

1. a Life-Nature (mely a költségvetés 47%-a) a természetvédelmi projecteket ,
2. a Life-Environment (mely a költségvetés 47%-a) demonstrációs jellegű környezetvédelmi projecteket,
3. a Life-third countries (mely költségvetés 6%-a) az EU-val szomszédos térségekben megvalósítandó projecteket támogatja.

17. fejezet – Válthat-e szorosabbá az egység?

Az Európai Közösségnek fejlődése során nem kellett külső nyomással szembenéznie. A 70-es évek vége után további bővítés nem szerepelt a napirenden. Úgy tűnt, hogy az EFTA (Európai Szabadkereskedelmi Társulás) 1984-es megegyezése a legtöbb, amit ebben az irányban el lehet érni.

1985. integrációs lendület megújulása.

Új távlatok, régi viták

Az EFTA államok aggodalma.

Ausztria: 1987-ben fontolgatni kezdte a belépést, 1989 júliusában benyújtotta felvételi kérelmét.

Norvégia: 1972 óta jelentek meg olyan vélemények, amelyek szerint a belépés az egyetlen garancia a diszkrimináció elkerülésére.

Svédország és Finnország: mindkét állam kijelentette, hogy nem foglalkozik a tagság gondolatával.

1987-1988. Az EFTA államok egységesen fellépve próbáltak megegyezésre jutni az EK-val.

1989. március: az EK és az EFTA képviselői hozzáálltak **az Európai Gazdasági Tér (EGT)** kidolgozásához.. Egyetértettek abban, hogy az EFTA-nak el kell fogadnia **az egységes piac lényegét:**

- a munkaerő, az áruk, a tőke és a szolgáltatások szabad áramlását szabályozó közösségi jog,
- valamint a környezettel, a versennyel és az állami támogatással kapcsolatos közösségi normákra vonatkozó előírások.

Az igazi probléma az EFTA részéről, az EGT intézményi vonatkozásai voltak: az EK kétpilléres szerkezetet képzel, valamilyen közös testülettel a csúcson, tehát egy nemzetekfeletti hatóságon keresztül kívánta biztosítani, hogy a felek betartsák a szabályokat. Az EFTA nem akarta, hogy az Egységes Európai Okmány politikai következményei befolyásolják, de azt sem engedhette, hogy 1992 után az oldalon kívülre kerülhessenek.

Végül 1991. októberében megegyeztek az EGT kérdésében: az EFTA államok nem voltak kötelesek az adók vagy vámok harmonizációjára, sem a KAP (Közös Agrárpolitika) vagy a Közös Halászati Politika elfogadására.

Kötelezték viszont magukat:

- hogy elfogadják a jövőbeli közösségi normákat,
- hogy anyagilag támogatják a szegényebb EK tagállamokat,
- és közel 1500 szabályt belső joguk részévé tesznek.

Az új konstrukció ellenőrzésére:

- az ún. EGT Tanácsra hárult,
- és létrehoztak egy közös választott bírósági eljárást is.

Az EFTA államok bebocsátást nyertek az egységes piacra, az EK szabta feltételek alapján.

1990. június lisszaboni csúcstalálkozó: az Európai Tanács összeállította azoknak az államoknak a listáját, akik gyorsított eljárással 1995-re a Közösség tagjaivá válhatnak. A listán csak EFTA államok szerepeltek.

Kelet-európai kérdés

Az EK tagállamai az **NSZK vezetésével** bejelentették, hogy szívesen fűznék szorosabbra kapcsolataikat azokkal a KGST országokkal, amelyek készek gazdasági reformokat végrehajtani. A kelet-európai probléma mutatott némi hasonlóságot az EFTA-val kapcsolatos kérdéssel, de nagyobb szabású és bonyolultabb volt annál.

Lengyelország: kötelezettségvállalást követelt az EK-tól arra nézve, hogy már középtávon megindulhassanak a csatlakozási tárgyalások.

1989. Az EK vette kezébe a Kelet-Európába irányuló nyugati segítségnyújtás összehangolásának feladatát.

Az első akció: **egy lengyelországi élelmiszersegély-program volt.** Ezt az OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) kiterjesztette, így jön létre **a PHARE** (Program Lengyelország és Magyarország Gazdasági Újjáépítésére).

1989. október: Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank terve, egy olyan független pénzügyi testület létrehozása, amelynek feladata a kelet-európai gazdasági átalakulás elősegítése. Az

Európai Tanács jóváhagyta, így a londoni székhelyű **EBRD**, amelynek alaptőkéjében az EK 51 %-kal részesedett, tranzakcióit az ECU (Európai Valutaegység) bonyolította, 1991-ben megkezdte működését.

1992-ben a Szovjetunió utódállamai is igénybe vehették az EBRD szolgáltatásait, és megegyeztek, hogy a bank finanszírozási tevékenységének 40 %-a a FÁK (Független Államok Közösség)-ra fog irányulni.

Az EBRD születésétől foga viták keresztüztében állt:

- sokan politikai gesztust láttak benne,
- mivel olyan szolgáltatásokat nyújt, amelyeket a Nemzetközi Valuta Alap és a Világbank is nyújt,
- azért is kritizálták, mert viszonylag kevés pénzt juttatott Kelet-Európába.

A Közösség politikai válasza még sokkal bizonytalanabb, lassúbb és korlátozottabb volt. Végül is elfogadták, hogy a Lengyelországgal, Magyarországgal, Csehországgal és Szlovákiával kötött megállapodásokat az ezredforduló táján teljes jogú tagsággá lehessen alakítani. Egyetlen kivételt Kelet-Németország jelentette. A két Németország rohamtempóban folyó újraegyesítési tárgyalásai miatt a Közösség hamar beletörődött, hogy mindenképpen be kell fogadnia az NDK-t. Az NSZK már a Római Szerződés megkötésekor ragaszkodott ahhoz, hogy az újraegyesült Németország tagságát mindenféle formális kérelmezési eljárás nélkül biztosítsa. Az újraegyesüléssel a keletnémet terület automatikusan az EK része lett.

Útban 1992. felé

Nagy-Britannia, Görögország és Dánia szükségét érezte, hogy megjelenjen a konferencián, ha másért nem, hogy minimalizálják a bekövetkező változtatásokat. Nagy-Britannia, ha érdemesnek látja, a reformok mellett szavaz.

Velük szemben az intézményi reformot és az EU érdekében tett jelentős lépéseket sürgetők is jelen voltak. Az Európai Parlament követelte, hogy a munkában részt vegyen. De valahányszor a nemzeti kormányok megvitatásra összeültek, az integrációs javaslatok mindig megbuktak, ezért bebiztosították, ha a kisebbségi szavazatok miatt bukna el az Unió ügye, az EU párti kormányok nélkülük is megvalósítható az integrációt.

Javaslat:

Szerződések revíziójára bizottság:

- Tanács döntéshozatali mechanizmusának javítása
- Bizottság végrehajtó hatalmának növelése
- Európai Parlament megerősítése
- Közös politikák területeinek kiterjesztése

EPC ügyére is bizottságot hoztak létre.

A Kormányközi Konferenciától kapott javaslatok alapján az ET elfogadott részdokumentumokat, Egységes Európai Okmányban foglaltak össze, s amelyek a tagállamok ratifikációja esetén voltak inkorporálhatók az eredeti szerződésekbe.

1.) kísérletet tett arra, hogy visszafordítsa a Közösséget a Római Szerződésben kitűzött eredeti cél, a közös piac felé, ennyiben újdonságnak nem tekinthető

- 2.) intézményrendszerre irányuló javaslatok forradalmi változás lehetőségét előrevetítik, a hatalmi egyensúly a tagállamok irányából a Közösség felé
A közös piac megvalósításához szükséges lépések mellett új politikai célokra, új döntéshozatali és törvényhozási mechanizmusokra is utalt, kiterjesztette az EK hatáskörét a külügyekre, védelmi és biztonságpolitikai kérdésekre is.
- 3.) lényege a tagállamok kötelezettségvállalása volt arra, hogy 1992. végéig megvalósítsák a teljesen egységes belső piacot „amelyen belül a személyek, az áruk és a tőke mozgása teljesen szabad és minden tagállam területén azonos feltételek szerint folyik”. Ez az irány mindenki számára elfogadható, erősíti az EK versenyképességét, különösen az USA-val és Japánnal szemben.

Jelentősége: nemcsak a nemzeti diszkrimináció elszigetelt intézményeit fogja érinteni, hanem a nemzeti adó- és jogrendszereket, a nemzeti szabványokat és szabályozásokat, a nemzeti jóléti és biztonsági rendszereket is. Határellenőrzések eltörlését is jelentette. → 1985-ben ezért írja alá Belgium, Luxemburg, Hollandia, Franciaország, NSZK majd a Schengeni Egyezményt, amely határok nélküli övezetet hozott létre.

Hatással van olyan tényezőkre, mint pl. EK nyelvi sokszínűsége, nemzeti hagyományok és kultúrák.

A luxemburgi csúcstalálkozó beépítette a dokumentumokba pl. tudományos és technológiai együttműködés fejlesztése, v. regionális egyenlőtlenségek csökkentését.

Élet minőségének kérdésére is részletesen kitért, érintve a környezetvédelmi politika, az élet- és munkakörülmények, valamint az egészségügyi rendszer problémáit is.

A dokumentum utal arra, hogy a gazdasági és monetáris politika összehangolásának „figyelembe kell vennie az EMS keretei között és az ECU megteremtése során folytatott együttműködés tapasztalatait, ugyanakkor tekintettel kell lennie az e területen kialakult erőviszonyokra”, de az EMU-ról nem esik szó.

Intézményei reform:

- hozzájárultak a minősített többség gyakorlatának kiterjesztéséhez (54 szavazat a 76-ból) a Tanács eljárásában. Az egyhangúságot csak új politikákat vezérlő általános alapelvek megfogalmazására tartottak fenn. Ezzel egy-két állam nem béníthatta meg a döntési folyamatot.
- Parlament törvényhozási hatásköre nőtt, de nem a tervezett mértékben, megkapta a jogot, ha a Tanács minősített többséggel döntött kérdésekhez módosításokat indítványozzon, vagy elutasítsa a javaslatot. A Tanács a Parlament állásfoglalásával ellentétes döntést csak egyhangúlag hozhatott.
- Bizottsággal kapcsolatban: a Tanács átruházhatja a Bizottságra az általa lefektetett szabályok végrehajtásának jogát az általa hozott döntések megvalósításának érdekében.
- Elsőfokú Bíróság létrehozása

EPC: a tagállamoknak közösen kell kialakítaniuk és végrehajtaniuk az európai külpolitikát, védelem és biztonság kérdésében szorosan együtt kell működni.

1992. végét jelölték meg az egységes belső piac megvalósításának határidejeként.

Az alapszerződések módosítását jelentette, ratifikálásra kellett megküldeni a nemzeti parlamentekhez. Végül, a fenntartások miatt kilenc állam ratifikálja az okmányt először. Dániában népszavazást tartottak az elfogadásról, az igenek győztek, ezután írja alá Görögország és Olaszország is. Írországban az alkotmányt kellett módosítani, mert ellentétben állt az ott rögzített semlegesség az okmányban a biztonsági politikára vonatkozó együttműködéssel.

Nyilvánvalónak tűnt, hogy továbbra is az Európai Tanács marad a közösségi hatalom fő letéteményese

- Brüsszeli csúcstalálkozó. ET felkéri a Bizottságot, hogy készítse el a belső piac megvalósításának részletes menetrendjét.

Végül az elkészített lista a kereskedelem útjában álló fizikai, pénzügyi és technikai akadályokkal kapcsolatos intézkedésekre nézve tartalmazott javaslatot a szükséges lépések rangsorának felállítása nélkül.

Gyakorlati intézkedéseket tartalmazott, adóügyi javaslatokat, nemzeti hozzáadottérték-adók harmonizációját javasolták. → ahol alacsony, ott megélhetési gondokat jelentett volna az emelés, ahol magas, ott pedig az állam esett volna el a bevételtől. → nemzeti szuverenitás ütüjét találja el a javaslat. Kudarcot vall.

Jacques Delors új nagyteknintélyü elnöke lesz a Bizottságnak.

Fő céljai:

- EMU-val
- Költségvetéssel
- Szociális Chartával kapcsolatosak.

Költségvetési források problémája újra előjön. Delors javaslatát Thatcher fogadta fenntartásokkal, a javasolt kiadási korlátozások várható hatékonysága miatt. De megvitatására hajlandó volt, és egyetértett a 87-88-as mezőgazdasági árakkal, zöld valuták és a Monetáris Kompenzációs Alapok megszüntetésével.

Jóváhagyják a csomagot.

Legfontosabb fejlemény, hogy a KAP módosítása a mg-i kiadások alapjául a kereslet és kínálat realisztikusabb piaci egyensúlyát tette meg, úgy, hogy az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap garanciális kifizetései növelését az EK saját forrásainak növekedési üteméhez kapcsolva maximálta.

Szociális Charta.

Munkavállalók és az állampolgárok alapvető jogaival kapcsolatos minimál-program.

1989-ben a Bizottság előállt az Alapvető Szociális Jogok Chartájával:

- rendelkezések az élet- és munkakörülményekre, a mozgásszabadságra, a képzésre, nemek közötti diszkrimináció tilalmára, az egészségre és a szociális biztonságra. (Thatcher marxistának titulálta!) Az EK a szociális szektorban már hozzáfogott ezekhez a lépésekhez. A Bizottság a felsorolt területeken bizonyos minimumok érvényesítését tűzte ki célul. Illetve segítse ezeket megvalósulni. Végül az Európai Tanács ülése elé egy másik változat kerül, inkább N-Br. véleményét tükrözve, vonakodva fogadja el néhány állam.

A másik a **monetáris politika**, ami ellenkezett Thatcher véleményével. (az egységes piac megteremtéséhez nem kell)

EMU problémájának felvetése: egységes európai pénznem, egységes központi bankkal.
Három fázisban látta megvalósíthatónak az EMU-t:

- EMS-en belüli harmonizáció elmélyítésével. Elfogadta az ET, és 1990. júliusát jelölte meg az első fázis kezdőpontjaként
- Majd 1994-ben a második fázisba lép.

Thatcher elítélte azokat, akik nagy sebességgel hajtják előre a Közösséget olyan területeken, amelyek még mindig nemzeti joghatóság alatt állnak. Szerinte nem törölhető el teljesen a határellenőrzés, a bűnözés, kábítószer-kereskedelem, terrorizmus, és az illegális bevándorlás veszélyei miatt. Megelégedett volna egy szigorúan gazdasági vonatkozású belső piaccal.

Az ET határoz arról, hogy a politikai unió kérdéséről is hívjanak össze Kormányközi Konferenciát. (Dublini zárónyilatkozat: cél a „gazdasági integráción és politikai együttműködésen alapuló Közösség átalakítása a közös védelmi és külpolitikát is magába foglaló politikai jellegű unióvá.”

A készített tervezet visszatért az Európai Parlament megerősítésének gondolatához, az európai állampolgárság intézményének gondolata felmerült. A kormányközi konferencia jelentését később, Maastricht-ban tervezték megvitatni.

1988 és 1990. között lejátszódó események azt mutatták, hogy N-Br-án kívül minden tagállam arra az álláspontra jutott, hogy mégis létezik elkülönült közösségi érdek, a nemzeti érdek előtt. Rajtuk kívül mindenki befejezett tényként tekintett az Unióra, már csak Maastrichti találkozónak kell a pecsétet rányomnia az alapító szerződések módosítására.

Thatcher után John Major az új kormányfő, aki kevésbé tűnt ellenségesnek.

Majd:

- EFTA tagállamok gazdasági tárgyalásokat kezdeményeznek a közösséggel, néhányan felvételüket kérték
- Kelet-európai kommunista rendszerek összeomlása keleti politika kidolgozására kényszerítette először a Közösséget

A Maastrichti Szerződés

Az 1990-es évek elején az EK jó úton haladt az egységes piac megteremtése felé. A hozzáadott-érték adóval kapcsolatos kompromisszumról végül megállapodtak, és a tagállamok többsége csatlakozott a Schengeni Egyezményhez.

1990. december: Kormányközi Konferencia, mely az Európai Tanács megbízásából az EMU (Európai Monetáris Unió) és a politikai unió lehetőségét vizsgálta.

Az EMU-ra vonatkozóan viszonylag részletes terv állt rendelkezésre, nem volt problémás.

A politikai unió tekintetében: miképpen teremthető meg az EK demokratikus legitimitációja.

Ehhez többek között:

- az Európai Parlament megerősítésére,
- közös biztonsági és külpolitika bevezetésére,

- az európai állampolgárság intézményének megteremtésére,
- állampolgári jogok meghatározására volt szükség.

A szociális dimenzió – Nagy-Britannia nem kis riadalmára – a Szociális Charta felélesztését jelentette.

Az EMU terén a haladás sokkal kielégítőbb volt:

- 1991. szeptember: a pénzügyminiszterek elkészültek az 1989-es Delors-terv kiegészítésével,
- 1994. januárját jelölték meg a második szakasz kezdetének,
- az utolsó szakasznak pedig 1997-ben kell kezdődnie – ide már csak azok csatlakozhatnak, akik megfelelnek bizonyos szigorú költségvetési, inflációs és monetáris feltételeknek.

Politikai unió konferencia alapját: egy 1991 áprilisában készült szerződéstervezet képezte, amelyet az Európai Tanács luxemburgi elnöksége dolgozott ki.

Olyan hármas szerkezet kidolgozása:

- mely középpontjában az EK szervezet megerősített, átalakított és az EMU-val kibővített formája áll,
- ezt két intenzív terület egészít ki:
 - az egyik a biztonsági és külpolitika területén,
 - a másik a meglévő jogi és bünydözési kooperáció kodifikálását jelentette (Trevi csoport).

1991. december, Maastricht, az EK vezető politikusai gyülekeztek.

Számos feladat állt előttük:

- a politikai unió és az EMU-t tartalmazó EU szerződés véglegesítése,
- meghatározni a végrehajtás menetrendjét,
- a közösségi biztonságpolitika létrehozása.

Kohl úgy nyilatkozott, hogy Maastricht: „a Rubikon átlépése, nincs visszaút”.

Igen nagy tét forgott kockán, főként Nagy-Britannia látszólag megalkuvást nem ismerő magatartása robbanásveszélyt jelentett. A britek ragaszkodtak a föderalizmusra utaló kifejezések kitörléséhez, a Szociális Chartát sem volt hajlandó elfogadni, így a másik 11 állam kénytelen volt hozzájárulni, hogy a szigetország kívül maradjon, végül a Charta teljesen kimaradt a szerződésből.

A politikai unió pozíciói mindezek ellenére erősödtek, köszönhetően az EK-hatáskör kiterjesztésének:

- a környezetvédelem,
- az oktatás,
- az egészségügy és a
- fogyasztóvédelem területén.

Új „kohéziós alap” létrehozása, melynek célja:

A szegényebb államok megsegítése, hogy meg tudjanak felelni az integráció szerződéses feltételeinek.

Elfogadták az **„uniós állampolgárság” koncepcióját:** az EU polgárai nemzetiségüktől függetlenül, a lakóhelyük szerinti államban indulhatnak és szavazhatnak az európai parlamenti és helyi választásokon.

Szubszidiaritás elfogadása: az az elv, hogy a döntéseket az intézményi hierarchia lehető legalacsonyabb fokán kell hozni.

A luxemburgi javaslat jóváhagyása: vagyis a szokások közösségi döntéshozatali rendszer mellett kormányközi együttműködés érvényesül a kül- és biztonságpolitika, ill. a bel- és igazságügyi együttműködés területén.

Politikai Bizottság felállítása: feladata, hogy figyelje azokat a helyzeteket, amelyekben közös politika megfogalmazása szükséges.

Elfogadták az EMU-ajánlásokat és hozzájárultak:

hogy a nagyobb költségvetési fegyelem első szakaszáról 1993 végén térjenek át a következőre.

Második fázis: Európai Monetáris Intézet és Európai Központi Bank felállítása, melynek feladata: az ECU használatának ellenőrzése és fejlesztése.

Előírták a kormányoknak, hogy:

- kezdjék meg a közpénzügyekre és árstabilitásra vonatkozó programok módosítását,
- a költségvetési hiányok csökkentését,
- készen álljanak az utolsó fázisban bekövetkező egységesülésre.

A harmadik fázis megindítását attól tették függővé, hogy az államok többsége teljesíti-e a gazdasági teljesítmény négy kulcsfeltételét, **az ún. konvergencia-kritériumokat:**

- az infláció szintje max. 1,5 %-kal lehet magasabb a három legalacsonyabb inflációjú állam átlagos inflációjánál,
- az államháztartás folyó hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 %-ánál,
- a nemzeti pénznemnek legalább a belépést megelőző két éven keresztül a 2,25 %-os ERM lebegési sávon kell maradnia,
- a belépést megelőző évben a hosszútávú, ún. referencia-kamatláb legfeljebb 2 %-al térhet el a három legalacsonyabb inflációjú államban érvényes hasonló kamatlábak számtani átlagától.

Az Európai Tanács úgy rendelkezett, hogy 1996 végéig eldönti, megfelelő számú állam teljesítette-e őket, ha azonban 1997 végéig nem tud megállapodni a harmadik fázis kezdőpontjáról, az EMU mindenképpen hatályba lép 1999 januárjában.

Nagy-Britannia itt is közbeszólt, ugyanis kiharcolta, hogy egy jegyzőkönyvet csatoljanak a szerződéshez, amely jogot biztosít számára az utolsó fázisból való kimaradásra.

A végső változat aláírását 1992 februárjára tűzték ki, amely a ratifikációkat követően 1993 januárjában lép hatályba.

Lubbers Kolh szavaira utalt: „elértük a pontot, ahonnan nincs visszaút”.

Felfejlő szálak

Dánia és Írország: a ratifikációs eljárás népszavazást is szükségessé tett, amelynek kimenetele távolról sem volt bizonyos.

Nagy-Britannia: jóváhagyást várták, hosszú és nehéz folyamat volt, 1993 júliusában ratifikálták.

Németország: az első bírálat, a német Bundesbank, az EMS lelke, komoly kétségeinek adott hangot az egységes pénznem, az EMU megvalósíthatóságával kapcsolatban. (német alkotmány módosítás, végül utolsóként, de jóváhagyás)

Franciaország: jelezte, hogy az elfogadáshoz alkotmánymódosításra van szükség.

Dánia: népszavazás, minimális többség, 50,7 % szavazott a szerződés ellen. Kiadott egy **Fehér Könyvet**, amelyben felsorolta a számára nyitvaálló lehetőségeket – Dánia kimarad az egységes pénznemből, a közös védelmi politikából, az európai állampolgárság intézményesítéséből, a dán szociális és környezetvédelmi politika követelményrendszere nem borul fel a harmonizáció és egységesítés következtében. Decemberben tartott edinburghi ülésen az Európai Tanács elfogadta a feltételeket. Jóváhagyás Dániában.

Az Európai Unió végül a Maastrichtban kitűzött határidőnél egy évvel később valósult meg. Remények, álmok és válságok tekintetében az 1991 és 1993 közötti időszak volt az EK legsúfoltabb periódusa. E periódus tovább lendítette a maastrichti szép új világot a távolabbi jövő felé.

1993 elején hivatalosan bejelentették, hogy a piac létrejött, nem vezették be a közel 300 javasolt intézkedés mindegyikét. A biztonsággal és az illegális bevándorlással kapcsolatos viták késleltették a mozgás teljes szabadságát, a Schengeni Egyezmény 1993 végén még mindig nem lépett hatályba.

Az EU-vá alakult EK ma már az élet megváltoztathatatlan ténye, tapasztalati rétegei fokozatosan rakódtak le, egyes hatások kölcsönös megerősítéshez, mások lemorzsolódáshoz vezettek, végül szinte észrevétlenül egymáshoz kötötték a tagokat. Röviden: néhány száz túl mélyen összefonódott ahhoz, hogy fel lehessen fejtteni.

Szűcs Tamás – Kende Tamás /254.o./

Az Amszterdami Szerződés

Az Európai Unió állam- és kormányfői 1997.06.17-én, az Európai Tanács amszterdami ülésén lezárták az uniós intézményrendszer reformjára hivatott legutóbbi kormányközi konferenciát. 1997 októberében aláírták az Amszterdami Szerződést /ASZ/, de ezzel korántsem került pont a reformfolyamat végére.

Az Amszterdami Szerződés főbb eredményei

Az ASZ-sel lezárt 1996-os kormányközi konferenciát eredetileg kifejezetten az EUSZ /Európai Uniós Szerződés/ meghatározott rendelkezéseinek felülvizsgálata céljából kellett volna összehívni. Ez a koncepció azonban egyre újabb elemekkel egészült ki.

A konferenciának alapvetően három fő problémakörrel kell foglalkoznia:

- egy „polgárközelibb” Európai Unió kialakításával
- az Unió „kifelé irányuló cselekvési képességének megerősítésével”
- az Európai Unió hatékonyabbá és demokratikusabbá tételéhez szükséges belső intézményrendszeri reformokkal.

Magyarország számára kezdettől fogva a bővítésre vonatkozó aspektus volt a legfontosabb. Az ASZ-be foglalt végeredmény azonban sajnálatos módon arról tanúskodik, hogy ez a képesség egyelőre erősen korlátozott. Míg az első két témára vonatkozóan a konferencia elvben viszonylag sikeresnek tekinthető, addig az utolsó kapcsán csupán szerény előrelépés történt.

- **A „polgárközelibb” Európai Unió kialakítását célzó változtatások**

Számos olyan intézkedést foglaltak bele az ASZ-be, amely az Európai Unió „polgárközelibbé” tételét célozta. A tagállamok között e kérdésekről valódi vita ritkán folyt.

Az ASZ-ben először fektették le uniós szinten az alapvető jogok és a non-diszkrimináció elvét. Ezzel lényegében az uniós tagság koppenhágai kritériumai nyertek jogi megerősítést.

Az új cikkelyek a demokratikus jogállamiság és az emberi jogok tiszteletben tartásának szükségességét hangsúlyozzák. Emellett teljesen új elemként lehetőséget adnak arra is, hogy az Unió alapelveit megsértő tagállam tagsági jogait felfüggeszék, miközben a tagságból adódó kötelezettségei változatlanul érvényben maradnak.

Főként a francia, a skandináv és az osztrák kormányok kitarító nyomása eredményeként egy új foglalkoztatáspolitikai fejezet került be a szerződésbe. Ebben a tagállamok kötelezettséget vállaltak egy összehangolt foglalkoztatási stratégia kidolgozására, munkahelyteremtést ösztönző intézkedések megtételére, a témát tárgyaló éves jelentés közreadására és egy ún. „Foglalkoztatási Bizottság” létrehozására. Fontos szerepet szántak az Európai Beruházási Banknak. Több látványos, kifejezetten a munkanélküliség problémájával foglalkozó találkozóra is sor került ám ezek konkrét eredményei egyelőre igen csekélyek. A környezetvédelem és a fogyasztóvédelem előtérbe helyezésére, a nagyobb átláthatóság megteremtésére, a közegészségügyi helyzet és a jogalkotás minőségének javítására, valamint a szubszidiaritási elv még következetesebb érvényesítésére irányuló új rendelkezések szintén a polgárokhoz való közelebb kerülést célzó erőfeszítések körébe sorolhatóak.

Az intézményi reformoknál említhető meg két olyan kísérlet, amelyet végül nem koronázott siker. Az EU ezentúl sem rendelkezik önálló nemzetközi jogalanyisággal. Ugyanakkor jogosultságot kapott arra, hogy nemzetközi szerződéseket köthessen.

A bel- és igazságügyi együttműködés témája a három fő problémakör közül szintén többet érint. Az idetartozó változások igen jelentősek. A harmadik pillér reformja különösen fontossá vált a konferencia vége felé, mivel ezen a területen látták a legnagyobb esélyt az intézményi kérdésekben várható győnge kompromisszumok ellensúlyozására.

Alapvető jelentőségű, hogy a személyek szabad mozgása, a menedéjog és a menekültügy átkerül az első pilléres mechanizmusba. A Schengeni Egyezmény részévé válik a szerződésnek. A rendőrségi és bírósági együttműködés ugyanakkor továbbra is a harmadik pillérben marad.

- **Az uniós közös kül- és biztonságpolitika hatékonyságának növelése**

A kormányközi konferencia egyik alapvető célkitűzése volt, hogy a közös kül- és biztonságpolitikát hatékonyabbá, ütőképesebbé, és „láthatóbbá” tegye. Az ASZ több erre irányuló rendelkezést tartalmaz. Elfogadtak számos olyan módosítást, amelyek áttekinthetőbbé, rugalmasabbá és hatékonyabbá tehetik a második pillér működését.

Ezek közül a legfontosabbak:

- Az új szerződésben világosan elválasztották egymástól a legmagasabb szinten meghatározandó elvi, és az ezek végrehajtását szolgáló operatív döntéseket. Új elemként az ET által kidolgozandó CFSP-eszköz, ún. „közös stratégia” egészíti ki a korábban is meglévő közös pozíciókat és közös akciókat. Továbbra is uralkodó marad az egyhangú döntéshozatal. Az ASZ életbelépésétől fogva elvben minősített többséggel lehet majd dönteni a közös akciókról és a közös pozíciókról. Bármelyik tagállam kérheti az ügynek az ET elé utalását, amelynek már egyhangú határozattal kell döntenie. Valójában inkább visszalépés történt.
- A szerkezeti és döntéshozatali változtatások közül kiemelkedik a Tanács Főtitkárságán elhelyezendő új tervező és elemző részleg felállítása. Ez az egység a tagállamok, a Bizottság, a Főtitkárság és a Nyugat-Európai Unió szakértőiből áll majd össze, és a Tanács

főtitkára alá lesz rendelve. Az uniós kül- és biztonságpolitika erőteljesebb megjelenítése céljából, új funkciót hoztak létre Fő Képviselő elnevezéssel. Ezt a posztot a Tanács főtitkára tölti majd be.

- Két további CFSP-témát s ehhez kapcsolódó kérdéskört kell még megemlítenünk. Elfogadásra került az az új intézményközi egyezmény, amely az EP, a Bizottság és a Tanács viszonyát rendezi a CFSP finanszírozására vonatkozóan. A NYEU ezúttal sem sikerült integrálni az Európai Unióba, mivel több tagállam ezt megakadályozta, bekerültek azonban a szerződésbe az ún. „petersbergi feladatok” (válságkezelés, békefenntartás stb.), s ezzel az EU védelmi dimenziója némileg megerősödött.

Intézményi kérdések

Az EU hatékonyabbá és demokratikusabbá tételéhez a belső intézményrendszeri reformok megfogalmazása a kormányközi konferencia egyik leglényegesebb célkitűzése volt. Az ASZ szerint így az első bővítési hullámban csatlakozó országok tényleges taggá válásának napjáig mind a Bizottság összetételére, mind a tanácsi szavazatok súlyozásának megváltoztatására vonatkozóan a status quo marad érvényben. Ezen országok tényleges belépésének napjára a Bizottságban minden tagállamból egy főbiztosnak kell lennie. Ha az EU taglétszáma meghaladná a 20-at, új kormányközi konferenciát kell összehívni.

A bővítéssel kapcsolatos intézményi változásoknak pozitív és negatív aspektusai egyaránt fellelhetők.

Pozitív aspektusok:

- magyar szemszögből, hogy a szerződésbe foglalt megoldás első ízben teremtette meg jogilag is a társult államok közötti differenciálás lehetőségét
- az Amszterdami Európa Tanács feltételezte, hogy a bővítés első hulláma ötnél kevesebb országra fog kiterjedni.

Negatív aspektusok:

- a reform elhalasztása az első bővítési hullámba tartozó országok csatlakozását is késleltetheti, a második hullám számára pedig az eddig feltételezettnél jóval hosszabb várakozást jelent.

Az intézményi reformnak a csatlakozási tárgyalásokkal párhuzamosan kell megtörténniük. Szinte bizonyosra vehető ugyanis, hogy az intézményrendszer átalakításával kapcsolatos ellentétes érdekek újult erővel fognak megnyilvánulni a bővítés időpontjának közeledtével, és a vártnál is bonyolultabb alkufolyamatokhoz vezetnek majd a tagállamok között.

Az ASZ természetesen nem pusztán az intézményi jegyzőkönyvben foglalkozik intézményi kérdésekkel. Valamennyi uniós területre vonatkozóan születtek új rendelkezések.

A 2000-ben hivatalba lépő új kollégiumi testületen belül optimális munkamegosztás jöjjön létre a hagyományos tárcák és különleges, egyedi feladatkörök között. 2000 után nem mindegyik biztos rendelkezik majd saját tárcával. Az Elnöknek az eddiginél szélesebb jogköre lesz a feladatok meghatározásában. Rögzítették a Bizottság szervezeti egységeinek átszervezésére irányuló szándékot, valamint azt a törekvést, hogy a külkapcsolatok valamennyi aspektusát egy alelnöki rangú biztos irányítsa.

A tagállamok az amszterdami csúcstalálkozó két napja során egyre újabb tételeket töröltek a korábbi tervezetekhez képest. Egyetlen fontos terület, a kutatás és fejlesztés maradt meg. Az Amszterdamban elfogadott 11 új cikkely esetében kerülhet ezenkívül majd alkalmazásra a minősített többségi döntéshozatal, a foglalkoztatáspolitikai, közegészségügyi, átláthatóság stb. területein.

Az Európai Parlament egyértelműen a kormányközi konferencia egyik nagy „nyertese”, hiszen igen sok igénye teljesült. 22-ből három. Az EU további bővítése esetén a képviselők

száma nem haladhatja meg a 700-at. Az Európai Bíróság és a Számvevőszék szerepe és státusza tovább erősödött.

A szorosabb együttműködést előzetesen a kormányközi konferencia egyik legígéretesebb témájának tekintették. Az új szerződésben egyrészt egy ún. „általános rugalmassági klauzula” került megfogalmazásra, másrészt mind az első, mind a harmadik pillérre vonatkozóan további specifikus rugalmassági klauzulákat is elhelyeztek. A második pillérre vonatkozó klauzulának a Szerződésbe foglalásától Amszterdamban az állam- és kormányfők végül elálltak. Az együttműködés költségeit a résztvevő tagállamoknak kell viselniük.

Összességében sem az Amszterdami Európai Tanács ülésén, sem magában az ASZ-ben a tagállamok nem az EU bővítésére való felkészülésre, illetve az ehhez szükséges intézményi kérdések megoldására helyezték a fő hangsúlyt. Amszterdamban elsősorban az EMU Stabilitási Csomagja, a munkanélküliség csökkentésére irányuló tervek, a NYEU integrációja és a harmadik pillér reformja állt a figyelem középpontjában.

Az ASZ az európai integrációs folyamat egészére feltehetően nem lesz akkora hatással, mint az Egységes Európai Akta vagy a Maastrichti Szerződés, de célja sem egy ezekhez hasonló nagyszabású, új rendszer létrehozása volt.

A tagjelölt államok számára közvetlenül a konferencia lezárásakor az tűnt a legfontosabbnak, hogy a feltételeknek megfelelő jelöltekkel megkezdődjenek a csatlakozási tárgyalások 1998-ban. Ez márc.31-én meg is történt 5+1 társult állam esetében.

A ratifikációs folyamat alakulása

Az Európai Parlament 1997 folyamán jóváhagyta az új szerződést. A tagállami ratifikáció ennek megfelelően még 1998 áprilisa táján is hozzávetőleg az előzetes elképzelések szerint alakult. A hatálybalépés valószínűsített dátuma 1999.02.01.

A tagállamok többsége 1998 őszére különösebb belpolitikai probléma nélkül ratifikálta az ASZ-t, néhány országban azonban jelentős késedelem állt be, így előreláthatólag 1999 nyarán lép hatályba.

Az intézményi reform folytatására irányuló erőfeszítések megkezdődtek a kormányközi konferencia befejezése után. Belga kezdeményezésre született, és végül az ASZ aláírásakor látott napvilágot egy nyilatkozat, melyben azt kívánják elérni, hogy még a bővítési tárgyalások befejezése előtt mindenképpen sor kerüljön az EU intézményeinek megerősítésére.

Az 1997-es év végén, majd 1998 folyamán többször is fölmerült az intézményi reformok folytatásának igénye mind kormányközi viszonylatban. Az uniós intézmények közül elsősorban az Európai Parlament és az Európai Bizottság foglalkozott ezzel.

Az uniós intézmények

Az Európai Parlament nem elégedett meg az ASZ eredményeivel. 1997 novemberi határozatában ezért azt kérte a Bizottságtól, hogy 1998 végéig terjessze a testület elé a további reformokra vonatkozó elképzeléseit, tartsa folyamatosan napirenden a problémát.

Nem kormányzati szerveződések

A nem kormányzati szerveződések közül az Európai Mozgalom, a Föderalista Mozgalom, valamint a „Notre Europe” csoport tevékenységét kell kiemelnünk. A „Notre Europe”

javaslatainak lényege az integrációs folyamat „politizálása”, az európai szintű politizálás „megszemélyesítése” és az Unió „polgárközelibbé” tétele volt.

A Tanács szintjén bekövetkezett fejlemények

A már említett belga-olasz-francia nyilatkozat közzététele után nem sokkal, az ET luxemburgi, 1997 decemberében elfogadott következtetései között is újra szerepelt a további intézményi reformok szükségességének igénye.

Az 1998-as év tavaszán Kohl kancellár és Chirac elnök közös levelet tett közzé, melyben sürgették az intézményi reform továbbvitelét, és hangsúlyozták a „polgárközeli Európa” kialakításának fontosságát.

1998 júniusában, a Cardiffi ET ülésének napirendjére is felkerült az uniós reformok kérdése. Aggodalmaik megfogalmazása során főként az integrációs lendület fennmaradásának és az uniós szolidaritás megőrzésének szükségességét hangoztatták, valamint egyértelműen kiálltak az uniós intézmények hatékonyságának védelme érdekében.

A Tanács alapvető problémája, hogy tevékenysége fokozatosan széttöredezett, és túlságosan sok formációban ülészik. Ennek következményeképpen csökkent az uniós döntéshozatal dinamikája, átláthatósága és koherenciája.

Az EU bővítésének és intézményi reformjának összekötésére irányuló törekvések az elmúlt év során tovább erősödtek. A döntések előkészítése céljából rendkívüli csúcstalálkozót hívtak össze 1998 októberére, majd az itt elért eredményekre alapozva a decemberi bécsi ET ülésén fogják megvitatni a további reformok kérdését.

Ajánlott irodalom: Mezei Gábor: Helyreállított Európa, Osiris, 2002

Vizsga: rendes vizsgaidőszak alatt